

teológia

A TARTALOMBÓL

AZ IFJÚSÁG ÉS AZ EGYHÁZ

Apátlan–anyátlan nemzedék? – Hívó fiatalok és a megváltozott gazdasági helyzet – Felelősségünk a fiatalokért – A katolikus iskolák nevelőmunkája – A tanúságtevő egyház és az ifjúság – Szekták–New Age–Ifjúság – A fiatalok meghívása – Egy ifjúsági lelkipásztor naplójából – Az élet értelme – A hivatástisztázó lelkigyakorlatról

A TEOLÓGIA beszélgetése

BLANCKENSTEIN MIKLÓSSAL

Bán Endre – Blanckenstein Miklós – Fodor András – dr. Frenkl Róbert – Gyulay Endre – Koncz Lajos – Korzenszky Richárd – Mészáros István – Somorjai Ádám – Sulyok Elemér – Szent Rókus plébánia – Széll Margit – Tomka Ferenc írása

XXIII. évf. 1989. 1. sz.

Teológia

NEGYEDÉVI FOLYÓIRAT

XXIII. ÉVFOLYAM 1. SZÁM

1989. FEBRUÁR

TANULMÁNYOK

KORZENSZKY RICHÁRD: Apátlan–anyátlan nemzedék?	2
BÁN ENDRE: Hívó fiatalok a megváltozott gazdasági helyzetben	6
GYULAY ENDRE püspök: Felelősségünk a fiatalokért	11

A TEOLÓGIA BESZÉLGETÉSE BLANCKENSTEIN MIKLÓSSAL, az esztergomi főegyházmege ifjúsági moderátorával

Az ifjúság szolgálatában (feljegyezte: Széll Margit)	15
--	----

KÖRKÉP

MÉSZÁROS ISTVÁN: Katolikus iskoláink nevelőmunkája 1920–1948 között	25
SZÉLL MARGIT: A tanúságtevő egyház és az ifjúság	32
KONCZ LAJOS: Azonosulás az egyházzal és az ifjúság	37
TOMKA FERENC: Szepták–New Age–ifjúság–egyház	42

TEOLÓGIAI–LELKIPÁSZTORI KÉRDÉSEK

FODOR ANDRÁS: Egy ifjúsági lelkipásztor gondjai és örömei	47
SULYOK ELEMÉR: Az élet értelme és Isten keresése (Európai hittanárok 3. találkozója Luxemburgban)	50
SOMORJAI ÁDÁM: Gondolatok az ifjúsági hivatástisztázó lelkigyakorlatról	53
DR. FRENKL RÓBERT: Ifjúság, egészség és kereszténység	56
Kincskeresők (Szent Rókus egyházközség)	60

TEOLÓGIA

Negyedévi folyóirat

TARTALOMJEGYZÉKE

XXIII. ÉVFOLYAM

1989

Felelős szerkesztő: Dr. Szennay András
Főmunkatárs: Dr. Gál Ferenc
Felelős kiadó: Dr. Lukács László

SZENNAY ANDRÁS: Helyünk e hazában	2/065
SZENNAY ANDRÁS: Prófétai küldetésünk és feladataink	3/129
RÓZSA HUBA: Prófétai karizma és küldetés az Ószövetségben	3/138
JELENY ISTVÁN: Az apostoli egyház prófétái – Szent Pál leveleiben	3/144
KAMARÁS ISTVÁN: Hogy íze lehessen a sónak	3/150
SZENNAY ANDRÁS: „...Az élet megjelent köztünk” (1 Jn 1,2)	4/193

TANULMÁNYOK

KORZENSZKY RICHÁRD: Apátlan-anyátlan nemzedék?	1/002
BÁN ENDRE: Hívó fiatalok a megváltozott gazdasági helyzetben	1/006
GYULAY ENDRE püspök: Felelősségünk a fiatalokért	1/011
KORZENSZKY RICHÁRD: Belterjes vagy nyitott kereszténység?	2/070
KAMARÁS ISTVÁN: Hitélet és közélet	2/075
LUKÁCS LÁSZLÓ: A keresztények közéleti felelőssége	2/082
GICZY GYÖRGY: Érdek, érték, éthosz A korporatizmusról az egyház és a társadalom viszonyá- ban	2/087
BODA LÁSZLÓ: Társadalmi felelősségünk új távlatai	2/095
GÁL FERENC: Szeretet a hétköznapi környezetben	4/196
BODA LÁSZLÓ: A szeretet tanúságtétele	4/200

A TEOLÓGIA BESZÉLGETÉSE

BLANCKENSTEIN MIKLÓSSAL, az esztergomi főegyházmegye ifjúsági moderátorával: Az ifjúság szolgálatában (feljegyezte: Széll Margit)	1/015
---	-------

KÖRKÉP

MÉSZÁROS ISTVÁN: Katolikus iskoláink nevelőmunkája 1920–1948 között	1/025
SZÉLL MARGIT: A tanúságtevő egyház és az ifjúság	1/032
KONCZ LAJOS: Azonosulás az egyházzal és az ifjúság	1/037
TOMKA FERENC: Szechták–New Age–ifjúság–egyház	1/042
POMOGÁTS BÉLA: Psalmus Hungaricus – Az erdélyi magyarság helyzete és a menekültek	2/099
BITTSÁNSZKY GÉZA: Katolikusok a közéletben?	2/104
LENHARDT VILMOS: Konfliktusaink megoldása: a szociális partneri viszony.	2/108
VISY ERZSÉBET MARGIT: Arról tudják meg rólatok, hogy a tanítványaim vagytok	2/112
TARNAY BRÚNÓ: Fundamentalizmus és katolicizmus	3/157
BAÁN ISTVÁN: A prófétai szellem támasztotta konfliktusok az első évezredben	3/166
MIKLÓS ANTAL: Prohászka Ottokár a próféta, tanító és apostol	3/173
TERÉZ ANYA imája	4/206
GICZY GYÖRGY: Az ember születése	4/207
BARSI BALÁZS: A jövő papjainak prófétai tanúságtétele	4/209
FLORIAN KUNTNER: A teológusok az egyházban	4/219
PALETA ÉVA: Amira csak Jézus vezethet el	4/219
Tények és vallomások a keresztény szeretet gyakorlásáról (Széll Margit)	4/222

TEOLÓGIAI-LELKIPÁSZTORI KÉRDÉSEK

FODOR ANDRÁS: Egy ifjúsági lelkipásztor gondjai és örömei	1/047
SULYOK ELEMÉR: Az élet értelme és Isten keresése (Európai hittanárak 3. találkozója Luxemburgban)	1/050
SOMORJAI ÁDÁM: Gondolatok az ifjúsági hivatástisztázó lelkigyakorlatról .	1/053
X DR. FRENKL RÓBERT: Ifjúság, egészség és kereszténység	1/056
Kincskeresők (<i>Szent Rókus egyházközség</i>)	1/060
MÉSZÁROS ISTVÁN: A világi hitoktatóképzés intézményes formái	2/114
SZÉLL MARGIT: Egyházi szociális tevékenység a két világháború között . .	2/120
DR. SUBA LÁSZLÓ: Krízishelyzet – katolikus szemmel	2/125
BÁN ENDRE: Prófétaság és lelkipásztorkodás az ember által teremtett világ- ban	3/178
FILA BÉLA: Igehirdetésünk profétai jellege és követelményei	3/184
MÁTÉ-TÓTH ANDRÁS: Kisközösségek a közéletben	3/188
BRÜCKNER ÁKOS: „Nemcsak szóval, hanem erővel..” (A cselekvő szere- tettel egybeötvözött igehirdetés és hitoktatás néhány szempontja	4/231
BAJZÁTH FERENC: Isten országába az jut, akinek van „szegénye”	4/235
SZILÁGYI IZABELLA: „Hogyan halljanak hirnök nélkül...” (Róm 10,14) . . .	4/239
FÜLES LAJOS: Önzetlen testvéri szolgálat	4/241
SIMONYI GYULA: „Amit egynek teszten a legkisebbek közül, nekem teszi- tek” – (A fogyatékos gyermekek szolgálata a székesfehérvári egyházmegyében)	4/243
BÁRDOSY ÉVA: Mindig egyszerűbben szeretni – A „Caritas Collectio” kin- csei	4/246
BOGYAY MÁRIA: Együtt sérült barátainkkal	4/249
JULIUS DÖPFNER bíboros: Az egyház arca	4/205
JOSEF G. CASCALES: Éhezni és szomjazni kell!	4/256

TRIOLOGIA E IPASTORIKI PODEK

Faded, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and appears to be a formal document or report.

RENDAHAGYÓ BEVEZETŐKÉNT, néhány idézettel indítjuk számunkat. A nagy fontosságú egyházi dokumentumokból és jeles szerzők tollából kiemelt gondolatok jól rávilágítanak a közölt írások mondanivalójának szándékára és lényegére.

„A fiatalságnak igen jelentős befolyása van a mai társadalomban. Életük körülményei, lelki alkatuk, valamint családjukhoz való kapcsolataik is nagyon megváltoztak. Gyakran túl hamar kerülnek új szociális és gazdasági körülmények közé. Miközben pedig napról napra növekszik társadalmi, sőt politikai jelentőségük, szinte képteleneknek tűnnek az új terhek vállalására.

Megnövekedett társadalmi súlyuk követelménye, hogy azonos fokban egyre jelentősebb legyen apostoli tevékenységük, amelyre már természetes hajlandóságuk is alkalmassá teszi őket. Személyiségük tudatának növekedtével, meg az életkedv és a feltörő tettvágy hatására felelősséget vállalnak magukra és szerepet akarnak maguknak biztosítani a társadalmi és kulturális életben. Ettől nagy remények beteljesülését várhatjuk – csak Krisztus szelleme hassa át munkakedvüket, s az egyház pásztorai iránti engedelmesség és szeretet éltesse azt. Maguk a fiatalok legyenek az ifjúság első és közvetlen apostolai: saját soraikban kell apostolkodniuk, jól megismerve társadalmi környezetüket.”

(A világi hívek apostoli munkájáról 12. – II. Vatikáni zsinat)

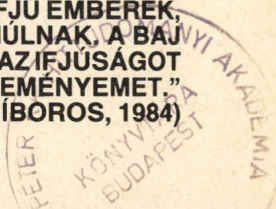
„A fiatalok száma egyre növekszik és egyre inkább társadalmi szerepet vállalnak. Problémáik, melyek foglalkoztatják őket, bennünket is arra köteleznek, hogy megmutassuk nekik az evangéliumi eszményt és példát adjunk nekik, amelyet követhetnek. A cél az, hogy megismerjék hitüket, megtanuljanak imádkozni és ők maguk legyenek kortársaik, az ifjúság apostolai. Az egyház nagyon bízik bennük, mi magunk is ismételten kifejeztük bizalmunkat.”

(VI. Pál: Evangélii nuntiandi 72.)

„Az egész egyháznak kell evangelizálnia az egész ifjúságot. Nem feledkezhetünk meg róla, hogy egyházunk közvetlen reménysége a mának ifjúsága. Hogy pedig ez a remény megalapozott legyen, a valóságos helyzetet kell szem előtt tartanunk. A kemény valóság pedig az, hogy minden fiataalt meg kell szólítanunk, az egész ifjúsághoz kell fordulnunk. Mindenkihez, megkülönböztetés nélkül, mert Jézus Krisztus evangéliuma az üdvösség üzenete. Ennek az üzenetnek a legtávolabbiakhoz is el kell érkeznie. Ennek a lelkipásztori prioritásnak túl kell lépnie még saját, jó szándékkal elképzelt határait is. Meg kell érintenie az egész ifjúság szívét. Szólunk kell a fiatalokhoz, ... hogy alakítsák a jövő világát és, hogy már ma ébredjenek tudatára felelősségüknek, azoknak a feladatoknak, amelyeket Isten bízott rájuk... A fiatalok kapcsolódjanak be felelősen a társadalom, az emberi közösség életébe és őszinte felelősséggel válasszák meg hivatásukat, életpályájukat... Vállalják lelkesen saját kortársaik között az apostolkodás munkáját.” (Az argentin püspöki kar pásztorleveléből, 1981. május 8.)

„AZ EGYHÁZ BETEG. TEKINTETTEL A VÁRAKOZÁSOKRA ÉS FELADATOKRÁ, A HELYZET RENDKÍVÜL SÚLYOS. AZ EGYHÁZNAK NAGYOBB SZÜKSÉGE VAN AZ IFJÚSÁGRA, MINT BÁRMIKOR; SZÜKSÉGE VAN AZ IFJÚSÁG TEHETSÉGÉRE, MUNKÁJÁRA, BÉKEVÁGYÁRA ÉS A KÖZÖSSÉG UTÁNI VÁGYÁRA, ÖTLETEIRE ÉS ÁLMÁIRA. AHO L MUNKÁHOZ LÁTTAK MÁR AZ IFJÚ EMBEREK, OTT MEGMUTATKOZIK, HOGY MINDEN VÁRAKOZÁST FELÜLMÚLNÁK, A BAJ KELLŐS KÖZEPÉN MEGMOZDULT AZ IFJÚSÁG, EZÉRT VÁROM AZ IFJÚSÁGOT ÉS BELÉJE VETEM AZ EGYHÁZ JÖVŐJÉVEL KAPCSOLATOS REMÉNYEMET.”

(KÖNIG BÍBOROS, 1984)

Korzenszky Richárd APÁTLAN-ANYÁTLAN NEMZEDÉK?

Sokan és sokféle módon beszélnek ma a fiatalság és az intézmények kapcsolatáról. Újra és újra visszatérő téma a fiatalok és az egyház viszonya. Elveszíti-e az egyház a fiatalságot vagy birtokolja-e őket egyáltalán? Mi újat lehet mondani a témában? „Lerágott csont” – mondhatnák sokan. Természetes, hogy minden közösség, amely jövőt akar a maga számára – és ugyan ki ne akarná magának a jövőt –, valamiképpen célba veszi a fiatalságot, hiszen a legtermészetesebb, a legmagátólértetődőbb dolgok közé tartozik a megállapítás: aki a fiatalság, azé a jövő. Egy valamit azonban sokszor és sokan elfelejtenek, s elfeledjük mi magunk is: a fiatalság nem engedi, hogy bárki is kisajátítsa. Az *ifjúság szuverén*, – csupán az a kérdés, engedik-e, engedjük-e, hogy szuverén (önálló) jelenséggént jelen legyen az életben.

Tételeket felsorakoztató és módszeresen kibontó pedagógiai írás helyett engedtesék meg, hogy szubjektivebb gondolatsort vessek papírra. Állításaimat – előrebozsátom – semmiképpen sem tartom megfellebbezhetetlennek, s tudom, hogy mások szubjektív véleménye a magamétól talán lényeges vonásokban is eltérhet. Azt is meg kell jegyeznem, hogy nem vagyok ifjúsági lelkipásztor. Tapasztalataim sokkal inkább intézményesült keretek között születtek. Az idő, amire visszatekinthetek, sem nagy: mindössze két évtized. Szerzetestanárként találkoztam és találkozom fiatalokkal, s tíz évet tudok áttekinteni egy katolikus iskola vezetőjeként.

Az iskola – a katolikus iskola is – érdekes találkozóhelye múltnak és jelennek. Változatlanak és változtathatatlanak képzelt keretek között mindig új fiatalság hallatja a hangját és küzd meg a felnőtté válás sosem könnyű feladatával.

Nagyon leegyszerűsítve és kisarkítva a következőt mondhatnánk: *apátlan-anyátlan ifjúság nő fel* ma világunkban, társadalmunkban. Amikor apátlanok és anyátlanok mondom őket, a szónak nem az elsődleges jelentésére gondolok. Bár igaz az is, hogy nagyon nagy a csonka családoknak a száma, ahol vagy az apa vagy az anya hiányzik. S az újrarahasult elváltak gyerekei általában igazi otthont nem nagyon találnak, bármennyire is igyekezzék felvenni az apa vagy az anya szerepét az új férj vagy új feleség. Ők legtöbbször csak gyenge pótléki lehetnek az igazi apának és anyának, akinek képe, személyisége, hiánya kitörölhetetlenül ott marad minden gyermek belső világában, akinek szülei elváltak. *Apátlan nemzedék nő fel: példaképek, igazodási pontok nélkül.* És *anyátlan nemzedék nő fel: nem találva meg az otthon melegét, s hiába vágyakozva megértésre, befogadásra, fölkarolásra, igazi törődésre.*

„Képünkre és hasonlatosságunkra” nevelünk önkéntelenül is. Természetes igénye minden nevelőnek, hogy szeretnénk, ha hasonlítanának elképzeléseinkre a körülöttünk felnövekvő emberek. Nehezen tudjuk elviselni, ha másként alakulnak. Egyáltalán *nagyon nehezen tudunk megbirkózni a „más”-ság tényével.* Nem tudjuk elfogadni azt, aki más, ami nem simul bele a meglévő struktúrákba. Tűrőképességünk küszöbértéke általában igen alacsony. Vonatkozik ez személyekre, közösségekre egyaránt: nehezen tudjuk elfogadni a tőlünk különbözőt. Ennek következtében inkább tudunk taszítani, mint vonzani. *Tekintélyelvű gyakorlatunk nem kedvez az „autonóm személyiségeknek”,* a független, alkotó embereknek. Pedig a nevelésnek nagyon lényeges feladata az is, hogy mindenkit hozzásegítsünk önmagához, önmaga vállalásához. Hogy azzá fejlődhessen, aki csak ő lehet, senki más. S ő egyszeri és megismételhetetlen. És szükségképpen különbözik mindenki másától!

De vajon mi magunk függetlenek vagyunk-e? Belülről irányított emberek vagyunk-e, akik elvekhez igazodunk vagy függvényei vagyunk a környezetünknek? *Önálló, szuverén embereket csak önálló személyiségek tudnak nevelni.* Az apa az elfogad-

ható tekintély képét jelenti a gyermek számára, akire föl lehet nézni, aki biztonságot tud adni. Hol tapasztalja meg a biztonságot a fiatal ember? Vajon megéli-e ezt a családban? Vajon megtalálja-e ezt az élményt a profán társadalomban (ha egyáltalán szabad mesterségesen kettéosztani szentre és profánra a világot), s megtapasztalja-e ezt az egyházban? *Tehtélyt a hiteles jelenlét szerez.* Sorra tehetjük fel az önkritikus kérdéseket: hogyan vagyunk jelen a világban? Bennünket elsősorban az ifjúság és az egyház kapcsolata érdekel. Mit tapasztal meg ma egy fiatal az egyháziakról? (Vajon nincs-e kemény összefüggés a mi megtapasztalható, hitelesnek nem mindig mondható jelenlétünk és a papi hivatások elszomorítóan csekély száma között?) És milyen élménye van ma egy fiatalnak az egyházzal? Mi köze van az egyháznak a világhoz? Van-e mondanivalója az egyháznak az élet nagy kérdéseiről a világnak – vagy csak önmagának (önmagában) beszél? A felnőtt emberek hozzászólnak-e keresztényként a mindenkit egzisztenciálisan érintő ügyekhez? Vagy ha hallatják hangjukat, vajon átfénylik-e rajtuk a keresztény elkötelezettség? Hol van a keresztény emberek társadalmi felelőssége? Megfogalmazódik-e, artikulálódik-e egy autentikus vélemény, amelyet nem egyszerűen egy „megfoghatatlan”, dokumentumok formájában jelenlévő tanítóhivatal képvisel, hanem amely mintegy közvéleményként él az életüket Krisztus evangéliumához igazító emberek körében? Van-e jól kitapintható gyakorlat, életstílus, amire érdemes odafigyelnie a fiatal embernek: munkaerőkölc, tulajdonjog, család, közügyek, szórakozás, szabadidő stb... Nem inkább azt lehet-e tapasztalni, hogy valamiféle furcsa hasadtlelkűségben él a magukat az egyházhoz tartozónak vallók többsége, s ugyanakkor egy valóban radikálisan, az evangéliumhoz tiszteletre méltó hűséggel ragaszkodni óhajtó csekély kisebbség bezárkózni, elzárkózni, elkülönülni látszik?

Kell, hogy legyen a felnőtt keresztényeknek konkrét mondanivalójuk a fiatalabbak számára. S nem általában „a keresztényeknek”, hanem a *konkrét keresztény embernek*. De ha nem lehet látni, hogyan vesz részt egy hitvalló keresztény a közügyekben (itt és ma, Magyarországon), ha nem találunk konkrét példákat arra, hogy hogyan lehet következetesen előbbre haladni a pályán (önmagunkat föl nem adva), ha nem látjuk, hogyan lehet gyarapodni az anyagi javakban (úgy, hogy tiszta lelkiismerettel lehessen megállni Isten és ember előtt), ha nem látni, *hogyan lehet nem kivonulni a világból, de mégis másként jelen lenni, s ugyanakkor örülni az életnek* – az apátlanosság érzése fokozódik (mert hiányzik az igazodási pont). Nem szeretném, ha ezek az egyáltalán nem kellemes töprengéseim bárki számára is félreértésre adhatnának okot. Nem arról van szó, hogy nincs világos tanítása az egyháznak. Igenis van. Ellenben az a gond, hogy a példaképeknek hús-vér emberek formájában kell jelentkezniük. S a példaképek mindig igénylik a nyilvánosságot. Nem egyes emberek példaadó jelenlétét hiányolom (ma is vannak), de igenis hiányolom azt, hogy nincsenek kikristályosodott pozitív típusok, olyan típusok, akik miközben teljesen nyitottak az evangélium üzenetére, ugyanakkor teljes elkötelezettséggel vállalnák a jelenlétet, a jelenléttel járó minden kockázatot a mában. Mintha volnának a hallgatólagos közvélemény szerint olyan szeletei, olyan területei az életnek, amelyek tisztába rakása nem lehet Krisztus tanítványainak a feladata. Mintha volnának hivatások, feladatok, amelyeket másokkal elvégeztethetünk (magunk nem vállaljuk a besározódás veszélyét vagy kockázatát, hanem büszkén megőrizzük magunkat „tisztának”), elfogadjuk mások munkáját, s mi is részt veszünk majd később benne, ha eléggé „szalonképesnek” látszik.

Az apátlan nemzedék bizonytalan világban él. Forrong körülöttünk minden, de mi későn eszmélünk: vajon szabad-e szólnunk? Vajon „időszerű”-e megszólalnunk? Fölülről várunk utasításokat régi beidegződések szerint, s közben a pillanat kegyelme már a múlté. Mintha örökös késésben lennénk: pedig egyformán szorít minden embert a javak igazságtalan elosztása, a hatalomból való részesedés aránytalanságai, a munkához való jog és lehetőség feszültségei, a népesedés kérdései. Mindezek és még sok más kérdés konkrét kihívásként jelentkeznek a keresztény emberek és a kereszténység intézményei számára. Adunk-e rájuk választ? Megpróbálunk-e megbirkózni a feladattal? Mit tapasztal a fiatal? Azt, hogy a felnőtt-társadalom kiábrándult,

elkeseredett, önpusztító, csak a mának élő – vagy azt, hogy távlatai vannak, élni tud, értelmét látja a munkának, a létezésnek? A feleletet elég magunknak megadni. A felnőtt-társadalmat – már ami a pusztá létszámot illeti – biztos nem fogja pótolni a ma fiataltsága. Ez a mának élő felnőtt-társadalom bűne. Hogyan kívánhatnánk céltudatos-ságot, tiszta jövőképet, eszményeket tőlük, ha apáik generációja annyira bezárkózott a mába, hogy nem tartotta érdemesnek a gyermekek vállalásával önmagának pusztán szám szerinti reprodukálását sem?

Van-e hiteles gyakorlatunk az örömszerzésre? *Hol van az öröm a keresztyén emberek életéből?* Tudunk tiltani, korlátokat szabni – de érdekelné a fiatalokat, hogy mit tudunk mondani az örömről, s még ennél is jobban érdekelné, tudunk-e örülni igazán? Így is fogalmazhatnánk: érdekelné őket, *tudjuk-e élvezni az életet?* Mintha mindaz bűn lenne, ami élvezetet jelent – testre és lélekre szabjuk szét még ma is gyakorlatunkban az embert, lelki életéről beszélünk, pedig az igazi spiritualitás testesül-lelkestül érinti az embert – a szó pozitív értelmében „érzéki” embert. Van-e szórakozáskultúrája a keresztyén felnőttek világának?

Néhány önkényesen kiragadott területe ez az életnek, amire megpróbáltunk rákérdezni, figyelve a fiatalok igényeit. Hiába beszél eszményekről a nevelő, ha nem találkozik velük a gyermek életközlemben. Hiába mond okos, higgadt prédikációt a pap: egyrészt kevés fiatal hallja, másrészt a megélt példának mindig nagyobb ereje van a szónál, főként a fiatalok előtt. Talán vakmerő dolog jósolni, de megkockáztathatjuk a kijelentést: struktúráknak is össze kell omolniok ahhoz, hogy a nem nagy számban, de mégis jelen lévő pozitív példák ereje hatni tudjon. Szabályozatlanul felszínre kellene engedni a meglévő jót, és meg kellene adni minden kezdeményezésnek a bátorító szót, a tevékeny támogatást. Kockázatos vállalkozás hagyni, hogy *alulról épüljön az egyház*. Amikor egyre nehezebben fogalmazható meg a fiatalok számára az *igaz tanítás*, különösen, hogy nagy súlyt kapjon az *igaz gyakorlat* az életben.

Apátlanok és anyátlanok mondtuk a ma ifjúságát. Mit értek *elanyátlanodáson?* Míg az apa a biztonságot, az igazodás lehetőségét jelenti, az *anya a meleget, az otthont, a bizalmat, a családiasságot*. Van-e, aki odafigyel a fiatalokra? Ki hallgatja meg őket? Bármennyire is tömeg-embernek látszanak a divat kényszerének engedelmeskedve hajviseletben vagy öltözetben, mégis személyes törődésre vágnak. Meghallgatást kívánnak. Hosszú évtizedek gyakorlatának most érezzük kínos következményeit: a vezényszavakhoz igazodás, a fölülről betáplált ideológia nem vált táplálékká. De a fölülről betáplált „egyházi ideológia” sem válhat életalakító erővé. Az anyai türelem mosollyal tud mosolyt varázsolni a gyermek arcára. Vigyázó kézzel kíséri az első lépéseket. Gyöngéden viszonzza az első töredékesen kimondott szavakat.

Hiányzik mai világunkból az *egyetemes anyaság*. „Egyneművé” kívánnak válni az emberek, s közben mindkettőnek értékét elveszítik. Családteremtő anyákra, nagy-asszonyokra van szükség. Mert nem tudja kihordani világunk a terhet, amit a fiataltság jelent. A fiataltság teher, de ugyanakkor áldás is. Teher a türelmetlenség, a pozícióját féltőnek, de áldás annak, aki tudatában van, hogy örökös változás és fejlődés az élet. Egyházunk gyakorlati életéből is mintha hiányoznék az anyai jelleg: a fiatalok befogadásának, elfogadásának, másságuk tudomásulvételének szelíd készsége. *Erősebbnek tűnik az egyház tanító vonása*, mint az anyai otthonteremtés. Nagyobb teret és szerepet kap egyházi gyakorlatunkban az oktatás, nemritkán a „kioktatás”, mint amekkora tér jut a meghallgatásnak. Az anya nem taszítja el a gyermekét, még akkor sem, ha sok mindenben talán nem is ért vele egyet. Elfogadja és a magáénak vallja. Még a sérült gyermeket is féltő szeretettel őrzi. Szerved miatta, de érzi mindig, hogy saját testéből való. Hogy ez az anyai jelleg hiányzik az anyaszentegyházból, talán hiányos struktúráink, hiányzó intézményrendszerünk következménye is. Hol teremthetne az egyházi közösség igazi életet a kisebb és nagyobb gyermekek számára? Szívesen gondolkodunk hitoktatásban és szentségek kiszolgáltatásában: de a hétköznapi élet ezen felül még mást is igényel: gyerekként vagy felnövekvő emberként jelen lenni egy nagyobb közösség életében. Osztolni a felelősségben. Tudni, hogy számítanak rá. Hogy várják. Úgy, hogy elfogadják.

Elgondolkoztató, hogy két intézmény nevezi magát szívesen anyának. Szokás beszélni az „*alma mater*”-ről, az *iskoláról*, s napjaink egyik legégetőbb problémája az egész társadalom számára, hogy az iskola nehezen tudja betölteni ezt a vállalt és joggal elvárt anyai szerepet. Természetes elvárás, hogy legyenek intézmények, amelyek „kihordják” és „világra hozzák” a még éretlen embert, akik majd érettként léphetnek ki a zárt falak, zárt struktúrák közül. Nem szeretnék belebonyolódni az iskola speciális problémavilágába, de nem tudom említés nélkül hagyni. S ugyanilyen fontos, sőt meggyőződésünk szerint fontosabb, hiszen az egész életet végigkísérő intézmény a mindannyiunk üdvösségét hordozó egyház. S ez az intézmény szívesen nevezi magát *anya-szent-egyháznak*. Az otthonosság, a védettség, a melegség helye kellene hogy legyen, már megnevezése alapján is. Érdemes volna magunkba tekintenünk, akik bármilyen fokban és bármilyen szinten hivatalból is képviselői vagyunk az anyaszentegyháznak: a ránk bízottak számára mennyire vagyunk a védettség, az otthonosság, a melegség emberré érlelő intézményének képviselői? Nem vagyunk-e sokkal inkább merev szabályok, végrehajtási utasítások képviselői, törvények hirdetői és megtartói? (Természetesen távol álljon tőlünk, hogy a törvények szerepét lényegtelennek tartsuk!)

Bármennyire is apátlanak-anyátlannak látszik a ma ifjúsága, egyvalamit igazságtalanul állítanánk róla. Tévedés volna azt mondani, hogy fantáziátlan, hogy nincsenek elképzelései. De azonnal érezzük a feszültséget: *a világ, amelybe beleszületett, fantáziátlan*, változni és változtatni nehezen képes. Valaki megkérdezett egy katolikus csoportot: mi a legfontosabb a katolikusok vallási életében. A válasz egyöntetű: a szentmise, az Eucharisztia. De folytatódott a kérdés: mit tartanak a legfontosabbnak a szentmisében? A válasz: az átváltoztatást. Mire a kérdező végkövetkeztetése: tehát a katolikusok vallási életében lényeges helyet kell elfoglalnia az átalakulásra, a megváltozásra való készségekn.

Átváltoztatni, átalakítani saját életünket: megszokott kereteinken túllépni, szokásainkat, megkötő hagyományainkat levetni... kemény követelmény. De mi az, ami leginkább idegen a fiatalok lelkivilágától? A megmerevedés, a meglévőnek őrzése, a változástól, változtatástól, az átalakulástól való irtózás. Pedig a békének is fejlődés (= a jobb irányába való változás) a neve, VI. Pál pápa óta. De vajon komolyan gondolunk-e rá?

A társadalom békéjének, kiegyensúlyozottságának is ez az egyik leglényegesebb feltétele: a fejlődés, a józan változások, változtatások állandó jelenléte. Hosszú évtizedek belevésték felnőtt-társadalmunk tudatába, idegrendszerébe, hogy változtatni életveszélyes. Önmagunkat ítéljük azonban halálra, s a legkülönfélébb menekülési reakciókat váltjuk ki a fiatalságból akkor, amikor nem vagyunk hajlandók tudomásul venni az élet legalapvetőbb törvényszerűségét, a változást, a fejlődést. Ehhez pedig fantázia kell, újítókészség. A fiatalok rendelkeznek ezzel. Nem szabad kiölni ezt belőlük. De ha saját házuk táján körülnézünk, iskoláinkban, diplomáinkban, intézményeinkben, azt kell megállapítanunk, hogy a gyakorlati életben sokkal fontosabbnak tartjuk a beilleszkedést, a „szocializálódást”, mint az önálló, szuveren egyéniségek kibontakozását, érvényesülését. Nem tudunk teret adni a tehetségeseknek, nem tudjuk megbecsülni azokat, akik a megszokottól, az átlagostól eltérnek, akik nem szükségképpen az előttük haladó generáció lépésritmusát veszik fel, hanem a saját fantáziájuk szerint, a saját ritmusukban, nemritkán nem a már kitaposott úton, de mégis ugyanazon cél felé haladva járnak.

Divatos dolog kreativitásról beszélni. Kreatívnak lenni annyit jelent, mint a minden emberben meglévő alkotó-, teremtőkészséget a gyakorlatban is megélni, megvalósítani. Hol van helye ma egyházunkban a fiatalok kreativitásának? Hol és mikor fogalmazhatják meg igényeiket, elképzeléseiket? Nem vagyunk-e túlságosan is aggságosak (elaggottak), amikor jogos büszkeséggel tekintünk meglévő lehetőségeinkre? Tudatosítjuk-e magunk számára az élet kemény törvényszerűségét, hogy a fiatalabb az idősebbet túléli? Hogy a folyamatosságnak nem a változatlanság a feltétele, hanem az azonos célhoz való ragaszkodás?

Bán Endre
HÍVÓ FIATALOK
A MEGVÁLTOZOTT GAZDASÁGI HELYZETBEN

Az élet tündérorszáiban. Minden nép mesevilágában élt valamiféle tündérország képe: egy olyan országé, amely fölötté áll az ember természetes lehetőségeinek. Akár pásztorlegényről van szó, aki a csodaszép királylány kezét nyeri el, akár a félelmetes szörnyek által őrzött mesés kincs megszerzéséről, akár olyan országról, ahol a házak mézeskalácsból állnak és kerítésük kolbászból épült – a mesék jelzik az ember vágyódását egy szebb világba, amely – sajnos – csak a mesében teljesülhet be. Így a mesék be is fejeződnek azzal, hogy „boldogan éltek, míg meg nem haltak”. Vagyis a dús fantáziájú mesemondó e pontnál megtorpan s nem vállalkozik a tündérországi élet leírására.

Korunkban nem divatosak a tündérmesék, mert – az ember kezdte úgy érezni, hogy a technikai és gazdasági fellendülés következtében kinyílt előtte a tündérország kapuja. Olyan lehetőségek nyíltak meg az átlagember előtt, amit régen a királyok sem élveztek: modern komfort, gépeken való száguldozás a nagyvilágban vagy a szobánkba behozott, karosszékből élvezhető nagyvilág. Ízek, szórakozások, anyagok korábban elképzelhetetlen bősége, és rendelkezésünkre állnak a legnagyobb királyok leghűségesebb alattvalóinál is megbízhatóbb alattvalóink, a gépek.

Mindez új helyzetet teremtett. Az ember már nemcsak vágyódott tündérország után, hanem elkezdte „gyártani” azt. Történelmileg két út adódott a tündérország megteremtésére. Az egyik a fogyasztói társadalom modellje, ahol a mézeskalács házak mintájára nem a szükségletek kielégítése a cél, hanem az élvezetek biztosítása. Nem a reális igények produkálják a szükséges termékeket, hanem a szükségtelen termékek produkálják az irreális igényeket. A másik modell a társadalmi egyenlőség „tündéri” állapota, ahol a pásztorfiúból király lehet, ha alkalmas rá, ha alkalmatlan. – Azt mondjuk, ma már tapasztalatunk van „tündérországról”. A tapasztalatok keserűek és közismertek.

Belépés csak tündéreknék! A tündérországot gyártó modern ember elfeledkezett arról, hogy a mesékben nem mindenki léphetett be tündérországba, hanem csak az, aki helytáll a próbákon. Tündérország nem a henye népség dőzsölését szimbolizálta, hanem az értékek hierarchiáját. Tündérország arisztokratikus valóság, a szó eredeti értelmében: a kiváló egyének közössége. A modern ember eltévedt életérzését írja le a következő versrészlet:

„Nekem nagy ház is kellett volna,
gyors gépkocsi és rengeteg szerető.
Es kellett volna egy ló, hogy kilovagoljak
tavasszal a birtokomon.
Kellott volna egy nagy könyvtárszoba is,
régii képekkel és szobrokkal.
És kellett volna egy ősz apa,
aki megszidjon s megdicsérjen,
egy szelíd asszony, aki megbocsásson,
sok gyermek, aki békén hagyjon,
de azért tiszteljen és szeressen.
Kellott volna hosszú, nyugalmas élet,
és oroszlánvadászat Afrikában,
filmforgatás, ahol enyém
a rendezés, a főszerep,

és a teljes bevétel,
egy baldachinos ágy, ahol
az ügyvédem s egy közjegyző előtt,
zokogó, hálás családtagok körében
felolvasom végrendeletem.
És kellett volna végül
nagyon sok csók és ölelés
és rengeteg kitüntetés...”

Szentmihályi Szabó P.: Kérvény

A mesékben tündérország egyszerre irreális és reális valóság: vagyis el nem érhető, de reális értékeket hordozó lét. A modern tündérország ennek a fordítottja: reális (kézzelfogható) és egyben irreális (értékek helyett illúziók).

Az illúzió egyébként nagyon jellemző erre a helyzetre. És talán nem lebecsülhető szerepe van ebben a mozinak. Először a filmgyárakban indult meg a mesék vizuálissá tétele, és ennek érdekében trükkökhöz kellett folyamodni. De az ember túlságosan hozzászókkott a trükkökhöz. A filmrendezők szabadjárá engedett fantáziája betört a reális életbe is. A sci-fi filmek fantáziahősei mindennapos gyermekjátékokká váltak, a fantasztikus űrobjektumok megihlették az építészek képzeletét, a mozi csillogó világa megjelenik a szikrázó üveg- és fémpanelokban, az elektronikus játékautomaták eleve illúziót teremtenek, hiszen szimulátorok.

De nem csak az élet változott meg, hanem megváltozott az ember is. Maga az ember is kezdett illúzióvá válni.

Autóstopposok. Nemrégén egy hosszabb utam során egy egyetemista fiút vettem fel, majd később még három másikat. Hogy beszélgetést kezdjek, feltettem nekik a kérdést: hogyan képzelik el életüket a nehezebb gazdasági körülmények között. Először zavartan hallgattak, majd egyikük kijelentette, hogy a szülőknek kell segíteniük. Ellenvetésemre, hogy végül is a szülők megtették már a magukét, meg az ő életük is nehezebb lesz, a fiú elmondta a közhelyet: a szülő ne várja el gyermekétől a viszonzást, mert a gyermek majd saját gyermekének adja tovább a kapott jótéteményeket. Újból próbálkoztam: „Ez igaz, de hát ez a szülők része. Ti hogyan próbáljátok megoldani saját életeteket?” A válasz egy-két ügyetlen, tapogatózó „nem is tudom” volt. Végül beláttam, hogy kár elítetni a témát. Témát váltottunk, de elgondolkoztatott, hogy három tanárjelölt és egy orvosjelölt röviddel a végzés előtt mennyire felkészületlenül áll saját életének problémája előtt.

Valóban autóstopposok voltak! Késő esti magányos visszautamon elmeditáltam az autóstopposzás lélektanán és eddigi tapasztalataimon. Nem erkölcsi ítéletet, még kevésbé elítélést akarok most papírra vetni, csupán egy attitűd diagnózisát.

Az autóstoppos kiáll és vár. Vár és nem tesz semmit. „Majd csak megoldódik a dolog.” Nem ő oldja meg az utazását, ő csak áll és integet. Még akkor is ezt a megoldást választja, amikor egyszerűbb megoldás is volna: felülni a buszra vagy vonatra. De ez öntevékenységet kíván. Így utazni: munka. Az autóstop nem munka, hanem kaland. Nem kell dönteni, csak kiszolgáltatni magamat a véletlennek. „Majd csak felvesz valami ürge.” – És ez a második reflexióm: az autós ember sokszor csak „ürge” a stoppos szemében. Nincs szó arról, hogy valakitől segítséget, emberi szívességet kapok, fogadok el. Egyszerűen „bejött a dolog, sikerült a tervem”. Ritkán hallottam igazi, szívből jövő köszönetet a felvett stopposoktól, inkább valami félhangos mormogást. A stoppos szemében az autós talán afféle „kapitalista”, aki büszkén és könnyedén feszít a kocsiában, akinek kutya kötelessége volna az útfélen ácsorgó „proletárt” felvennie. Néha láttam is a méltatlankodó gesztusokat, amikor valaki mellett elrobogtam. – Ugyanezt a személytelen, kontaktus nélküli attitűdöt igazolja az is, hogy legtöbbször nekem kellett a beszélgetést a felvett utassal megkezdenem. Mintha nem két ember – két barát – utazna együtt, hanem csupán két emberhez hasonló illúzió. És a kommunikáció is köztük mintha csupán szimulátorban menne végbe.

És a hívő fiatalok? Csoda-e, hogy egyetemistáim irreális ködben látták jövőjüket, ami majd csak valahogy megoldódik? Ők történetesen nem voltak vallásosak. De ezek után izgatott a kérdés, hogy a vallásos fiataloknak van-e szilárdabb elképzelésük jövőjükéről. – Több vallásos közösségben feltettem erre vonatkozó kérdéseket fiataloknak és írásos választ kértem, nehogy egymást befolyásolják a válaszadásban. Arra a kérdésre, hogy „Ha nehezedik a gazdasági élet, milyen magatartással fogsz rá reagálni?”, a következő válaszokat kaptam.

– a) A többség *szólamszerű* feleletet adott: „A pénz nem boldogít.” – „Nem szeretném, ha a gazdasági helyzet befolyásolná a gondolkodásomat.” – „Sok minden változik, de a szeretet soha el nem múlik.” Több bibliai idézet is szerepelt a csoportban.

– b) Egy kisebb csoport *bagatellizálta* a problémát: „Bele kell nyugodni, ez van.” – „Volt már ennél sokkal rosszabb helyzet is.” – „Erdélyhez viszonyítva nagyon is megfelel.”

– c) A *megoldást javasló* válaszok többirányúak, érzésem szerint a lelki alkatnak megfelelően. Az intellektuális típusúak válaszaik: „Igények kérdése az egész.” – „Ésszerű spórolással.” – „Nagy dolgokban nem tudok segíteni, egy átlagos szintet kell teremteni.” – Az akarati típusúak válaszaik: „Végtelen türelemmel, nagy akarással.” – „Szüntelenül keresném a megoldást.” – „Lelkiismeretesen dolgozni, inkább most kibírni ezt a nehézséget.” – Inkább érzelmi karakterre vallanak ezek a válaszok: „Minden helyzetben lehet örülni valaminek.” – „Szeretettel az egész életet megszínesíthetem. Időt kell szánni a szépre, egymásra s magunkra.” – „A rossz anyagi körülmények nem befolyásolják a hangulatomat, emberi kapcsolataimat.” (Akadt néhány nem hithöz kapcsolódó javaslat is: „Munka, ami belefér, párhuzamosan fogyasztás racionalizálása.” – „Gürizni fogok.” – „Hiányszakmát kitanulni.” – „Ha mindenáron pénzhez akarok jutni, megpróbálok olyan dolgokon át, amit szeretek csinálni. Az ember sokszor a hobbiját is fel tudja használni erre.”)

A kiragadott válaszok mutatják, hogy a hívő fiatalok nem estek pánikba, nem álltak meg a tehetetlen siránkozásnál (ami, sajnos, annyira általánossá vált). Kevés kivételtől eltekintve a másik végletnek sem dőltek be: az önpusztító „gürzésnek” (amit szintén sokan egyetlen megoldásnak látnak).

A többség próbált valamelyest választ találni, de érződött, hogy a kérdések hatására, vagyis eddig, nem nagyon gondolkodott el a problémán. S rögtön adódik a tanulság: *jobban fel kell készíteni hívő fiataljainkat* a realitásra. Nehogy anyagi gondok miatt elveszítsék Istenbe vetett reményüket vagy egyáltalán a fejüket. Végül is a krisztusi kovásznak a mai életben kell hatnia.

Az élet tengere. Arra is kíváncsi voltam, hogy a várható nehézségek között a fiatalok kitől remélnék segítséget. Itt is természetesen különböző válaszok adódtak, úgy látom, nem annyira a jellemvonásokból kifolyóan, mint inkább a fiatalok eddigi tapasztalatai alapján.

– a) Meglepően sokan várnak segítséget *maguktól*; sőt egy valaki ilyen erőteljesen fogalmazott: „Segítséget?! – Senkitől!” Ez a csoport volt a legnépesebb.

– b) Létszámban a második csoport *Istentől* várja a segítséget. Ez a csoport éppolyan határozottan fogalmazott, mint az első, de csupán a felét tette ki az első csoportnak.

– c) A legkisebb csoport nem volt egységes, de általában az *embertársakat* említette. Mint említettem, érezhető volt, hogy tapasztalataikból indultak ki. Öröndetes volt, hogy többen említették a kisközösséget, mint segítőtársat vagy egyszerűen a keresztyén testvéreket. Arányban meglepően kevés volt a szülők vagy családtagok említése.

Ha felnőtt fejjel szembenézünk azzal a tapasztalattal, hogy sok lelkes hívő fiatal későbbi életében vallásilag vagy emberileg is elszürkül, leválk; hogy a katolikus gimnáziumokból évente kikerülő több száz diák hatása mennyire nem érződik a társadalmi életben; s végül, ha számba vesszük az anyagi gondok valóban lehúzó hatását, akkor itt is adódik tennivaló a számunkra.

A költő szavaival:

„Hajótörés volt és az Óceánon,
hol nem marad mögöttünk semmi lányom;
egy kisebbségi vert magyar család
ingénél fogva őrzőangyalát
teng-leng egy száraz, vájt kenyérhajon,
mint pillanatnyi mentő-tutajon,
céltalanul és reménytelenül,
vitorlátlanul, kikötőtlenül...
Az égen nincsen csillag, Nap, derű,
a tenger mérges, sós és keserű,
a tenger éhes, nem tréfál sokat
és örvény-szája folyton tátogat.”

Mécs L.: Óda egy hívatlan vendéghez

A vers plasztikusan fejezi ki sok ember életérzését, akik az élet tengerén hányatott hajótöröttnek érzik magukat. Nincs szó hajóútról, csak helyben hánykolódásról, nincs szó biztos talajról, csak hullámmzásról, nincs szó irányításról, csak kiszolgáltatottságról. A magányos ember vergődése a határtalan óceánon.

Fogd a gyermeket és anyját! Az élet valóban lehet olyan kegyetlen, mint egy elnyeléssel fenyegető tenger. És mi adhat reményt a mentőcsónakban ülőnek? Az, ha nincs egyedül. Ha több ember adhatja össze ötleteit, bizakodását, testi és lelki erejét. És e téren éreztem hiányosnak a hívő fiatalok válaszát. Mert pontosan az összefogás volna a család egyik fontos funkciója (a régi megfogalmazásban: „mutuum auditorium”), és ezt nem érzik, tudatosítják a fiatalok.

Vonatkozik ez elsősorban a szülőkkel való kapcsolatra. Megkérdezi-e a fiatal szüleit, hogy hogyan oldják meg ők a család problémáit? Kíváncsiak-e arra, hogy a szülők annak idején hogyan kezdték meg közös életüket? Tudják-e, hogy mivel okoznak örömet, illetve bánatot szüleiknek? Érzik-e, hogy közös „mentőcsónakban” ülnek? Tudnak-e jó közös családi programokat készíteni vagy javasolni? Ma sok szó esik a családokat fenyegető külső veszélyekről, de még hívő kiscsoportokban is alig ismert a családtagok belső kohéziójának döntő szerepe. Volna miről beszélni e téren!

Fiataloknál a jövő szempontjából azonban még fontosabb ez a kérdés: hogyan akarok leendő párommal összetartani? Átérem-e és felkészülök-e arra, hogy közös csónakba készülünk beszállni? Felmérésem során csupán egyetlen fiatal említette meg várható segítségforrásként leendő házastársát! Kevésbé érzékelik, hogy a házasság nem csak szeretetközösség, nem csak miniegyház, hanem egymás megsegítésére való elkötelezés. Együtt könnyebb! Közös erővel elviselhetők a problémák!

Mikor a Szentcsalád Egyiptomba menekült, az angyal ezt mondta Józsefnek: „Vedd a gyermeket és anyját!” Látszólag könnyebb lett volna Józsefnek egyedül menekülnie idegenbe, Jézust és Máriát valahol megbízható ismerősöknél eldugva s titokban segítve őket. Józsefnek azonban vinnie kellett családtagjait, mert – így lett neki könnyebb. Megérezve, hogy rá vannak bízva, új erőt merített belőlük. Nélkülük lett volna nehéz, de velük együtt bírta a terheket.

Szegénység úrnő. Következő két kérdésem arra vonatkozott, hogy a jólét milyen negatív, illetve a szegénység milyen pozitív magatartást válthat ki az emberből. A válaszok itt határozottak, világosak, keresztényiek voltak. Az utolsó kérdés így hangzott: „Miután Jézus tudatosan szegénnyé lett a földön, van valami sajátos érték a szegénységben. Mi ez?” A válaszok négy csoportba voltak oszthatók:

– a) Egy kisebb csoport a *helyes értékrend* felismerésében látta a lényegét: „A szegénység látni enged.” – „Az ember elfordul a külsőleges dolgoktól.”

– b) Egy másik kisebb csoport a *szegény ember öröme*re figyelte fel: „Amit itt az életben kapunk, az mind ajándék.” – „Jobban tudunk örülni az életnek, mert mindent ajándéknak érzünk.”

– c) Igen sokan látták a szegénységben a *szeretet feltételét*: „Önmagamat kiüresítve, lelkileg tisztán fordulni embertársaimhoz.” – „Az érték a szegénységben, hogy közösségek alakulnak.”

– d) Legtöbbször a *lelki függetlenséget* jelölték meg: „Lélekben függetlenedni az anyagi-szellemi javaktól.” – „Az Istenre való teljes odafigyelés, odafordulás, ráhagyatkozás.”

Összegezve a válaszokat láthatjuk, hogy a fiatalok több oldalról, érzékenyen közelítették meg a témát. Érthetően ugrott ki a felebaráti szeretet és a függetlenség: egyrészt a szolidaritás, közösségi érzés – legalább jelszóként – divatos dolog; másrészt a függetlenség, a radikalizmus mindig jellemző a fiatalokra. Így minden értékük mellett felvethető a kérdés, hogy a fiatalság elmúltával ezek a válaszok érvényben maradnak-e náluk. Reflektált, tudatos magatartás-e ez, vagy csak fiatalos lelkesedés? Assisi Szent Ferenc „Szegénység úrnőjének” vonzása-e ez, vagy pedig Zeffirelli Szent Ferencének vonzása? A filmbeli Szent Ferenc a gazdagság (és gazdagok!) iránti utálatból vállalta a radikális szegénységet, míg az igazi Szent Ferenc Krisztus szeretetéből és követéséből. És ez az, amit bizonyos fókig hiányoltam a kapott válaszokból. Nem a szegénység apoteózis a kereszténység. Nincs szó benne a proletár megdicsőüléséről vagy a hippik romantikus toprongyairól. A kereszténység Krisztus követése, s mivel Krisztus szegény lett köztünk, nem tudok hozzá hasonlítani, vele közösségre lépni lelki szegénység nélkül.

Összefoglalva: jobban fel kell készítenünk a fiatalokat a gazdasági nehézségek emberileg értékes feldolgozására, a családtagok egymást kiegészítő, segítő hivatásának felismerésére és a szegénység nyújtotta Krisztus-követés tudatosítására.

A TEOLÓGIA 1989. évi témái (kéziratok beküldési határideje):

2. sz. A KERESZTÉNY EMBER FELELŐSSÉGE TÁRSADALMUNKBAN
(febr. 1-ig)

3. sz. AZ EGYHÁZ PRÓFÉTAI KÜLDETÉSE (május 1-ig)

4. sz. A KERESZTÉNY SZERETETSZOLGÁLAT (július 1-ig)

Gyulay Endre püspök FELELŐSSÉGÜNK A FIATALOKÉRT

Sok fontos időszak van egy-egy ember életében: ilyen mindjárt a születés előtti szakasz. Ekkor az érzelmi élet alapjait az agy szilárdabb részei alatti lágyabb résznek, a későbbi érzelmi életet „hordozó” központnak fejlődését a Váro szeretet vagy a Kényszeredett, a szeretet nélküli kihordás határozza meg. Mindez a születendő kicsitől bizonyos értelemben függetlenül megy végbe. Ugyanakkor nagy a szülői felelősség (vajon tudomást vesznek-e erről a szülők!?). Az egészen kisgyermekkor is ilyen. Hiszen, hogy biztonságot és vele foglalkozó szeretetet, fejlődéséhez szükséges foglalkozást, tanítgatást nyújtanak-e a kisgyermek számára vagy nem, ez mind későbbi tanulékonyágát, mind féltő, kisebbségi beállítottságának alapját vagy önzővé formált, aszociális emberré való fejlődését készíti elő, határozza meg. – A gyermekkor és benne az iskolai oktatások akár történelemszemlélete, akár olvasó, érdeklődő emberré történő szemnyitogatása, jelleme alapjainak lerakása nagyobb részt itt dől el.

Mégis, talán a legdöntőbb időszak az ifjúvá érés és az ifjúsági életszakasz. Ez az időszak ugyanis általában az ember egész felnőtt és idős életét meghatározza. Itt bontakozik ki világszemlélete, világnézete. – Talán szabad itt személyes élményemre hivatkoznom: Meglehetősen kiegyensúlyozott otthonban nőttem fel. Iskoláimat is szerencsés körülmények között kezdtem. Bátyám halála után valóban szeretettel vártak, egykeségemet feloldotta a kor szokása szerinti társadalmi életben való részvétel. Jóapám szigora pedig megmentett az önző életfelfogástól. A család és az internátus élete kezdett számomra világméretűvé tágulni. Mindez éppen a nyilasok felléptekor volt. A családi és iskolai nevelés csodásnak vélt kitágulása a jelszavaikban tűnt fel. De egyik nap a nálunk megjelent két „testvérnek” apám megjegyzést tett Szálásra, s ha nem béna, nyomorék ember lett volna, bizonyára lepuffantották volna – bár így is megcsillant kezükben a géppisztoly. Kicsit elgondolkoztatott ez a „testvériség”. Pár hét múlva a plébánia egyik vendégéért jött egy teherautónyi ember, elvitték, majd másnap az erdőszélen találtak rá a tallándörögdiék. Néhány sorozat golyó ölte meg. Mint kitudódott, zsidó volt. E két élmény formálta ki bennem, hogy nincs olyan jelszó a világon, aminek higgyek, amíg csak a cselekedeteiken fel nem mérem a szavak igazságát. Sok mindentől megóvott és számos, később kiderült hazugságtól védett meg ez a nézőpontom. Azt hiszem tehát, nyugodtan állíthatom, hogy az ifjúkor a legdöntőbb időszak minden ember életében: a felnőtté, a felelős emberré érés ideje.

Az Általános Katechetikai Direktóriumban már 1971-ben megfogalmazza e problémakört az egyház: „A serdülő nagyon mély lelki és fizikai változásokat figyel meg önmagán. Keresi saját feladatkörét a társadalomban. Gyermekkorának vallásosságával már nincs megelégedve, ugyanakkor még nem érte el a felnőttekre jellemző hitbeli érettséget. Ezért keresi azt az alapvető irányt, amely egész életének ismételtlen egységet és egységlit tud biztosítani. De gyakran épp ez a keresés viszi őt vallási krízisbe. – A serdülők katekizálásának legfontosabb feladata a hiteles keresztény életérzés kialakítása. A krisztusi evangélium fényét kell rávetíteni a dolgokra, amelyek a serdülőket leginkább megmozgatják, mint például a testi élet, a szerelem, a család, az élet törvényeinek tisztelése, a munka és szabad idő, az igazságosság és béke megbecsülése, stb. – A serdülő megpróbálja életének látását, léteinek folyását bizonyos alapvető és fő értékekhez igazítani. De a mai fiatalok úgy érzik, hogy egymással ellentétes „értékek” között léteznek. Ez a tény kiélezi a serdülőkben a különböző értékek konfliktusát, amelyeket keres, ugyanakkor meggyőzi arról, hogy elvesse azokat az értékeket, amelyeket a felnőttek élete nem hitelesít. – A katekizálásnak kell segítenie, hogy felfedezzék az igazi értékeket és igazodjanak hozzájuk. – A

fiatal ember annak érdekében, hogy az általa annyira óhajtott autonómiát elérhesse, gyakran eltúlozza önmaga állítását és nemritkán visszautasítja a felnőtté válást kapott életformát. – A felnőtteknek ügyelniük kell arra, hogy a fiatalok nem azért fogadják el a hitet, és nem azért vallják magukénak, hogy azonosuljanak a felnőttekkel, hanem mert fokozatosan meggyőződtek róla saját maguk. – Az ilyenfajta autonómiából ered az a jelenség, amit a „természetesség kísértésének” szoktak nevezni, s amellyel a fiatalok arra törekcsenek, hogy saját erőikkel cselekedjenek, és az üdvösséget saját erőikkel szerezzék meg... A katekézisnek ezért azt kell elősegítenie, hogy a fiatal ember eljusson személyiségének arra az érettségére, amely lehetővé teszi számára, hogy szubjektívizmusa felett úrrá válva, felfedezze az Isten erejében és bölcsességében rejlő erőket, s a reményt... A fiatalok saját érettségük érdekében keresik a hasonló korúak közösségét, mégpedig azért, hogy minél jobban megtalálhassák saját elgondolásaikat és megóvják önállóságukat a felnőttek csoportjaival szemben... A fiatalokból álló csoportok azonban nem mindig pozitív értékek hordozói. Ezért sürget a szükség, hogy kapcsolatok alakuljanak ki a csoportok és a keresztény közösségek között, hogy ezeknek emberi és keresztény értékeit a fiatalok kellő módon megismerjék és értékeljék... A fiatalok hitének intellektuális voltát nem mint kiegészítő vonást, hanem mint hívó életük lényeges szükségletét kell tekintenünk. Sajátos jelentősége van a tanítás módjának: a katekéta, ha fiatalokkal beszél, szellemüket ébressze...! A fiatalok személyiségének kibontakozásához elengedhetetlen a cselekvés. Az önközpontúságtól és a szubjektívizmustól csak úgy lehet megszabadulni, ha a reális valósággal találkozik a fiatal ember, akár sikeres, akár változó sikerű a találkozás. A katekéta... akkor éri el célját, ha elvezeti növendékeit arra, hogy teljesítsék a keresztény léttel járó feladatokat. Arra kell nevelnie a fiatalokat, hogy vállalják a hit felelősségét és fokozatosan alkalmasak legyenek a keresztény hit megvallására: mások előtt” (82–89).

II. János Pál pápa a Catechesi Tradendae-ben hasonló komolysággal, de más oldalról közelítve meg az ifjúsággal kapcsolatos kérdést, így ír: „Az ifjúsággal érkeznek el az első nagy döntések ideje. A család és a barátok többnyire támogatást adnak, mégis magára és saját lelkiismeretére kell hagyatkoznia és komoly megfontolás után el kell döntenie saját jövőjét. Közben a szívében egyre inkább ütközik a jó és a rossz, a kegyelem és a bűn, az élet és a halál mint erkölcsi motívumok, de felmerülnek benne a legfontosabb és legalapvetőbb irányulások is, amelyeket világos megítéléssel és hivatásának tudatában kell elfogadnia vagy elvetnie. – Egy olyan katekézis, amely az önszeretettel szemben a nagylelkűsége sürget, amely illúziók és sablonok nélkül beszél a munkáról, a közjóról, az igazságosságról, a szeretetről, a népek közti békéről, az emberi méltóság előmozdításáról és a szabadságról, amelyeket az egyház legutóbbi megnyilatkozásai mind hangsúlyoznak, a fiatalok lelkében szerencsésen ötvöződni tud a szoros értelemben vett vallási katekézissel, amelyet soha nem szabad mellőzni. Így a katekézisnek egészen különleges jelentősége támad, mert ez az életszakasz az, amikor az evangéliumot megfelelő közlés segítségével úgy meg lehet ragadni és úgy be lehet fogadni, hogy értelmet ad az életnek és olyan erények tudnak kialakulni a fiatal emberekben, amelyek máshonnan megközelíthetetlenek: a dolgokról való lemondás, a tőlük való függetlenség, a szelídség, az igazságosság, elkötelezettség, kiengesztelődés, az Abszolútum és a láthatatlan világ iránti érzék, és csupa olyan tulajdonságok, amelyek lehetővé teszik, hogy ezek a fiatalok többi társaikkal együtt Krisztus tanúi lehessenek. – A katekézis a felnőttkor nehéz feladataira is felkészíti” (39).

Mindezt figyelembe véve a fiatalok adottságát és az egyház feladatát a következőkben tudnám bemutatni:

A fiatal ember egy kicsit olyan mint az evangélium Bartimeusa, Timeus fia, akinek ugyan nincs megemlítve kora, mégis, magam ifjúnak képzelem. Körülötte a világ csodás, színes változatossága, ő maga azonban vak, nem észlel belőle semmit. – A mai ifjú benne áll a világban, de nem tud merre indulni. Mindenüvé vonzza értelem vagy érzésvilága, de kérdés számára, melyik az igazi érték. Mert ő csak az igazit akarja, a legértékesebbet, a maradandót, amire érdemes életét feltenni, esetleg fel is

áldozni. Van-e ilyen? Vak szemével „szétnéz”, kezével tapogat, de..., ami így megtetszik, ha jobban belegendol, nem a legnemesebb... csak egy időre ad értelmet életének. Neki **ÖRÖK** érték kell. Az új értékek, amelyekről a mai felnőttek beszélnek, és melyeket hazug életükkel megcáfolnak, nem fogadhatók el. Ha végiggondolja: egyik is, másik is mulandó, csak a halálhoz vezet. Ifjúsága pedig ellenkezik a halál gondolatával. Ezért megelégszik a „csak eddiggel”. Minden ide vezet: az érettségi, a diploma, munka, család, pénz, ital, kábítószer.

Timeus fia tömeget hall közeledni. Ki az, akit ennyi látó vesz körül? Akivel sokan együtt vannak, vidáman beszélgetnek, célirányosan haladnak? **JÉZUS!** – hangzik a tömeg válasza. De: ki az a **JÉZUS?** Az, aki egyedül jelenthette ki: Ki vádolhat közületek bűnről engem? Az, aki a tiz parancs megélője, a nyugodt lelkiismeret bemutatója. Az Atya akaratának keresője, megtevője. Az életét értelmesen élő és ezt másoknak is bemutató Hegyi beszéd Krisztusa. Az Atya küldötte, aki megmutatja a minden áldozat árán is megélt, másokat boldogító szeretetet, és bemutatja ennek **BOLDOGÍTÓ** értékét. Megmutatja ennek az életnek örökké érvényes, örök életet kínáló értékét. „Nagyobb szeretete senkinek sincs, mint aki életét adja barátaiért.” És ezért Krisztus „szolgai alakot öltött, kiüresítette magát és engedelmeskedett mindhalálig, mégpedig a kereszthalálig. Ezért Isten fölmagasztalta és olyan nevet adott neki, amely fölötte van minden névnek, hogy Jézus nevére hajoljon meg minden térd a mennyben, a földön és az alvilágban, s minden nyelv hirdesse az Atyaisten dicsőségére, hogy Jézus Krisztus az Úr!” (Fil 2). – Igen, az ifjú és a halál konfliktusa itt nyer feloldást: „Én vagyok a feltámadás és az élet, aki hisz bennem, még ha meghal is, élni fog. Az, aki úgy él, hogy hisz bennem, nem hal meg örökre” (Jn 11,25). – Isten feloldja a halál bilincseit és feltámaszt. Bartimeus még nem lát, de már valamit sejt és felkiált: „Jézus, Dávid fia könyörülj rajtam!” Kiáltozására Jézus a látóknak szól: „Vezessétek ide!” És azok **ODA VEZETÉK**.

Milyen nagy kincs az egyház minden tagjának a látás. Minden gyerekek, ifjúnak, felnőttek kincse, hogy már lát. Milyen nagy felelősség úgy élni, úgy vezetni Krisztushoz a nem látókat, hogy ott valóban látókká válhassanak. Bárcsak ismernénk mi, látók hivatásunkat: Katekéták, papok, családokban a szülők, a kötelezettséget vállalt kereszt- és bérmaszülők, a templomba járók, kisközösségek tagjai...! Hivatásunk, hogy Jézushoz vezessük a nem látókat!

Jézus az általa hirdetett szeretetet ezzel az idegennel kapcsolatban is gyakorolja: „Mit akarsz, hogy cselekedjek neked?” – „Uram, hogy lássak!” – „Láss, hited meggyógyított téged!” – A vak találkozik Jézussal, a **SZERETETTEL**. Az evangélium a lehető legegyszerűbben fogalmaz: „Nyomban visszakapta látását és **VELE TARTOTT** az úton!” Már nem is kell, hogy Jézus felszólítsa: „Jöjj, kövess engem”. Neki, a látónak ez már egészen természetes. Útja Jézus útja, célja Jézus célja.

Így lett tisztázott élete, értékei, útiránya. Apostol a tizenkettő között vagy apostol a világban? Mindenről lemondó, kizárólagosan Istené, vagy házasa, aki evilági feladataiban hirdeti Krisztus és az egyház csodás szeretetmisztériumát? Szellemi vagy fizikai munkában? Egészségesen vagy szenvedve, betegen, nyomorékon? Mindegy! Csak egy nem mindegy: Krisztussal vagy Krisztus ellen! – Munka, igazságosság, emberi jogok, béke, szociális szeretet, becsület, erkölcs, hűség, szótartás, igazság, áldozat, önnevelés, önfegyelem, türelem, segítség stb.... – mind benne van életében, mert az mind benne van Krisztus életében s kettejük élete már egy...

Csudálatos értékek, az ifjúságban már adott életheletőségek bontakoznak így ki, növekszenek Krisztusban és Krisztus által. A kudarcok, botlások a péteri könnyekhez és a krisztusi megbocsátást nyújtó bűnbocsátás szentségéhez vezetnek. Az Eucharishtiában az ifjú újra és újra rátalál a Célra és az Erőre. Lelkiismeretében találkozik Krisztussal, és újra, meg újra kérdezi és hallja az Út, Igazság, Élet halk, de az egyenes, az igaz irányt mutató válaszát. Imádságos csendjében bizonyosodik meg lelkiismeretét vizsgálva, hogy nem tért-e le az útról, nem lett-e csak önmagának élő, önző ember, maga mögött hagyva a krisztusi szeretetet.

A gazdag ifjú szomorúan távozott Krisztustól, mert nagy vagyona volt. Hiába nézett rá Jézus és hiába szerette meg, hiába hívta meg. – Timeus fia viszont vakságából

meggyógyulva elindult ifjúságának kibontakozó útján célja felé. Az ÉLET felé. A gazdag ifjú vagyonában megcsontosodva, elkötelezve magát a pénznek, – „megöregedett”, a vak viszont felszabadulva igazi ifjú maradt, aki tudott lelkesedni, keresni, és magát örökre elkötelezni. Míg a gazdag szomorúan távozott, ez örömmel csatlakozott. Míg az után Jézus is szomorúan nézett, ezzel vidáman folytatta a cél felé vezető utat. Jézus nélkül csak céltalanul lehet bolyongani a halálíg és a halálba. Vele viszont célba lehet jutni és túl lehet nőni a halálon.

Az egyház kincse maga Jézus Krisztus! Kincse továbbá mindaz, amit Jézus örökségül hagyott: kegyelem, szentségek, Szentírás, szenthagyomány, szentmiseáldozat, eszmények; szentek, ma élő tanúságtevők, apostolutódok és kisközösségek... Az egyház terhe a megkeresztelt „pogányok”, a mai gazdag ifjú „öregek”, a kor kérdéseire felelni nem tudó, mert nem imádságos vezetők, a pünkösöd előtti félelmet hordozó maiak... Az egyház meghívottjai, kincsei a ma még vak Timeus-fiak, akik ha látókká lesznek és nem bénítja meg őket mindaz, ami az egyháznak „terhe”, nem csak számukkal növelik az egyházat, hanem a mai világban KÖVETVE JÉZUST, tanúságtevő bátor apostollá nőnek, látnak, és sok ezer még vak Bartimeust vezetnek az egyházba, vezetnek el Krisztushoz.

Szavaimnak nyomatékokat adhat egy idézet: Vas István írja a Vigilia 1970. 35. számában: „Gyermekkoromban semmit sem tudtam Jézusról. És előbb lettem marxista mint keresztény. Marxistának egyébként meg is maradtam a világ dolgainak, vagyis a társadalomnak, az általam is végigélt történelemnek a megítélésében, Jézust megismerni aránylag későn kezdtem, huszonkét éves koromban. Attól fogva tudom, hogy Jézus élete a legnagyobb dolog, ami az emberiséggel történt. Attól fogva életem minden fontos eseményében és gondolatában jelen volt. – Velem kapcsolatban sokszor emlegetik mint valamilyen polgári rendellenességet, a személyes költészetet, és általában a személyiséget. Mindebben sok a félreértés. Az én szememben mindennek, ami személyiség, JÉZUS SZEMÉLYE AD ÉRTELMET, JOGOSULTSÁGOT, REMÉNYT. Én azért lehetek én, mert Jézus Ő volt. Élni azért nem szégyen az embernek, mert Jézus élt. És szenvedni csak azért nem gyalázat, mert Krisztus kínhalált halt.”

Minden ifjú meghívást kap Krisztushoz. Ő látókká teszi őket, de a mi tanúságtételünk, oda vezetésünk eszközén keresztül! Érzünk-e felelősséget? Ismerjük-e nyelvüket? Elmegyünk-e értük az árokkartokhoz? *A jövő egyháza e földön ők, a mai fiatalok!*

A TEOLÓGIA folyóirat munkatársai a katolikus egyház tanításának keretén belül saját felfogásukat, nézeteiket fejtik ki, saját választott módszerüket alkalmazzák. A közös hit egysége folyóiratunk számaiban a legitim sokszínűség harmóniájában kerül az olvasó elé.

A TEOLÓGIA BESZÉLGETÉSE

Blanckenstein Miklóssal, az esztergomi főegyházmegye ifjúsági moderátorával AZ IFJÚSÁG SZOLGÁLATÁBAN

Őn az egyik keresett ifjúsági lelkipásztor. Megkérdezném, milyen alapelvek szerint alakult ki ez a munkaterülete.

– Négyéves koromtól kezdve a Budavári Mátyás-templom plébániáján már Liska Zoltán atya, egyházmegyénk jól ismert ifjúsági pásztora foglalkozott velem. A legnehezebb időkben is vitt minket, kisgyerekeket, iskolásokat a saját kis borsönyi bungalójába és a cserkészvilág szellemében nevelt. Kölcsönkönyvtárat tartott fenn. 2–3 hetente mentünk hozzá személyes lelki beszámolóra. Klasszikus lelkivezető volt. Azután a Regnum Marianum nyitott meg előttem egy új világot. Az addig spontán, egy főhöz fűződő lelkivezetői kapcsolat mellé, már egy ifjúsági közösség is tartozott.

Nyilván meghatározó volt életemre a piarista gimnázium, főleg szellemi gondolkodásvilágát tekintve. Családom is a papi hivatás felé segített. Lelkivezetőm akkoriban P. Kollár Ferenc jezsuita atya volt, halála után – és ez már kispap éveimre esik – a Várba került munkáspap, a kármelita Honor atya vette át vezetésemet. A mai papi identitásom és működésem szempontjából ezek a szálak voltak a legfontosabbak.

Én korábban nem készültem pappá, a döntést környezetem meglepetésére villámgyorsan hoztam meg az érettségi szünetben.

A „Regnum Marianum” eszméjét, valamint ennek a papi közösségnek ifjúsági munkáját ismertesse.

– Az idősebb papi és világi generáció előtt a Regnum Marianum eléggé ismert. Itt azonban nem az általános Regnum Marianum = Mária Országá eszméjéről van szó, hanem arról a viszonylag szűk létszámú papi csoportról, amelynek a lényege, hogy a hitoktatók egyházmegyei engedéllyel együtt laknak. Délelőtt gimnáziumi hittanárok voltak, délutánonként pedig a házuk: a fiúk háza lett. 1904–1906 között indult a Prohászka Ottokár püspök szellemiségét, lelkiségét tükröző közösség. Lapjuk, a *Zászlónk* nemcsak belső ügyeket közölt, hanem az egész országra meghatározó katolikus fiúnevelés lelkületét jelentette. – A két világháború között a Regnum már lányokkal is foglalkozott, sőt a Damjanich-utca környékén egyházközség is szerveződött, melynek első plébánosa Shvoy Lajos, a későbbi székesfehérvári püspök volt, korábban maga is regnumi atya volt. – 1949–50 táján a regnumi atyáknak villámgyorsan plébániai, kápláni beosztásba kellett kerülniük és ott folytathatták sajátos lelkipásztori munkájukat. Az ötvenes évek végén kezdődtek a súlyosabb megpróbáltatások. A lelkigyakorlatok, nyári táborok, a mai értelemben vett bázisközösségi munkák ennek ellenére továbbra is folytak. A Regnum Marianum eszmeiségét, nevelési koncepcióját három szempontban rögzíthetem:

– Az első, hogy öntudatos, hitvalló katolikus embert neveljünk.

– A második az, hogy a nevelés folyamán megteremtjük a természetes, egészséges életviszonyokat. A „Regnum-pedagógiának” a lényege: napfény, víz, levegő, nevetés stb.

– És a harmadik feltétel, hogy magyarságát tudatosan valló katolikus embert formáljunk. – Azt gondolom, hogy ez a hármaskövetelmény, talán formailag átalakult, de lényegét tekintve ma sem kíván változtatást, tehát ma is ehhez kötődünk. – A „Regnum-mozgalom” rendkívül nagy szabadságot ad a papoknak, illetve az önálló státusú civileknek, hogy ez eszmét milyen modellben, milyen eszközökkel valósítsák meg. Nyilván azért megvan a problémáknak egy bizonyos közös kezelése.

Az 1958–60 közötti években sokan beléptünk a szemináriumba, főleg az esztergomi szemináriumba. Onnan kikerülvén plébániákra kezdtek a regnumi módszert alkalmazni. Azok az atyák, akik ma az esztergomi egyházmegyében aktívan dolgoznak az ifjúsági pasztorációban, természetesen másokkal együtt, valójában a regnumi lelkiséget és szellemiséget vallják magukénak.

1965-ben léptem be a szemináriumba. A Központi Szemináriumba ekkor érkezett a „zsinat szele”. Némelyik teológiai tanszék „műhelyként” működött, tanáraink tananyagként gépelték a zsinat követelményeit. Gál Ferenc professzor könyvsorozata ekkor látott napvilágot a zsinati teológia szellemében. Sokat köszönhetek Nyíri Tamás professzornak, aki Gesztési András barátommal együtt meghívott a Vigilia világába. Csanád professzor, a pasztorális tanára a Központi Szemináriumban nyílt ifjúsági katekéziseket indított, és Tarjányi Zoltánnal részt vehettem az ifjúsági katekéziseken. Zemplén György püspök úr, a rektor megengedte, hogy a kulturális életbe is bekapcsolódjunk. Rám nagy hatással volt az akkori nyitott szellemi légkör. Ez időben indultak a nagy ifjúsági katekézisek is. Kozma Imre, Bolberitz Pál, Kerényi Lajos szinte robbanásszerűen törtek be katekéziseikkel több száz résztvevőjükkal együtt a budapesti fiatalok értelmiségének világába. Nyáron pedig továbbra is életem szerves része maradt a klasszikus kisközösségi táborok és lelkigyakorlatok irányítása.

Most beszéljen, kérem, sajátos arculatú munkájáról. Van-e egyéni módszere?

– Számomra az ifjúsággal való foglalkozás magától értetődő dolog, nem kellett „feljűk fordulnom”, csak élnem a magam korosztálya életét. Ha az embert felszentelelik, akkor nemcsak konkrét réteget akar pasztorálni. Az ifjúság nevelése már a kisgyermekkel való foglalkozással kezdődik. – Első állomáshelyem Dorogon volt, ahol Diószegi László és korábban mások, már jól megalapoztak egy felnőtt ifjúsági közösséget. Kezdként, főleg azt kellett megszoknom, hogy pap vagyok és közöttük nekem kell a sajátos papi szerepet betöltenem. Mintegy evangelizáló tanúságtevőként jártuk be az országot a fiatalokkal. Ez időben még alig-alig voltak katekézisek, főleg vidéken. Szerettek volna valamit csinálni, de nem tudták, hol kezdjék. Az a néhány pap, akinek ezen a téren már volt tapasztalata, egymást jól ismerte. Megjegyzem, ma is ők a meghatározóak az ifjúsági munkában. – Meg kellett tanulnunk – és ezeket ma is hangsúlyozom – a katekézis műfaját, a helyes előadást, a dialógust, a rendszeres Szentírás-elemzést és helyesen kellett reagálni az egzisztenciális problémákra. Felmértük, hogy passzív laikusokkal van-e dolgunk, vagy pedig olyanokkal, akik szolgálni akartak és alkalmasak gyermekcsoportok vezetésére. Egyszerűen akkor kezdtem érezkenni: mi az, hogy egyház.

A Gondviselés hamarosan Budapestre, a Regnum Marianum-kápolnába helyezett, ahol megpróbáltam újra kialakítani az eléggé szétesett hitoktatást. Lévéen ez lelkészség, a szokott „kulmunka” – így szoktuk nevezni ezt – az irodázás, a temetések egyhangúsága, nem terhelte időmet. Ekkor kerültem kapcsolatba a budapesti ifjúsági értelmiségekkel. Közben alakultak a kiscsoportok. Nagyon sok meghívásom, baráti beszélgetésem volt akkoriban, nemcsak hívőkkel, hanem másokkal is. Mindezt az ember nem maga akarhatja, hanem jön, inkább tudni kell elfogadnia. – Két év múlva átkerültem a Krisztinavárosi plébániára, melynek felnőtt ifjúságát eléggé ismertem, hiszen osztálytársaim, barátaim voltak ott. Nagyban segített a Budavári plébániából eredő ismeretességem is. Teljes szabadkezet kaptam a munkában. A hitoktatás mind az enyém volt: általános iskolások, középiskolások, egyetemisták. A katekézisek mellett kiépítettem a kisközösségeket, hiszen a katekézis, a legjobb szándék ellenére is

személytelen. Óriási tapasztalatot adott a templom, mely kiváló katekézis- és fórumlehetőséget kínált számomra. Őt és fél évet töltöttem itt. Mielőtt a Krisztinából eljöttem, 380 általános iskolást tanítottam hittanra, 100 gimnazistát katekéztizáltam és a heti két katekétikai csoportban mintegy 400 egyetemista volt. A számok nem önmagukban érdekesek, hanem az, hogy az ember milyen felelősséggel élte meg a tanítást. Országosnak mondható feladatok tárultak fel előttem. Részt vettem a nagymarosi ifjúsági találkozón, diáklelkigyakorlatokat vezettem a katolikus gimnáziumokban, és amellet ott volt a fontos kiscsoportos munka. Abban az időben kezdtük ezeket az egyházközösségekre építeni. A felnőtt házasközösségek és gyermekcsoportok egyaránt beletartoznak. Krisztinai életszakaszomban 17 ilyen csoportom volt, élükön civil vezetőkkel. A nagy kérdés az volt, hogy a plébániai rendszer valóban alkalmas-e ilyen közösségi életre. Tapasztalatként mondhatom, hogy ez mindig a papoktól, a vezető lelkipásztoroktól függ, tehát eléggé esetleges, személyfüggésű. A dialógus, a civilek megbecsülése és mint kvázi lelkipásztori munkatársaknak a beállítása ebben az időben országos szinten eléggé kezdetleges volt. A világiak részvétele, ami ma nyílt és egyértelmű követelmény, akkoriban még kísérleti stádiumban volt. – Tudjuk, a katekézisnek a megtartása inkább felkészülés kérdése. Az igazi problémám az volt, vajon van-e a magyar egyháznak perspektívája, és van-e nekem perspektívám hosszú távon mindezt vezetni. Hiszen a nagylétszámú fiatal értelmiségi közegnek az igényei messze túlmutatnak azon, hogy ez most kiscsoport vagy nem kiscsoport. A kérdés az: „Mit jelent ma kereszténynek és magyarnak lenni a társadalomban? Mit jelent ma evangelizálnunk? Összegyházi szinten! Mit jelent a vidék és a város közelsége? Mindez olyan kérdés, amit magamnak is fel kellett vetnem...

Ezt a nagy távlatú munkát és munkatervet hogyan tudja átfogni? Ismét felmerül a módszer kérdése!

– A kérdés logikusan adódik: mi az a szisztéma, módszer, amit az ember felfedez vagy rákényszerül, hogy felfedezzen, hiszen az ember egyéniségéből adódóan elkezdni tenni azt, amit rábíznak egy plébánián, és meglepődve tapasztalja, hogy abból kinőhet valami. Ez az a pont, ahol világosan érzékelhető, hogy az ember nem saját maga alkot, hanem a dolgok „történnek” és a történésekben neki is része van. – Jelenleg az Örökimádás-templomban vagyok. Ez lelkészség. Országos centrum lehet, hiszen a templomnak a szentségimádás mindennapi eseménye, és mint ilyen, egyedül itt van az országban. Én ezt kihívásnak, jelnek tekintem. Kanter Károly, aki a századfordulón Budapest apostola volt, azért állt elő ezzel a tervvel – és sikerült is a templomot felépítenie –, mert tudta, hogy egy országot kell evangelizálnia. Nem kisebb a feladat ma sem. De ez csak akkor lehetséges, ha a háttérben, az apostoli munka szívében ott van a kontempláció!

Az Örökimádás-templom a kontempláció temploma, és így jele annak, hogy minden keresztény működésnek a szíve az imádság és a kontempláció. Ebből táplálkozik a gyakorlati lelkipásztori munka. – Egy adott templomban minden megbízott káplánnak az a feladata, hogy katekéziseket, hittanórákat tartson a lehető legjobb tudása szerint. Tehát, ha **módszerről** beszélünk, az első:

Becsülettel meg kell tartanunk a hittanórákat! Minden korosztálynak!

Ezt nem győzöm eléggé hangsúlyozni. Óvodáskortól az egyetemistákig! Főnököm, Csányi József atya maximális szabadságot ad ebben számomra. Tehát a munkám elsődlegesen: a napi katekézisek.

Ez magában is rendkívüli terhelést jelent, egyedül végzi ezt a munkát?

– Nem. A mostani helyzetet tekintve, kísérletet tettünk arra, hogy az általános iskolásokat három civilre bizzuk, három külön csoportban. A középiskolásokat és egyetemistákat én viszem. Talán sikerül beindítani – ez csak idő függvénye – a fiatal házások fórumát, és a tavalyi sikeren felbuzdulva, egy katekumen katekézist is. Mivel nálunk az esti hatórás szentmisén vagy gyóntatunk vagy misézünk, fél hétkor tudunk csak kezdeni. Az emberek esti idejének kihasználásában nyilván tapintattal kell lennünk. Templomunkban tart Lukács László tanár úr magas szintű katekéziseket. Ezen kívül Tompa Nándor atya, bár nyugdíjas korú, de mint aktív ifjúsági lelkipásztor, ma is katekétizál, és bibliaóra is van az idősebb generációnak. Esténként teljesen kihasználjuk a templomot és az ehhez tartozó katekézis-helyiségeket. Emellett rendszeresen folynak a keresztény kultúrát adó előadások is, meghívott előadókkal. Nagyon sok másjellegű rendezvényünk is van. Pl. I. lelkikapok, a szkolák őszi-tavaszi találkozói. Ezek egésznaposak, négy elmélkedéssel, a vendégeket meg is kínáljuk. Napközben különféle lelkipásztori találkozók vannak. Az Unio Cleri papi mozgalom is itt nálunk alakult. – Ide kapcsolódik egy másik réteg, a kiscsoportok világa. Itt most nem regnumi csoportokra gondolok, azok is vannak, de az egy külön területe életnek. Jelenleg 25 kiscsoport van, házaspároktól gyerekekig. Ők nemcsak a mi területünkben adódnak. Korábbi helyeimen kialakult barátságok vonzzák ide őket. A bázisközösségek kapcsolódása ugyanis sohasem területi, hanem személyes, vagy pasztorális ismeretségekből adódik. A csoportokat belülről választott civil vezetők irányítják, segítésük, támogatásuk azonban nekem külön munkát jelent. Minden csoport élén egy vagy két ember áll. Havonta tartok ezeknek a vezetőknek találkozókat, továbbképzést, és megfelelő anyaggal is ellátom őket. Öt évvel ezelőtt barátaim megkértek arra, hozzunk létre egy munkacsoportot. A tagok foglalkozása a legkülönbözőbb. Négynek teológiai végzettsége van, ketten vagyunk papok. 10–15-en veszünk részt egy ilyen munkacsoportban, és azt tartjuk feladatunknak, hogy a közvetlen katekézis oktatás mellett az általános keresztény kultúrának és gondolkodásmódnak az oktathatóságát is kipróbáljuk. Konkrét anyagokat készítünk, legépeljük, kézbeadjuk mind a gyerekek, mind a felnőttek vezetőinek.

Hogyan folynak le ezek az összejövetelek? Mi a témájuk, milyen a szerkezetük?

– A csoportok általában havonta kétszer jönnek össze és 2–3 hasznos órát töltenek együtt. Egy-egy ilyen összejövetelnek mindig van imádkozás jellege, tanulós jellege és az osztozkodásnak személyesebb baráti jellege, amit agapékkal, egyebekkel jelzünk. – Hogy milyen az összejöveteleknek a témája, szerkezete? Ha azt veszem alapul, hogy minden csoportnak vannak sajátos igényei, akkor mondjuk így, központi anyaggal nem érdemes mindig terhelni őket. Javaslatot lehet tenni, amennyiben erre igényük van. Havonta egyszer azonban, egy találkozási alkalommal központi anyaggal segítjük őket. Ha egy munkaévet veszek figyelembe, kilenc alkalmat célozhatunk meg. Nyilván hittani ismereteket is kell adnunk, jóllehet a tagok egyrésze máshová is jár katekézisre. Itt azonban a személyesebb, megbeszélősebb változatát kapják a hittanításnak. Öt alkalmat adunk egy évben ilyen témákra. Megbeszéljük pl. az egyház, a bűnbánat kérdését –, rendszerint azt, ami abban az évben az egész egyházat foglalkoztatja. A másik négy alkalmat pedig kísérleti jelleggel felhasználjuk olyan keresztény kultúrát érintő problémák feldolgozására, amik az ún. vallási világban unikumnak vagy novumnak számítanak.

– Mire gondolok itt? Egyik munkacsoport tagjai vállalták, hogy korosztályos viszonylatra lebontva feldolgoznak pl. egy zenetémát. Ez a zeneműveknek a meghallgatását és elemzését jelenti. Most éppen Kodály-művek vannak soron, rendszerint valami bibliai témájú, mint „Jézus és a kufárok”. Először meghallgatják lemezen, azután megpróbálják megérteni és megélni, hogy a kultúrának ezen a nyelven hogyan jelenik meg a hit.

– Mi van ennek a kísérletnek a mélyén? Az, hogy az emberek nagy többsége benne él a mai világban, kultúrában és egy szakralizált kultúrát tapasztal meg. Ezt oktatják az iskolákban, ezt tükrözik a tömegkommunikációs eszközök, még sincs módjuk észrevenni, hogy a „sacrum” jelen van a világ legprofánabb területén is. Egy építész pl. a templomot, mint szakrális teret elemeztette velük. Felhasználta hozzá Guardininek kiváló elmékedéseit, és ezt korosztályonként vitte végig egy kis kultúrtörténettel együtt. A tánc is eszköze témánk elmélyítésének. Így pl., hogy a táncbeli szokások mennyiben fejezhetik ki az ember szeretetét. Tehát bizonyos látásmódot, kulturális miliőt próbálunk biztosítani a közösségekben. Irodalmat, irodalmi műveket is elemzünk, hogy észre vegyék, a „szent” nemcsak akkor van jelen, ha Isten neve ki van téve. Aki ismeri Jelenits István tanár úr irodalmi munkálkodását, az kb. érezheti, mit próbálunk mi kiscsoportos anyagként leadni.

– Miért tartom én ezt lényegesnek? Azért, mert ha mi a vallási nevelést azonosítjuk az imádkozással és a hittananyaggal és a kultúrát nem tekintjük úgy, mint a megkeresztelt közeget vagy nem segítjük annak evangélizálását, akkor azt hiszem, valahol nagyot hibázunk és a pietizmus irányába tolódik el kereszténységünk. Nyilván a másik véglet az, ha szekularizálódunk, és azt mondjuk, csak a mindennapi kultüreseményekben és szeretetakciókban kell megtalálnunk keresztény identitásunkat, és létünket. Így nem a sacrumból és a személyes hitünkől vezetjük le az egészet. Ősi probléma, hogy az akcionalizmus és a pietizmus között hogyan lehet az egyház önmaga. – Sokat beszélgetünk arról is mit jelent a mai Magyarországon lévő ún. profán kultúrának az evangélizálása személyes életünkön keresztül. Ilyen tehát a csoportok tevékenysége és iránya.

Hogyan kapcsolja össze a széles körű pasztorációt és csoportmunkát a jól ismert, személyes beszélgetéseivel?

– A katekézis, a csoportmunka után, a papi életnek harmadik területe a személyes beszélgetések lehetősége. Nagyon ki vannak éhezve az emberek a lelki vezetésre. Legnagyobb csapás az egyházunkban a szerzeteseknek a hiánya, akiknek ezt a lelki vezetői, spirituális-tanítói funkciót hivatásszerűen kellene betölteniök. A lelki vezetés nemcsak a gyóntatást jelenti. Akinek van komoly lelki élete, az pontosan tudja, mennyire igényes arra, hogy meghallgassák, hogy ki tudja magát beszélni. – Jelenlegi életrendemnek hála, heti 4 napot tudok azzal tölteni, hogy de. 10-től (ekkor fejeződik be ugyanis a reggeli templomi szolgálatom) du. 5-ig fogadjak. Egy emberre egy órát szánok, előzetes bejelentkezések alapján. A munkának a zöme a tulajdonképpeni lelkivezetői tevékenység vagy lelki beszélgetések folytatása. Sokszor a beszélgetéseknek nem gyónási keretük van, hanem az adott élethelyzetben való eligazítás. Rendszeresen nyújtok személyes oktatást annak, aki felnőtt korban tér meg. A jegyesoktatást is szintén személyes beszélgetések formájában oldom meg. Heti négy napom nagyjából ezzel telik el, este 1/2 6-kor ismét kezdődik a templomi szolgálat, utána az esti katekézisek sora. Minden pusztán energia kérdése. Engem bárki megkereshet! Az nyilván feszítő érzés, hogy előre kell bejelentkezni, mert gyakorlatban csak három hétre előre vagyok fogadóképes. – Sajnos, a következő időszakban éppen ez a terület fog sérülést szenvedni, mert napközben olyan szervezeti és egyéb lekötöttségek látszanak kibontakozni, amit nem tudok visszautasítani. Igyekezni fogok olyan paptársakat meghívni, akik vállalnak lelkivezetést és gyóntatást, de talán még kevésbé ismertek. Minden csoport számára az évi háromnapos lelkigyakorlat kvázi kötelezettség. Ezt plébániákon, vidéken tudják elvégezni 10-es, 20-as csoportokban. A vidéki paptársak nagy áldozatkészséggel fogadják őket. Nagyon jó, ha egyben ők is tartják a lelkigyakorlatokat. Sokan évente kétszer-háromszor is visszajárnak egy-egy ilyen felfedezett atyához gyónási célból vagy beszélgetésre. Tehát nemcsak az én személyes lelki vezetői vagy gyóntatási tevékenységem a fontos, hanem annak megszervezése, azaz mások bevonása is.

Egyesektől azt hallok, hogy Ön „elitet” nevel. Ha igen, miért? És mi lesz a „nagy átlaggal” vagy éppen a „hátrányos helyzetűekkel”?

– A kérdés az volt, hogy elitet nevelnek-e, és hogy milyen mértékben vállalom felelősséget a nem elit iránt, a peremen lévőkért. Több szempontból érdemes az „elit” szót megvizsgálni. Elitnek nevezzük-e az értelmiséget, szemben a munkássággal és parasztsággal? (Bár ma ezek egyáltalán nem élő kategóriák.) Azt gondolom, hogy nem. Tehát ha az egyetemisták nem elitek, akkor azt mondom, nem elitet nevelnek. Ha viszont hozzá teszem, hogy mégis ez a gondolkodó közeg, akkor azt kell mondanom, hogy igen. Egyet nem szabad elfelejteni, ha az ember elkezd foglalkozni néhány fiatalal és bizonyos értelemben életszágú tevékenység kezdődik, rendkívül sok ember csapódik hozzájuk, hiszen ma óriási a kereslet. Az elitnevelés tehát nem azt jelenti, hogy kiválogatok 10 embert és csak velük foglalkozom. Habár tehetném ezt is, hiszen az apostolnevelésnek ez az ősi módszere: menjenek szét és sokasodjanak így.

– A katekézisek mostani résztvevői 200 fős gárdájának a fele érdeklődő vagy nem hívő. Tehát legalább ennyi ember csapódik ide, aki kereső, és így a nem elit kategóriába tartozó, ami azt is jelenti, mintha azt mondanám, hogy én a nem elitel foglalkozom. A nevelésnek a célja éppen az, hogy a nivó emelkedjék, hiszen évente 3–4 felnőtt keresztelestől és kb. 10–15 felnőtt elszállásáról beszélhetünk. Ők azok, akik korábban nem elit kategóriába tartoztak. Jelenlétük révén azonban megtértek és elité váltak. – Egy ilyen templomi közegnek, kicsopotos világnak nagyon nagy a felhívó-megszólító ereje. Egyszóval az ilyen keretek, hogy elit van nem elit, megítélés szerint, nem helyes megközelítés. Az viszont természetesen igaz, hogy nem a „csövesekkel”, és nem a „hátrányos helyzetűekkel” foglalkozom. En erre karizmát sohasem éreztem, illetve nem erre kaptam meghívást. Azt gondolom, hogy az ún. peremhelyzetűekkel való foglalkozáshoz egészen speciális adottságok szükségesek és komoly infrastruktúra is. Ez Magyarországon még sincsen. Elégé ismerem a helyzetet azoktól a barátaimtól, akik pl. az alkoholistákat mentő szolgálatban dolgoznak. Viszont a katekumen-csoport éppen azt jelzi, hogy bárki jöhet közénk, a „közepesek” is. A csoportok túgulása tehát nem úgy jön létre, hogy csak a „jók” gyűlnek össze. Azt hiszem, ez egy folyamat, melynek hatásmechanizmusa az, hogy egyre inkább továbbterjed, ha van életereje...

Mivel vonzza az ún. „természettudományos szemléletűeket”? Hitismeretet ad-e nekik vagy inkább hitélményt?

– Nagyon sokszor megkérdezik tőlem, hogy a természettudomány és a hit összeegyeztethető-e. Mi az, amivel egy fiatal bevonható a templomba? Mitől várnak az emberek valami megújítást?

– Mindig zavarban vagyok ezeknél a kérdéseknél, mert nem tudok rájuk egzakt választ adni. Csak azt tudom, hogy amikor valaki keres, akkor nyilvánvalóan normális életet akar találni, és ezért az ő világát érintő válaszokra vár. Tehát a „meghívottság” mindig személyes jellegű dolog. Arra kell gondolnunk, hogy ahol emberek élnek együtt – és nem kommunáról van szó –, az életük természetes élet, ami vonzó mások számára is. Nyilván bűneik miatt, hiányaik miatt, korlátaik miatt, tisztításokkal is számolniuk kell. Az egyház lényege a közösség, ahol az emberek valamire szerződnek. – Az viszont, hogy ma természettudományos szemléletűek lennének az emberek, visszakézből tagadom. Mert világnézet nélküliek! És így fogalmuk sincs, hogy a természettudományosságnak hol a helye a világnézetben. Sőt meglepődnek, amikor megtudják, hogy a természettudományos alapkérdéseket ma nem lehet materialista módon kezelni, mert ez sem elméletileg, sem tudományelméletileg nem igaz. Tehát ma nem természettudományosak az emberek, hanem valami misztikus mezőnyben, rózsaszín ködben élnek meg a maguk „materializmusát”.

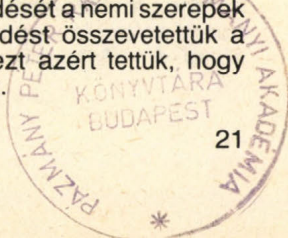
– A probléma inkább az, van-e bizalom és van-e vállalkozókészség az emberekben. Sokkal inkább az egzisztenciális kérdések izgatják őket, és barátokra vágnak. Ahol tehát barátságot kínálnak fel nekik, és úgy érzik, hogy személyes életükben kapnak szeretetet, az otlévőknek megszólító erejük van. Én nem vagyok „tanúságtevő” típus. Hogy valaki hívővé váljék és megkapja ehhez az Úristentől a kegyelem ajándékát, azt a jó megalapozás elősegítheti. És éppen ezen a területen tudunk valamit tenni. Ott, ahol 100 fiatal van együtt, pl. a szentmisén, ez jelzi azt, hogy a jelenlévőket valami egyáltalán érdekli. Most, aki kitar, az személyesen is beljebb kerül a körbe. Eljőhet egy beszélgetésre, van ingyenes kölcsönkönyvtárunk. Nyaranta táboraink egy része nyitott, bárki jelentkezhet. Egy hetet, tíz napot töltünk együtt, előadókat hívunk, közösen beszélgetünk, lelki programokat adunk. A fiatalokban is nagyon sok ötlet merül fel. Volt, amikor mozi béreltünk és utána nyílt vitákat rendeztünk. Máskor vitorlás túrákon, egyéb kirándulásokon vettünk részt. – Tehát mondhatjuk úgy, hogy a **keresztények szubkultúráját** próbáljuk alakíttatni. Átcsapódik mindez az egyetemi körökre is. Tehát itt korántsem egy templom működéséről van szó, hanem a budapesti egyetemisták templomhoz való kötődéséről.

Fontosnak tartja-e, hogy egymás között komolyabb kapcsolatok alakuljanak? Elősegíti-e a párvalasztást, családalapítást? Nem lesz-e ebből valamiféle „endemikus” elkülönülés?

– Mondhatjuk azt, hogy a magyar társadalom gyakorlatilag szétesett. Tehát, amit korábban társadalmi egységnek lehetett tekinteni, azt most nyomokban sem lehet felfedezni. Közösségi lét, tehát társadalom-típusú megnyilatkozás szinte csak a vallásos közegekben tapasztalható. Ez egy olyan tendenciát is jelez, hogy a vallásos a saját köreiben belül találjon magának párt, barátokat, szabadideje hasznos eltöltését, netán még munkatársi viszonyt is. Hiszen mindez a legtermészetesebb igény és minden ponton támogatni kell. Ha az ember visszakanyarodik az egyház alapeszméjéhez, Jézus barátainak a közösségéhez, ezt így is kell értenie.

– Tehát egy katekétának vagy templomban dolgozó papnak elemi kötelessége ilyen jellegű lehetőségeket is teremteni. Szerveztem korábban tánciskolát gyerekeknek összeismertetési célból. Egy nyári tábor kb. 100–200 fővel, automatikusan ismerkedési lehetőséget is jelent. És mivel ez a közegek egyáltalán nem zárt, ide bárki jöhet, bármilyen szinten, akár hívő, akár nem hívő. Ha ez a viág beszívja őt, ha jól érzi magát közöttük, egyrészt a csoport természetes utánpótlása biztosított kívülről, másrészt belülről újabb és újabb kapcsolatok teremthetnek. Inkább azoknál a katekéziseknél, csoportoknál érezhető bizonyos bezárulás, amelyek viszonylag szűk körűek és érzelmi okoknál fogva nem akarnak újakat felvenni. Nálunk azonban nem kiscsoportról van szó, hanem kiscsoportok hálózatáról, illetve a katekézisek abszolút nyitott világáról, ami biztosítja a mozgást. Az tény, hogy Budapesten, nevezük így, a polgári háttérű értelmiségi világnak van egy szubkultúrája. Ezt nem lehet tagadni. Am korántsem olyan merev, hogy ezt rossznak kellene tartani. Sőt, a mai szétesős viszonyokat tekintve ez érték, minden körülmény között. És ha egy családnak az az igénye, hogy megnézik kihez megy hozzá a gyerekek, nemcsak abból a szempontból, hogy templomba járó-e, hanem, hogy milyen kulturális szintet hoz, azt gondolom, ez szintén bölcsesség kérdése. Ha viszont egy kicsit is előítéletes ez a szemlélet, akkor kétségtelenül a bűnnek és a rossznak a kritériumait is magában hordozza.

– Az biztos, hogy ma egy keresztény társadalmiság van itt kialakulóban, tehát társadalmi alternatívában kell gondolkoznunk. Példának hadd idézzem az 1988. évi nyári felnőtt ifjúsági tábort, melyet két részre osztottunk. Az első résznek a témaköre a nemiség, a nemi szerepek mivolta volt. Eddigi szokásainktól eltérően, külön voltak a fiúk, külön a lányok. Előadókkal beszéltek meg a szexualitás kérdését a nemi szerepek zavaráig, ami ma általánosan tapasztalható. Utána ezt a kérdést összevetettük a következő részben elhangzott társadalmi hivatáskörrel. Mindezt azért tettük, hogy jobban sikerüljön az anyai, illetve az apai hivatásra felkészülniük.

Úgy tudom, az Atya elég kemény fegyelmet kíván a fiataloktól. Talán kissé drilles is? Pedig általában az a vélemény, hogy a mai fiatalnak kell a szabadság.

– A kérdés tehát az, szigor vagy szabadság, ha két pólusban gondolkodom. Hiba lenne, ha valaki saját egyéniségét mint modellt adná el. Nyilván az én egyéniségemhez a keményebb, a katonásabb, a drillesebb mentalitás tartozik. De azt gondolom, azért érdemes disztingválni magát a kérdést is, a választ is. Jóllehet én megnyilatkozásaimban szögletes vagyok és eléggé nyers, – viszont a másoknak a szabadságát maximálisan tiszteletben tartom. Mondok egy példát. Egy táborban én feltétlenül megkövetelem azt, hogy az időpontokat tartsuk be, jóllehet nem én vagyok a táborparancsnok. A mentalitás szempontjából követelem meg. De hogy valaki milyen döntéseket hoz, bár nekem papként módom van elmondani a véleményemet, azt hiszem, ebben a lehető legnagyobb szabadságot adok mindenkinek. Tudniillik személyileg infantilizálnánk, ha nem így történne. Tehát a „tyúkanyó-effektus”, hogy a „kiscsirkék” ahhoz húzódnának, akinek határozott véleménye van, részben igaz, részben nem igaz. Röviden ez a válaszom a drille kapcsolatban.

Milyen úton vezeti a fiatalokat a lelkiségre? Imára, elmélkedésre, egyéni áhítatra szoktatja-e őket vagy inkább közösségi liturgiára? Mennyire tartja fontosnak a szentségek vételeit?

– Kérdése tehát a lelkiségi jellemzőkre vonatkozik, amelyek az Örökimádó-templom léggörét, és ilyen értelemben az én tevékenységemet is jellemzik. Mivel a kérdésnek a tartalma elég sok indulatot vált és váltott ki a közelmúltban baráti körömben, papi körökben, illő ezért, hogy egy kicsit messzebből indítsak. – Azt gondolom, ha magamat kategorizálni akarom, én a klasszikus konzervatív katolikus világot jelenítem meg. A „konzervatív” szót tudatosan választom, mert a lelkiség esetében ezt vállalom és nem a progressziót. Mindazt, ami a katolikus egyháznak értéke – értem alatta a szentségek vételeit, az egyéni imádságot, a lelki vezetést, a közösségi imát, különösen, ami a liturgikus lelkiséget illeti – nagyon fontosnak tartom és hangsúlyozom. – A spontán imádságban, ami szubjektív és számomra kissé érzelmibb megnyilatkozás, én sokkal visszafogottabb vagyok. Ezért is ér jónéhány helyről, a barátaim részéről is kritika, hogy én a „lelkiséget” nem hangsúlyozom annyira, mint ahogy ők jónak tartanák. De előbb meg kell kérdeznem, mit értünk lelkiség alatt. És itt terminológiaiilag nem tudunk egyetérteni. Magam is sokat rágódom ezen a kérdésen és próbálom ezt a vonalat kissé másképpen vinni. De mindinkább úgy érzem, hogy a közösségben látható imák mennyisége és milyensége áll itt a viták tüzeiben. Én azt gondolom, többfajta megközelítés lehetséges. Vallom, hogy van lelkiségem, de talán nem azonos modellű azokéval, akiknél a közös imádkozás áll mind a katekézisek, mind az együttlétek központjában. Ezért is használtam a konzervatív szót, mert úgy gondolom, a régi katolikus világban ez visszafogottabb, intimebb volt a belső világot illetően. Hogy most az idejárók többet imádkoznak-e vagy kevesebbet, több-e a problémájuk vagy kevesebb mint másoknak, erre nézve nincsenek összehasonlítási alapjaim. Általában azt tapasztalom, hogy az imádság nem könnyű dolog, de a papoknál sem az. Tehát, amit fentebb felsoroltam, és ami az egyház imádságos-lelkiségű kultúrájában fontos, igyekszem képviselni, hangsúlyozom, a magam bűnei és korlátai közepette. – Minden évben gyermekétől felnőttségig az oktatásban nyomon követjük a liturgikus évet. Egészen világosan vallom azt, hogy havonta kell gyónni, akár van bűn, akár nincs bűn. És legyen lelkivezető. Legyen rendszeres a szentáldozás, előtte bűnbánattal, ha szükséges, gyónással. Időnként tartunk bűnbánati liturgiákat. Vallom az évi lelkigyakorlatok fontosságát, amelyek nem beszélgetős partik, hanem csöndben, elmélkedésre épített lelkigyakorlatok. A Szent Ignác-i lelkigyakorlatos módszer áll hozzám közel, de másféléit is nagyon jónak tartok: gyümölcszeiről ismerik meg a fát.

Tudom, hogy milyen stabil belső tartást tud adni a fiataloknak! Hogyan viszik át ezt neveltjeik munkájukba? Mivel lesznek „hasznosak” társadalmunknak, hazánknak? Jelentenek-e „húzóerőt” az ifjúság közismert nehézségeinek leküzdésében?

– Ha úgy vetjük össze, hogy a hívő fiatalok stabilabban állnak-e lábukon a mai világban, jobban birtokolják-e az alapvető emberi értékeket, mint a nem hívők, – azt hiszem – az összehasonlítás mérlege mindenképp a hívő fiatalok javára dől el. Erről mindennapi tapasztalataim vannak. Azok a keresők, akik itt megjelennek, éppen ezt a stabilitást keresik maguk számára. Úgy gondolom, hogy itt nem én vagyok igazán az illetékes, hanem ma már történnek komoly értékutató, szociológiai vizsgálatok. Kamarás István barátom egyik kiváló ismerője ennek a témának. Nyilvánvalóan közöttünk is számos gyengeség, sok emberi probléma tapasztalható. Az önelégült gőg azonban, mely lenézi azokat, akik nem hívők, súlyos hiba lenne. Azt is hibának tekinteném, ha valamiféle „erkölcsi versenyfutásnak” vetnénk alá a társaságot és azt mondanánk, ezek jobbak, azok pedig rosszabbak. – A stabilitást azonban, és az alapvető értékekhez való kötődést mindenképp eredménynek kell tartanunk a hívő fiatalok világában. Példaként álljon itt a Nagycsaládosok Országos Egyesülete, melynek tagjai a több gyermek vállalásával és életük személyes értékeiben is rendezett viszonyával jelzik azt – hiszen nagy többségük vallásos! –, hogy ennek a nevelésnek, közösségtípusnak és katekézis szemléletnek komoly értékei vannak. – A kérdésben az is benne van, mennyiben „hasznosak” ők társadalmunknak. Ha egy ember egészségesen él, kiegyensúlyozott és normális a maga közegében, becsületesen dolgozik, az mindenképpen „hasznos”. A hasznot azonban nagyon nehéz mérni. Jelenti azt, hogy közvetlenül a társaira pozitív hatással van. Jel, tanúságtévő, aki reményt hordoz magában. A társadalmi cselekvés szintjén azonban a keresztények a saját arcukat nemigen tudják vállalni. Ehhez hiányoznak a modellek. Éppen ennek az évnak a reményei jelzik azt, hogy a keresztények, mint keresztények önálló modellként is megjelenhessenek. Nem csak egyénileg, hanem meg kell jeleníteni a katolikus közösségeket is. – Egy országnak ahhoz, hogy jobban menjenek a dolgai, a hatalomban való osztozkodás igen komoly probléma. Tehát az a kérdés, hogy a keresztényeknek van-e módjuk hatásukat olyan szinten és olyan erővel kifejezni, hogy ezzel valóban hasznára váljanak a társadalomnak. Itt utalok Gyulay Endre püspök úrnak a cikkére, melynek lényege, hogy a lehetőségekkel élve majd bizonyítjuk, mit tudunk produkálni. Mondok egy kísérleti lehetőséget. Tomcsányi Teodóra félfálásban a Szeretetszolgálatnak a munkatársa, szakmáját tekintve pszichológus, talán most lehetőséget kap, hogy egy keresztény világnézeti Családsegítő Központot szervezzen, melyhez a pénzeszközöket az illetékes tanács biztosítaná. Kifejezetten azért kérte ezt, hogy mi, mint keresztények, a magunk munkaterületén igazolhassuk, értékeink működőképeseink és esetleg többet is tudunk adni, mint egy állami szervezés. Mondhatnám azt is, hogy pl. kapjunk több keresztény iskolát... De maga a tény, hogy fogni tudjuk a fiatalokat és tudunk velük foglalkozni, ha nem is országos méretekben, ez is valami. Azt kell mondanom, hogy hatásainkat tényleg kifejtessük, nekünk új módon is részt kell vennünk a társadalom életében...

Hogyan segíti a hozzá forduló papokat az ifjúság megfelelő nevelésében?

– Papi működésemben ezt a segítséget elejétől fogva egyik legfontosabb feladatomnak tartom. Amellett, hogy teszem a dolgomat, fenntartom a papi közösségek és a papok közötti kapcsolatokat. Magam is papi közösséghez tartozom, ahol az osztozkodás, egymás kincseinek a megosztása az elsődleges cél. De ez sohasem a konkrét, a már felvállalt barátságokat jelenti csupán. Bárki, bármilyen formában – legyen az kispap vagy pap –, ha érdeklődik és osztozkodni akar vagy én tanulhatok tőle, erre a legnagyobb nyitottsággal igyekszem készen állni az ország bármely részén. Nagyon sok lehetőségem is van erre, hiszen sokfelől kapok meghívásokat lelkigyakorlatokra,

beszélgetésekre. Így alakulnak a kapcsolatok. Az ifjúsági találkozókra való részvétel, és a háttérszervezések alkalmával is létrejön az értékcsere. Dokumentált anyagaink vannak, amelyek átadhatók, bár ezek azért mindig személyre szabottak. Inkább alapötleteket, indításokat, bátorítást adok, hogy bizonyos közösségi munkákat hogyan lehet jól kialakítani. Főlösképpen itt most évekre visszamenőleg felsorolnom, hány ilyen gazdagító barátság és munkakapcsolat adódott, ami engem is rendkívül gyarapított.

– **Befejezésként** hadd ejtsek néhány szót egy olyan nehézségről, ami most mindannyiunk nehézsége. Aki volt katona, az tudja, hogy a gerillaháborút egészen más egyéniségek vezetik igazán jól, mint a reguláris háborút. Mi a különbség? A gerillaháborúban azok a jó vezetők, akik spontánok, ötletesek, a helyzethez jól alkalmazkodnak, tehát mobilak.

– Most úgy látszik, az egyházunk életében is a „nagy egyéniségek” helyébe egyre inkább a csoportmunka lép. Nagyon sok nehézséget jelent ez. Hiszen, akik korábban kitűnően működtek önállóan, egyénileg, azok nagyon nehezen tudnak átállni az együttműködésre. Nagyon sok kollégám és barátom szenved ettől a problémától. Ez az egyik nehézség. – A másik a „hurrá”-hangulat veszélye, azoknak a rövid távú eredményeknek a sikere, amelyek mindazok számára nagyon könnyen jönnek, akiknek minimális egyéni adottságaik vannak – sokszor nagyon megtévesztenek minket. Ez azért van, mert nem tervezünk hosszú távra. Az egész egyházat hosszú távra kell tervezni. Itt tehát bizonyos intézményekre van szükség. Okos intézményszerűsítésre, összmunkára. Az ifjúsági lelkipásztorokat fel kell szabadítani az ifjúsági lelkipásztorkodásra! Hiszen ez a fiatal generáció egyre több olyan adminisztratív, illetve egyéb munkával van leterhelve, ami a lelkipásztori jellegű munkájukat akadályozza.

Ha tehát egyházunk vezetői komoly és fontos feladatnak tekintik a lelkipásztorkodást, nem engedhetik, hogy papjaik ezt csak melleleg, ún. plébániai adminisztratív munkák mellett tegyék. Nagyon reménykedek abban, hogy lesznek intézmények, önálló státuszok, tehát zsinati szinten gondoljuk át az egyház alapvető feladatait. Nagy lehetősége ennek a közeljövőben, legalábbis az esztergomi főegyházmegyében a Bíboros Ur által javasolt egyházmegyei zsinat. Félek azonban attól, hogy sokan ezt tulajdonképpen csak „intézményjavításnak” tekintik, és nem alapvetően az „Egyház küldetését a mában” jellegű átgondolandó feladatnak. Ehhez mindenképpen egy igazi intézményreformnak kell kapcsolódnia.

Készült 1988. szept. 29.

Feljegyezte: Széll Margit

Mészáros István

KATOLIKUS ISKOLÁINK NEVELŐMUNKÁJA 1920–1948 KÖZÖTT

A katolikus ember az 1920–1948 közötti időszakban, akárcsak a korábbi századokban, az *embert kiteljesítő, vagyis növelő, nevelő hatások* sokszínű, változatos, ugyanakkor mélyen emberi közegében élt. Személyiséget alakító-gyarápító hatásokat sugárzott megszakítatlan folyamatosságban a vasárnapi szentmise, a prédikáció, a szentségek vétele, az ünnepek – értelmet s érzelmeket egyaránt magával ragadó liturgiáival feldíszített – ritmikusan visszatérő sora. S ezt tovább erősítette a család-pasztoráció, a különféle katolikus egyesületek élete, az iskolai kötelező hitoktatás, a különféle társadalmi rétegekhez szóló, jól differenciált katolikus sajtó.

Ebben az összetett, soktényezős katolikus nevelési rendszerben sajátos funkciók töltöttek be a *katolikus iskolák*. Trianon ugyan súlyos veszteségeket okozott a magyar katolikus iskolaügynek, de azután az új országhatárok között újjászerveződött a katolikus oktató-nevelő intézmények hálózata. Ennek törzsét a katolikus elemi népiskolák, a fiú- és leánygimnáziumok, valamint az óvónőképzők, tanító- és tanítónőképzők alkották. Mellettük fontos szerepet játszottak a különféle alsó- és középszintű szakiskolák, kollégiumok, konviktusok és egyéb nevelőintézmények is.

A katolikus iskolák létének értelme, célja és feladata nyilvánvalóan ekkor is az volt, mint a korábbi évtizedekben és évszázadokban:

Tudatosan és nyíltan katolikus elkötelezettségű férfiak és nők nevelése-képzése a magyar társadalmi élet különféle tevékenységi területeire.

E hagyományos alapfeladat azonban mindig sajátos színt kapott egy-egy történelmi korszak kihívásaitól motiválva. Az 1920–1948 közötti időszak katolikus nevelésének speciális vonásai jól kitapinthatók.

IRÁNYTŰ. 1920 tavaszán jelent meg a Zászlónk című katolikus ifjúsági folyóirat ekkor indított „Diákkönyvtár”-sorozatának első száma. Címe: „*Íránytű a magyar diákok számára*”. Szerzője *Prohászka Ottokár* székesfehérvári püspök.

A kis füzet anyagának legnagyobb része nem ekkor keletkezett. Neves szerzője azokat a diákpedagógiai tárgyú cikkeket gyűjtötte össze benne, amelyet a Zászlónk 1902–1918 közötti évfolyamaiba írt. Ez a tény is jelzi: a két világháború közötti magyar katolikus pedagógia gyökerei a század első másfél évtizedébe nyúlnak vissza, mégpedig az egész hazai katolikus nevelést gyökeresen megújító, korszerűsítő, ugyanakkor elmélyítő, modern lelkeséggel telítő diák-lelkipásztori központba, a *Regnumba*.

A budapesti, Damjanich-utcai *iskolapasztorációs centrum* papjai, rajtuk keresztül a magyar diákság számára írta Prohászka ezeket a pedagógiai cikkeket, s a *Regnum* terjesztette szét a fővárosi és vidéki hitoktatók, hittanárok és világi pedagógusok körében, ők vitték át azután ezeket az elveket a napi pedagógia konkrét gyakorlatába. Ezeket a korábban megfogalmazott alapvető nevelési gondolatokat foglalta újra össze 1920-ban kiadott füzetében a székesfehérvári püspök, iránytűként az 1920-szal kezdődő – súlyos politikai, gazdasági, társadalmi problémákkal egyaránt terhes – új évtized magyar katolikus diáksága és pedagógusai számára.¹

Prohászka 1914–1918 között írt pedagógiai cikkeiből, illetőleg ezek 1920-ban összegyűjtött együtteséből egy *XX. századi korszerű magyar katolikus pedagógia* körvonalai bontakoznak ki. Ebben sok oldalról közelítette meg a modern katolikus nevelés lényegét. Csak nehezen lehet szép szecessziós esszé stílusú megfogalmazásait mai száraz szakmai prózában kifejezni.

Milyen legyen katolikus iskoláink nevelőmunkája? Prohászka szerint a modern katolikus pedagógia „*vagy-vagy pedagógia*”: a katolikus hit szerinti nevelődésem csakis Krisztus környezetében biztosított; s ha Krisztust választottam, akkor teljesen, szívvel-lélekkel elkötelezem magam mellette, nem kacérokodok más „*uraságok*” szolgálatával. Ez a pedagógia „*helyettem senki más pedagógia*”: elsősorban nekem, magamnak kell saját mindenoldalú fejlődésemre dolgozni; mások segítenek nekem ebben, de az önépítő-önalakító tevékenység az én feladatomban. Mindebből következik: *közösségi pedagógia* ez, hiszen azért fejlesztem magamat, hogy mások javára minél eredményesebben tevékenykedhessem, ezáltal tegyek tanúságot Krisztusról a Krisztust követők közösségében (akkival szorosan összeköt a közös cél és a közös tevékenység) éppen úgy, mint az oda nem tartozók előtt (akkival a mindent átható szeretet köt össze).

Prohászka szerint a korszerű katolikus pedagógia „*itt és most pedagógia*”: kis- és nagydiákként kell majdani feladataimra felkészülnöm, ezt azonban csakis úgy tehetem, ha mostani teendőimet maximális erőfeszítéssel végzem. Éppen ezért ez a pedagógia „*munka-pedagógia*”, „*a tett lendületének pedagógiája*”, hiszen ön- és közösségépítés lehetetlen nélkül. S ugyanakkor „*szenvedély-pedagógia*”: ha látom, ismerem és átélem az előttem álló célt, az ön- és közösségfejlesztés távlatait, akkor ennek megközelítése érdekében szenvedéllyel vetem be magamat; nem muszájból teszem, nem érdektelenül, szenvtelenül hagyom magamat sodortatni; ellenkezésképpen: átélem, hogy itt mind magamat, mind a közösséget érintő, a maguk esetlegességében, kicsiségében ugyan, mégis sorsdöntő dolgokról van szó. S éppen ezért ez a pedagógia „*küzdelem-pedagógia*”: az ön- és közösségfejlesztés sohasem sima úton történik, hanem magammal és másokkal, eszmékkel és gondolatokkal való súlyos szembesülés harcai közepette.

De a modern, XX. századi pedagógia nem csupán a múltat tekinti: „*történelmi-empátiás pedagógia*” ez, mert erőteljesen tanulmányozza és átéli a múltat, a magyar történelem nagy emberi mintáit, egykori nagy katolikus magyarjait; átéli példájuk ugyanis hatalmas ösztönzést képes adni a XX. század diákjának helyes magyarságtudata kialakításában, a mai magyar életben való tevékenykedésre készülve. S ez a pedagógia erőteljesen odafigyel a modern természettudományokra is. Látja a századforduló tudományos kutatásai nyomán az anyagi világban megnyilvánuló erő természetes csodáit: a vízben, tűzben, elektromosságban rejlik hatalmas építő és pusztító energiákat. Az ember sem más, mint csodálatos erő- és energiaközpont. Éppen ezért a helyes pedagógia nem más, mint „*erő-pedagógia*”, „*energia-pedagógia*”: pedagógus és diák közös munkája, hogy gyarapító, életet kiteljesítő és megszépítő (nem pedig romboló) legyen ez a sajátos folyamatos energiafelszabadítás, a felnőtté válás.

A modern katolikus pedagógia széles körben értékesíti a legújabb gyermek- és ifjúságkutatások eredményeit, s főként a gyermek- és ifjúkor természetéről adott nagy energiaváltságára koncentrál: a serdülőkorra. Ez a pedagógia tulajdonképpen a *serdülők pedagógiája*, jól ismerve az ide vezető gyermeki évtizedet s a tulajdonképpen itt kezdődő fiatal felnőtté válás távlatait is. Ebben a pedagógiában éppen ezért fontos szerepet kapott a kamaszfiú, bakfislány kirobbanó cselekvésvágya, romantikaigénye, érzelmi élete s a többi életkori sajátosság. S ebből egyenesen következik: a *derű pedagógiája* ez.

Látva azonban az alakuló-formálódó serdülő embert, mint csodálatos mikrokozmoszt, a pedagógus előtt feltárul a makrokozmosz világa is: rácsodálkozva egy fűszálra, egy bogárra, egy csillagképre az égen, vagy körültekintve egy hegycsúcsról, az emberben tudatosul kicsinyisége és nagysága, teremtettsége, ugyanakkor teremtett emberségének hatalmassága. Az ember a kozmosz része, ugyanakkor ura. A modern pedagógia ezért Prohászka szerint „*kozmosz pedagógia*”.

Mindezek alapján nyilvánvaló: a katolikus pedagógia *ideál-pedagógia*, vagyis világos tartalmú, megfelelően körvonalazott eszményt tűz a diáklány, diáklány elé: arra törekszik, hogy ezt az ideált interiorizálja benne, hogy – elfogadva nemcsak értelmével, de teljes személyiségével – annak megközelítésére törekedjen. A keresztény ideál megközelítése nem lehetetlen (mint a kívülállóknak közül számosan szemünkre vetik);

nem, a keresztény pedagógia „*lehetőségesség-pedagógia*”, de természetesen nem simán, nem tudatos tevékenység és küzdelem nélkül megy végbe. És ezen az úton, a kitűzött, s értelemmel-szívvvel vállalt eszmény megvalósításának alapvető, meghatározó, mindent átjáró közege: a szeretet. A korszerű katolikus pedagógia – akárcsak a múltban és a jövőben – mindig *szeretet-pedagógia*. A *teljesség pedagógiája*. Az 1910-es évek elején indult meg hazánkban a *cserkészmozgalom*. A magyar cserkészlet azonban nem lett testnevelési vagy természetjáró szervezet, netán katonai előképző, hanem a kamaszfiúk értékes tartalmú személyiségformáló, őket minél teljesebb emberré, minél jobb magyarrá alakítani kívánó, határozott pedagógiai célú mozgalmává vált. Ez *Sík Sándor* érdeme.

Sík Sándor magyar cserkészpedagógiája a hazai cserkészlet virágkorában, 1920–1938 között, a Magyar Cserkészszövetség által hivatalosnak elfogadott és széles körben terjesztett nevelési koncepciója volt. De mivel a magyar cserkészmozgalom törzsét tulajdonképpen a katolikus középiskolákban tevékenykedő cserkészcsapatok alkották, s ez a pedagógia erőteljesen hatott a hazai katolikus nevelés tágabb köreire is, ezért *Sík Sándor magyar cserkészpedagógiáját a két világháború közötti időszak magyar katolikus pedagógiája szerves részének tekinthetjük.*²

Sík Sándor cserkészpedagógiájára – jól érzékelhetően – hatott Prohászka Ottokár pedagógiai felfogása, éppen úgy, mint Foerster. Mindhárman az etikai voluntarizmus hívei: az emberit természet alapos ismeretében végzett *akaratnevelés* a célravezető. Mégpedig – szemben az ekkoriban egyre szélesebb körben népszerűsített laikus erkölcsstannal – a keresztény etika alapján, mivel csakis ez képes az ember akaratát inspirálni. Az akaratnevelés legjobb módszere az ember cselekvő és gátló energiáinak edzése, valamint a nagy ideálok kultusza. A moralizálás semmit sem ér; arra kell törekedni, hogy a tanuló az erkölcsi értékeket mindennapi életük során tetteikben minél gyakrabban élményszerűen átéljék. E nyilvánvalóan bergsoni hatásba Dewey cselekvés-pedagógiája is belejátszott: az ilyen – cselekvésekben megnyilvánuló – erkölcsi élményekre kiváló lehetőséget adhat az ifjúkori önkormányzat.

S ebben a határendszerben érvényesült a cserkészlet alapítója, *Baden Powell* alap gondolata: életszerűen, játékosan, számukra érdekesen kell megszervezni a fiúk életét, nehogy a polgári életforma, a városi fejlődés ártalmi, az iskolai monotonia elgyengítse őket, s ennek következtében mind testi, mind erkölcsi erőfeszítésekre alkalmatlanná váljanak.

Ezeket a jelentős új pedagógiai gondolatokat szintetizálta Sík Sándor. Már 1915 decemberében kifejtette: a cserkésznevelés legfőbb célja a *jellemes személyiség* kialakítása. Ehhez kínál a cserkészlet életszerű-gyermekszerű közeget. S ami e pedagógiai hatást tovább fokozza: a cserkészélet különféle megnyilvánulásainak megélésén keresztül lehetőséget, illetőleg motivációt, ösztönzést kap mindegyik fiú, hogy *saját maga, saját tudatos munkájával alakítsa-formálja ki magában az ideálként kitűzött jellemes személyiséget.*

S ebbe – a tudatos önnevelés útján kialakított jellemes személyiség formálásának folyamatába – illeszkedik két, sajátos magyar pedagógiai vonatkozás. Az erős hazai társadalmi ellentétek tompítása érhető el azáltal, hogy a legkülönbözőbb társadalmi rétegekből származó fiúk kerülnek egymás mellé a mindennapi cserkészéletben, s mindegyikük szoros kapcsolatba kerül a fizikai munkával is. Ezért a *szociális nevelés* „egyik legszerencsésebb iskolája” a cserkészlet.

A másik specifikus magyar nevelési sajátosságot ebben látja szerzőnk: a cserkészlet értékes *hazafias nevelést* ad. Az erkölcselenné, lezüllötté vált régi magyar társadalom helyébe a tiszta gondolkodású, tiszta életű fiatalok teremtenek majd új világot itt e hazában – hangoztatta Sík Sándor már 1915 decemberében. A 20-as, 30-as évek ideológiai zűrzavarában azután a szomszéd-népekkel kapcsolatos újszerű, kívánatos viszony szükségességét szögezte le: „Tisztában vagyunk vele, hogy a történelem vissza nem fordul. A régi keretek mindenestül a régi módon vissza nem térnek.” Nem tudjuk, hogyan fog alakulni a jövő, de az kétségtelen, hogy „Közép-Európa népei miránk, mi pedig óreájuk vagyunk utalva”. Ezért minél jobban meg kell

ismernünk szomszédainkat, „amelyeknek sorsával sorsunk beláthatatlan időre össze van kötve és meg kell velük ismertetnünk magunkat minél jobban”. Meg kell valósítanunk „a harmonikus és termékeny együttélés eljövendő rendszerét”.

A cserkészpedagógia természetesen *vallásos alapozású*: a cserkészletben kiváló lehetőség nyílik „a mindennapi élet gyakorlati életébe átültetett vallásos nevelésre”. De meglátta Sík Sándor már az *ökumenikus szempontokat* is: „A cserkészlet az az intézmény – hazánkban alighanem az egyetlen intézmény –, amelyben a különböző vallásokhoz tartozó egyének tökéletes barátságban, megértésben, súrlódások nélkül dolgoznak egymás mellett.”

Lényeges *nevelésmódszertani* megállapítást tesz Sík Sándor „A piarista cserkész kis kátéja” általa írt e néhány sorában: „Ez a káté gyakorlati célra készült: a legfőbb dolog nincsen benne. Nincs benne, hogyan kell emberré, igaz, jellemes emberré, egész magyar férfivá lenni. Adunk erre nektek útmutatást, segítséget bőven őrsi órán, csapatösszejevetelen, táborban, beszélgetésekkor – de *magát ezt a nagy önművelő munkát magatoknak kell elvégeznetek*. És ez a legfőbb cserkészmunka.”

A jellemes személyiség kialakításának eszköze a *tíz cserkész törvény*, ezek megfogalmazása és „hivatalos” magyarázattal való ellátása ugyancsak Sík Sándor munkája volt. De részletesen kifejtette e nevelés módszereit, a vezetők és a vezetettek helyes viszonyát, valamint a fegyelem és a fegyelmezés problémáit is. Hangoztatja: „a vezető mélységes tisztelettel viseltessék a fiúk iránt”, hiszen a nevelésben ember áll kapcsolatban az emberrel. „A fiúk egyéniségét, mint önértéket, mint az Istennek egy drága, szép gondolatát kell becsülnie; úgy kell néznie a fiúkra, mint csodálatos titkokra, rejtelmes ígéretekre, amelyekből nemzet és emberiség jövője fog kialakulni, amelyekből az Isten egy-egy remeke fog megszületni.”

De nemcsak mint leendő értékes felnőtteket kell őket megbecsülni: „minden életkornak *önmagában* is megvannak a maga értékei; és az ifjúság, a gyermekkor is olyan értékeket rejt magában, erkölcsi értékeket is, melyek ennek az életkornak a sajátjai”. A vezető tiszteli és megbecsüli a fiúkat, „*úgy, amint vannak*, amilyenek most és amik most, úgy is önértékeknek tudja a fiúkat és mint ilyeneket, teljes tisztelettel kezeli őket”.

Ugyanakkor a nevelőnek tudnia kell *helyesen követelni*. A nevelő legfőbb motívumai ezek legyenek a követelésben: „megértés a fiúkkal szemben, átérzése, átélése igényeiknek, vágyaiknak: tisztelet a fiúk egyénisége – az Istennek e gyönyörű, fejlődő gondolata – iránt, és szeretet, jóakaró, odaadó, önzetlen *szereket*”. Aki e motívumok alapján követel, az megtalálja a követelés helyes hangját, „*azt a hangot, amely egyszerre a szeretetnek és a tiszteletnek, de egyszersmind az ellentmondást nem tűró határozottságnak szuggesztív hangja.*”

Sík Sándor részletesen kifejtett – és a két világháború között széles körben érvényesült – magyar cserkészpedagógiájának ez a summája: *jellemes ember az, aki egyéni önfejlesztő, önépítő munkával teljes emberré, jó magyarrá, vagy inkább minél teljesebb emberré, minél jobb magyarrá igyekszik magát formálni*. – Ez a Sík Sándornál már 1915-ben jelentkező felismerés a forrása a magyar cserkészlet egész történetén át hangoztatott jelszónak: a cserkész legyen emberebb ember és magyarrabb magyar.

Ezt az eszményt vállalta, ennek minél jobb megközelítésére tett fogadalmat a cserkészzé lett fiú és fiatalember, aki *testvéri közösségbe* kerülve kapott segítséget e vállalt cél felé vezető úton. A cserkészközösségben ugyanis az *önzetlen szeretet* uralkodik – hangoztatja Sík Sándor –, „amely ki tud emelkedni önmagából és megértő jóindulattal bele tud helyezkedni mások lelki világába”. S költői hév ragadja el a szerzőt: „Ez a szeretet a maga, cselekvésben megnyilatkozó erejét hódító hatalommal sugározza szét és szeretetet ébreszt a fiúkban is. Érzik, hogy szeretik őket és szeretettel felelnek a szeretetre. A fiúknak ez a szeretete egyrészt megadja a lehetőséget bensőséges, mélységes nevelőhatásokra, másrészt az igazi nevelőnek önmagában is jóleső, és – tegyük hozzá – a jó munka tudatán kívül egyetlen jutalma is.”

Sík Sándor magyar cserkészpedagógiája – mint említettük – *vallásos alapú, vallás által átjárt, vallásos szellemű pedagógia*, amelyben a vallás jelenléte szellemet,

látókört tágít, az emberi-evilági problémák iránt fogékonyabbá tesz, meggyőződést hitelesít, minden vonatkozásban az ember több dimenziós kiteljesedését, teljesebb emberré válását szolgálja. Joggal nevezhető ezért Sík Sándor magyar cserkészpedagógiája a *teljesség pedagógiájának*. Tehát *katolikus pedagógia* ez, a szó eredeti – katolikus, egyetemes – értelmében is.

TUDOMÁNYOS SZINTÉZIS. A katolikus nevelés tudományos szintézisét a két világháború közötti időszakban *Marczell Mihály*, a Központi Papnevelő Intézet rektora, a budapesti Pázmány-egyetem Hittudományi Karán a pedagógia tanára alkotta meg. Ennek első változata 1925-ben jelent meg: *A katolikus nevelés szelleme* című kötet.

A „Bontakozó élet” nyolcadik, záró kötete 1938-ban jelent meg *Neveléstan* címmel, ez lényegében a korábbi kötetek anyagát foglalta szoros szilárd neveléstudományi rendszerbe. A szerző két részben dolgozta fel anyagát. Az első: „*A nevelés elmélete*”, ennek alfejezetei: „*A nevelés alapkérdései*”, „*A nevelés alapvetése*”, ez utóbbi részben a nevelés alanya, célja, módszerei, eszközei témákat tárgyalva. A kötet második része ezt a címet viseli: „*A nevelés gyakorlata*”, amelyben részletes kifejtésre kerül a testi, az értelmi, az esztétikai, az erkölcsi, a szociális és a vallásos nevelés anyaga.

A nevelés – fejtegeti a szerző – tágabb értelemben emberfejlesztést jelent; szűkebb értelemben nevelésnek „a felnőtteknek lélekenergia-sugárzását, teljes tudatossággal irányított ráhatását nevezzük, amelyet a nevelésre legjobban rászoruló, azt igénylő életkorúakra: a gyermekekre, serdülőkre és ifjakra gyakorolnak.”

A katolikus nevelésnek is – akárcsak a korabeli legtöbb pedagógiának – egyik fontos kulcsszava: a *fejlődés*. „Az élet állandó bontakozás – írja *Marczell Mihály* –, nincs befejezés, az ember sohasem érkezik el ahhoz a ponthoz, ahol a fejlődésének végére érne. Minden pillanat olyan múlt, amely szolgálja a jövőt, akár pozitív-kibontó irányban fejlesztően, akár negatív irányban rombolva. A nevelés a bontakozás, a fejlődés irányítása.”

Marczell Mihály katolikus neveléstanának másik kulcsszava: *az erő, az energia*. Ez a nevelés „a nagy életigazságokra épül fel”, ezért gyökerében metafizikus. „Mivel pedig az emberi életet erő-összetevők adják és a nevelés az erők aktuálására szorítkozik, épp azért »paedagogia energetica«-nak nevezzük el. A magyar fordításban »az erőérvényesülés neveléstan« nevet adjuk neki.”

Ugyanakkor ez a nevelés „*personocentrikus*”, mert „ezzel az elnevezéssel is jelezni akarjuk a *persona*, az én döntően munkálkodó szerepét.”

S a modern katolikus pedagógia – *Marczell Mihály* összefoglalásában – „*paedagogia perennis*”. Nevelésünk lényege ugyanis ez az alapigazság: „Istentől jöttünk és Istenhez megyünk, aki kegyelmi erővel magához emel, ha saját erőfeszítésekkel magunk is dolgozunk.”

Mindezek alapján így fogalmazható meg a *katolikus nevelés célja*: „Az ember lényege, Istentől teremtett valóságos belső értékkel hirdeti az istenfiúság ontologikumát. Ez pedig a gondolkodás és vitalitás lendületével elénk tárja a *fejlődés* célját. Ez a cél tehát a *valóságos emberértékekből* ered és neveléstanilag így fogalmazható: *légy »isteni« emberré!*”

Nagy művének utolsó soraiban *Marczell Mihály* megjegyezte: nyolc kötetében „a *Regnum Marianum pedagógiáját*” írta meg. Ha eredménnyel jár munkája, „akkor ez a dicsőség és tisztesség adassék szellemi édesanyámnak, a *Regnum Marianumnak*”.

A magyar katolikus szellemű neveléstudomány jelentős alkotása *Marczell Mihály* nagy műve, méltó társa a nagy katolikus neveléstudós, *Fináczy Ernő* munkásságának. (Éppen ezért eléggé furcsa, hogy az elmúlt negyven esztendő hazai neveléstudományi szakemberei nem vettek róla tudomást, nem ismerik.)

Marczell Mihály sajátos *modern tudományos nevelési rendszert* alkotott, amely a kor teljes hazai és legjobb külföldi szakirodalmának érvényesítése alapján készült, de *Prohászka Ottokár* és *Sík Sándor* pedagógiai gondolatainak hatása is érződik rajta. Külön értéke a legmodernebb lélektan, valamint gyermek-, ifjúság- és fejlődépszichológia erőteljes érvényesítése. Figyelemre méltó az a tény is, hogy a kisgyermekkel

kezdődő és a felnőttiséget is átívelő fejlődést vizsgálva elővételezte a későbbi mások által kifejtett és nemzetközileg igen népszerűvé vált „permanens nevelés” elvét. Tudományos igényessége azonban nem akadályozta meg a szerzőt abban, hogy szövegét át- meg átszöjje a nevelés konkrét gyakorlatára vonatkozó gyakorlati, tapasztalati jótanácsaival.

HATÁSRENDSZER TÖBB IRÁNYBÓL. Jól kidolgozott katolikus pedagógia állt tehát a katolikus nevelők, a katolikus iskolák rendelkezésére a két világháború közötti időszakban. *A katolikus iskolákban* ez a nevelési hatásrendszer vette körül a tanulókat a tanítási órákon s azokon kívül is. De a nevelés mindennapi gyakorlatát, a nevelők munkáját számos más transzpozíciós csatorna is segítette.

A katolikus nevelők egyik legfőbb támasza e téren a *katolikus ifjúsági sajtó* volt: a katolikus nevelés elveit közvetítette a különféle életkorú fiatalokhoz a Zászlónk, a Nagyasszonyunk, a Kispajtás s más folyóiratok. Ebben az irányba vitte a fiatalok érdeklődését az erős pedagógiai töltésű, de megfelelő szépirodalmi szintet is elérő *katolikus ifjúsági novella- és regényirodalom*. Radványi Kálmán, Orbán Dezső és mások munkái a XX. századi magyar ifjúsági irodalom egészének értékes színfoltját képviselték.

Végül a katolikus nevelés sokoldalú-sokszínű hatásrendszerének fontos színterei voltak az *ifjúsági egyesületek*: a Mária-kongregáció, a Szívgyárda, s más ifjúsági „hitbuzgalmi” csoportok. A katolikus nevelés számára igen fontos bázist jelentett a cserkészcsapat, a *Fiatál Magyarország* mozgalma. Kodály nagyszabású kezdeményezésének, az *Eneklő Ifjúság*-mozgalomnak a derékhadát a katolikus iskolák alkották, s ennek nyomán a katolikus nevelés is gazdagodott: nevelőik és tanulóik számára sodró erejű esztétikai és közösségi élményeket nyújtva ráirányította szívüket-lelküket az értelmüket az igazi magyar népművészet értékeire, elmélyítve bennük a helyes népismeretet, az igazi hazafiságot, közösségi érzést, valós magyarságtudatot. Mindez visszahatott a szorosabban vett iskolai-tanórai nevelésre is.

EPILÓGUS. A katolikus iskolai nevelés szakemberei tehát egybehangzóan kifejtették a két világháború közötti időszakban: a nevelés ideálja a *teljes ember*, az „egyetemes” ember, az „isteni” ember. Ez a növendékek (és a nevelők) számára a megközelítendő cél. A fiatalok feladata, hogy – alapos-reális önismeret alapján – komoly önépítő munkával s nevelő segítségével hozzák felszínre az összes, bennük lévő szellemi, lelki és testi értéket (nemcsak az értelemmel kapcsolatosakat!), sajátítsák el a környező szűkebb-tágabb világ, az emberi-társadalmi környezet s a természet minden értékét, szépségét, éljék az ember *teljes* életét. Ez a teljesség, egyetemesség a külvilágra vonatkozóan természetesen relatív: az *értékek* teljességére vonatkozik, mindarra tehát, ami képes az emberi jellemet fejleszteni. A keresztény etikán alapuló *jellemnevelés* adja meg a katolikus pedagógia sajátos jellegét. S ebben ez is lényeges tényező: belső igény kialakítása az egyéni önfejlesztés során elsajátított és felhalmozott értékek *mások számára*, mások érdekében, a *szűkebb-tágabb közösség javára* való érvényesítésére. S ez a katolikus „*paedagogia perennis*”: embertől emberig, Istentől Istenig vezető, időtálló emberi értékeket felszínre hozó és szétosztó dinamikus folyamat.

Főként az 1930-as évek elejétől kezdve a katolikus iskolákban a hagyományos vallási és ezen alapuló erkölcsi nevelés, valamint az ugyancsak hagyományos értelmi fejlesztés közegebe jelentős új hangsúllyal ötvöződött az *esztétikai és a testi nevelés*; a tanítás-tanulás folyamatában pedig újként jelentkezett a *cselekedtetés* (a „munkáltatás”), a *problémamegoldó gondolkodtatás* különféle módszertani változatai. A vallási nevelésbe új szintet hozott az 1930-as években már sok helyütt megjelenő *liturgikus nevelés*.

S a két évtized társadalmi mozgásaitól ösztönözve az 1930-as években a modern, helyes *magyarságtudat* alakítása éppen úgy a katolikus nevelés egyik fontos szférája lett, mint a „*szociális*” nevelés, vagyis a korszak égetően aktuális magyar társadalmi kérdéseivel való foglalkozás a nevelés keretében.

Erősen hatott a kor katolikus nevelésére az ekkor új fejlődésnek induló *gyermek- és fejlődépszichológia*, ennek tekintélyes tudománnyá válásában katolikus tudósok (Várkonyi Hildebrand, Bognár Cecil és mások) kiemelkedő szerepet játszottak. Hatásuk az 1930-as évektől erőteljesen érvényesült a katolikus iskolák nevelőmunkájában, s ez is jelentős új mozzanat.

Nincs okunk kételkedni abban, hogy az 1920–1948 közötti időszakban hazánk összes – állami, városi-községi, magán-, valamint egyházi – iskolájában a pedagógusok zöme őszinte szándékkal törekedett a keresztény erkölcsi értékek átadására, a műveltség megszerettetésére és elsajátíttatására, a haza- és emberszeretet meggyökereztetésére. Ami a katolikus iskolák *speciális* nevelési célja volt: tudatos és nyílt katolikus elkötelezettségű nők és férfiak nevelése-képzése a magyar társadalmi élet különféle tevékenységi területeire. A specifikum nyilvánvaló: *a tudatos és nyílt katolikus elkötelezettség*, amely az őszinte, mély katolikus vallásos hitet, s az ebből fakadó szilárd egyházhűséget, valamint a hazáért, társadalomért, egyházért való – egyéni tehetséghez, adott lehetőségekhez mért – maximális komoly munkát egyaránt jelentette. Ez volt a katolikus iskolák alapvető célja és létük értelme 1920–1948 között (s nyilván ez ma is).

Vajon teljesítették-e ezt a feladatot a korszak hazai katolikus iskolái? Számszerű adatok aligha szerezhetők arra vonatkozóan, hogy az 1948 után következő nehéz évtizedekben *hogyan álltak helyt hitükben, egyházhűségükben* a katolikus iskolák 1920–1948 között végzett egykori leány- és fiúnövendékei. Kerültek ki ezekből az iskolákból későbbi Kossuth-díjasok, tudósok, művészek s más hírességek. De ennél nagyobb érdemük – s ezt a köztapasztalat bizonyítja –, hogy tízezreket neveltek falaik között, akik mint modern gondolkodású, jól kiképzett, magyarságukban és katolikus hitükben egyaránt elkötelezett, hitükhöz és magyarságukhoz egész életükben – nehéz időkben is! – hűségesen ragaszkodó, szociális gondolkodású, szilárd világnézetű emberek tevékenykedtek szűkebb-tágabb közösségük érdekében.

S abban az – elsősorban Isten kegyelmének köszönhető – kétségtelen tényben, hogy az 1950-es évek minden vallásos értéket megsemmisítéssel fenyegető egyházellenes rohama után magyar katolikus egyházunk életben maradt, az egykori katolikus iskolák eredményes nevelőmunkája is szerepet játszott.

Jegyzetek: 1. Prohászka jól ismerhette a századforduló megújító nagy polgári nevelési áramlait: elsősorban John Dewey cselekvés-pedagógiáját, Edouard Claparède tudományos gyermekmegismerési („gyermektanulmányi”) mozgalmát, Ellen Key nagy vihart kavarázó könyvét „A gyermek évszázada”-ról, Georg Kerschensteiner munkaiskola-felfogását. De saját gondolatait ismerhette fel az 1910-es évektől kezdve népszerűvé váló Friedrich Wilhelm Foerster morál-pedagógiájában, illetve nálunk Fináczy Ernő és Kornis Gyula – az örök igazat, jót és szépet megközelíteni kívánó – érték-pedagógiájában, illetve Imre Sándor nemzetnevelés-koncepciójában. – 2. E pedagógia legfőbb gondolatait Sík Sándor különböző írásaiban fejtette ki. „A cserkészlet nevelő értéke” címmel 1915 decemberében a Katolikus Középpiskolai Tanáregyesületben tartott előadása a Magyar Középpiskola című folyóirat 1916. évi első számában jelent meg. 1915-ben adták ki „A piarista cserkész kis káté”-ját. A legteljesebb kifejtés a „Magyar cserkészvezetők könyve” 1922.-i első, majd 1925.-i, illetőleg 1934.-i további kiadásaiban található. A Magyar Szemle Társaság kiadásában 1930-ban jelent meg Sík Sándor tollából „A cserkészlet” című kis kötet.

Széll Margit

A TANÚSÁGTEVŐ EGYHÁZ ÉS AZ IFJÚSÁG

Toscana ősi városa, San Gimignano XII. századi katedrálisában megkapó élményben volt részem. A világítás nélküli, gyönyörű, de félhomályos freskóit hippi külsejű fiatalok csoportosan elemlámpával járták körül. Métérről méterre haladva magyarázták egymásnak a bibliai jeleneteket, valamint Szent Finának, a sokat szenvedett kislánynak az életét. A közeli csúcsíves kis templomban már nekem is, mint ismerősnek mutatták be a freskókon Szent Ágoston életét. – Művészek, vagy művészettörténetet tanulnak? – Ó, nem. Mi csak egyszerű diákok és jóbarátok vagyunk. – Volt időm meditálni a belső keresés és a kihívó külsejük közötti ellentéteken. Meghökkeneni akarásuk érthető is, rejtélyes is. – Mi az, egyáltalán, hogy fiatal? Milyenek ezek a fiatalok? Hogyan forduljunk hozzájuk? – vetődik fel a kérdés. Mivel magam sokáig tanítottam, sőt lelkiileg is neveltem hasonlókat, röviden próbálok válaszolni, főleg a hithez, az egyházhoz való viszonyukról.

MI AZ, HOGY VALAKI FIATAL?

– „Az ifjúkor a gyermekkor és a felnőtté válás közé eső időszak... az éretté válás kora” – olvasható E. Littré enciklopédiájában. Az ifjúság olyan értékekre emlékeztet, melyek nyomán felkiáltunk: *Az ifjúságé a jövő!* – Az idősebbek közül sokan, sőt az elöregedett társadalmak is, azt hirdetik: „Az ifjúságtól félni kell! A fiatalok agresszíviek, pusztítják az értékeket.” – Azt hiszem, egyszerűen tudomásul kell venni az ellentéteket, hiszen maga az ifjúság fogalma is viszonylagos. – „Éppen a legfiatalabb halt meg elsőnek!” – mondta egy hetvenéves 56 éves hűgáról. A családokban ui. a legutoljára született a „fiatal”. – Viszont ismerhetünk olyan 70–90 éveseket, akik testileg vagy szellemileg frissek, rugalmasak és fogékonyak minden új iránt. Ilyen Kekkonnen, a volt finn elnök, vagy a zsinati atyák közül Marie-Dominique Chenu és a 81 éves René Laurentin, aki az ifjúságról ma is hitelesen ír. XXIII. János pápa 77 évesen ifjúi bizalommal mert belevágni a zsinat megszervezésébe, hogy új távlatot nyisson az egyháznak. Tudta, hogy a hagyományt őrző egyháznak mindig meg kell újulnia, és ezt nem teheti a maga erejéből, mivel „az egyház a Szentlélek edénye. A Lélek az, aki megfiatalítja” (Szent Iréneusz).

„Az ifjúság növekedés”. A szociológia, az etnológia az ifjúságot életkorban határozza meg. A primitív népek tagjai 12 éves korban érettek, és ha már elsajátították mindazt, ami fennmaradásukhoz szükséges, felnőtté avatják őket. A mi kultúránkban az ifjúság hivatalosan 15–21 év között van megállapítva. De mivel a kötelező tudásanyag elsajátítása – főleg az értelmiségieknél – hosszú időt kíván, így a növekedés ideje 30–40 évig is eltarthat. Még akkor is tanulnak, amikor maguk tanítani kezdenek. A biológiai érés időszakasza viszont megrövidült és ez a rés sok problémát okoz.

Az ifjúság erő! Erő, mely meggyorsítja a társadalom fejlődését, mert készen áll a tanulásra, tagjai nyíltak, optimisták, tele vannak kezdeményezéssel. János apostol is rájuk számít lelkipásztori levelében: „Írtam nektek, kedves gyermekek, mert megismertétek az Atyát. Írtam nektek, mert erősek vagytok. Az Isten tanítása él bennetek” (1Jn 2,13).

Az ifjúkor az értékek átvétele és az új keresésének, befogadásának az ideje. „Az ifjúság az az idő, amelyben az emberi ént különös mélységgel fedezzük fel önmagunkban. Ez a konkrét emberi létezésnek egyetlen és megismételhetetlen lehetősége” – üzeni II. János Pál pápa a fiataloknak, majd az evangéliumi ifjút idézi (Mk 17–22), aki azért távolodott el az Úrtól, „mert nagy vagyona volt”. A pápa arra

figyelmeztet, hogy az ifjúság már önmagában is gazdagság, olyan érték, amiért mindegyikük felelős: „Gazdagságtok alapja és forrása az, hogy Isten benneteket képére és hasonlatosságára teremtett..., azért ez az ember Isten nélkül nem tudja megérteni, még inkább igazán megvalósítani önmagát.” A világ ifjúságához írt apostoli levele (V. lfj.) a Nemzetközi Ifjúsági Év alkalmából, 1985. Virágvasárnapján (4. p.).«

– A korábbi értékek, mint az emberiség örökségének az átvétele és az új kutatása szorosan összefügg. Ám ma a múltba nézés és a jövőbe tekintés egyensúlya megbomlott. Sokáig a társadalom, de az egyház is csak a múlt értékeire figyelt. A folytonos visszatekintés pedig az öregedés jele. Ma viszont gyakran a jövőbe tekintést túlozzuk el. A jelenből a jövőbe menekülünk, mintha az ember formálta jövő mindent megoldana. Különösen a fiatalok közül sokan nem tudják vagy nem is akarják átélni a jelent. Helyzetük arra készíti őket, hogy egyre gyorsabban és többet tanuljanak és erőteljesen törjenek előre, mert csak így lehetnek olyan konkurenciaképesek, hogy szerencsésen túléljék a jelent. Aki ezt a tempót nem bírja, az lemarad, testileg-lelkileg életképtelenné válik.

– A múlt és jövő közti hasadásra először a Római Klub hívta fel a figyelmet. Dennis Meadows 15 évvel ezelőtt tette közzé „A fejlődés korlátai” című művét, melyben rámutat a mindenáron való haladás veszélyeire és a „nulla-növekedést” ajánlja. Hazánkban is az Emberjogok Konferenciáján (1988. szept. 5.) a jelen állapot értékelésére és a környezet megőrzésére biztatta a fiatalokat. Ilyen célt szolgálnak azok az egyre szaporodó humanitárius célú koncertek, sportesemények, ahol a fiatalok maguk is követhetik sztárjaik példáját. – Egyidejűleg felbukkan a „megszépítő visszatekintés” romantikája – ez a másik módja a jelenről való megfeleledkezésnek.

Az egyházon belül is sokáig dívott a múltba tekintés, amitől a fiatalok idegenkednek. Az egyház feladata, hogy az adott rend megőrzésével alapozza meg a jövőjét. János pápa „aggiornamentója” – amit az „Egyház a mai világban” kezdetű zsinati rendelkezés fejt ki részletesen – emlékeztet arra, hogy a teremtő Isten, a mi időnkben szemlélve: a múlt Istene azonos a jövő Istenevel. Csak Isten a biztos Jövő, és a Benne való hit teheti a jelent is elviselhetővé.

„Egyedül Isten minden érték végső alapja. Ő ad emberlétünknek végérvényes értelmet, mert egyedül Isten a Jó, Ő a Szeretet. Az ilyen érték felőli kérdéses lehet az ifjúság különleges gazdagságának egyik része” (V. lfj. 6.). Ám ezeket az elvi alapokat a köznapi valóságra kell lebontanunk.

MILYENEK IS EZEK A MAI FIATALOK?

– A nagy átlag – bizonyos ellenállás után – átveszi a környezet kínálta lehetőségeket. Sokan a külsőségekben akarnak megfelelni a mának, öltözködésben és a szórakozásban alkalmazkodnak a divathoz. Mások agresszióval, meghökkentő viselkedésükkel adják tudtul jelenlétüket. Elég sokan vannak köztük olyanok, akik nélkülözik a szülői megértést, védeltséget. Otthonkeresésük helyébe a tömegőrület kábulata lép. – Ismét mások csoportokba különülnek. Az igényesek szellemi vagy testkultúrában akarnak többek lenni. Intenzíven sportolnak vagy korán kezdik a nyelvtanulást – művészeti, tudományos vagy vallási kérdésekben mélyednek el. Ebből a specializált környezetből szerzik barátaikat, s így sokáig együtt maradnak. – Vannak viszont, akik azért verődnek össze, mert valami miatt kirekesztettek a társadalomból és pillanatnyi élvezetekbe, illúziókba menekülve (szex, alkohol, narkó) próbálják egymásnak elviselhetővé tenni a jelent. Mivel rendszerint nélkülöznek, már „potenciális bűnözőknek” is tekintik őket. Ifjúkori sajátosság a fennálló társadalmi vagy családi rend elleni tiltakozás, ám ha ez nagymérvű, erőszakossághoz vezet. Ők azok a „radikálisok”, akik könnyen magukkal ragadják befolyásolható, bizonytalan társaikat.

HOGYAN FORDULJUNK HOZZÁJUK?

– **1. Ma az egészséges lelkületű fiatalokban** is él a feszültség amiatt, hogy a jövőről alkotott vágyalmuk – amit reklámoztak nekik – messze elmarad a valós lehetőségektől. Ezért előbb-utóbb meg kell alkudniuk. Akik tiszta eszmékkel indultak (saját erőmből, tehetségemmel akarok előre jutni, nem protekcióval stb.) hamarosan rádöbbennek, hogy a felnőttek, még a saját szüleik is, mennyire megalkuvók, csak hogy a kívánt életszintet biztosíthassák, miközben jellemük egészen felmorzsolódik. A kiábrándulás még mélyebb, ha ilyen az egyháztagok és vezetők életében tapasztalnak. Szembetűnő, hogy amikor az egyháznak mint intézménynek a helyzete javul, visszatér a hatalomért való harc, erősödik a ranglétra-ambíció, és ezt a szituációt leghamarabb a fiatalok veszik észre, hiszen még nem tudják az egyház isteni arcát elválasztani emberi vonásaitól. Elvárásait nyíltan meg is mondják. „Szerintem az eredeti egyházhoz képest a mai egyház eléggé elvesztette pozitív vonásait. Túlságosan hierarchizált, múltba tekintő és még ma is nő a távolság a vezetők és a tagok között.” – „Az egyháznak erősen kiviláglik az emberi arca, túl nagy a széthúzás benne!” – „Az egyházat ugyan Krisztus ígérete alapján nem lehet megszüntetni, de megszűnti igen. Jó lenne már összefognunk és félretennünk a nézeteltéréseket.” – Ilyen állapotban a fiatalok az egyház hagyományos kereteit könnyen mindenestül elvetik, és szektás csoportokba verődnek, ahol ők akarják formálni a közösség törvényeit, ők „értelmezik” a Szentírást és a szentségeket. – Az olyan egyházközségekben viszont, ahol megtapasztalják a szeretetet, az önzetlen szolgálatkészséget, ott a fiatalok rendkívül gyorsan feloldódnak, megszabadulnak az előítéletektől és idegenkedésektől. „Az egyház nekem összetartozást jelent, egy dologért élni és tenni.” – „Végre valahová tartozom!” – Jó lenne jelenlegi hazai helyzetünkben erre jobban odafigyelni, mert az egyházközségben megtapasztaltakat könnyen kiterjesztik a fiatalok az egész egyházra. – Az egyházi tanítók tegyék lehetővé az ezerszintű véleménynyilvánítást, párbeszédet. Maguk viszont saját életükkel igazolják azt, hogy Krisztus miként lehet ma is vonzó példakép mindannyiunknak.

Az Egyházzól szóló dokumentumban olvasható: „Isten népe részesedik Krisztus prófétai szerepében, amikor a hit és a szeretet életével mutatja be élő tanúbizonyságát” (LG 12.). – „Az ember lelkiismeretében, főleg a fiatalokéban valami magasabb utáni törekvés rejtőzik..., ami alapjaiban az evangéliumban nyer kifejezést... Mindent egybefoglal a s z e r e t e t, nemcsak mint törvény, hanem mint a j á n d é k ” (V. lff. 8.). – A keresztény fiatalokban – a lelkesítő eszmék hatására – megvan a hajlandóság, hogy az életet, a nehéz életet is *ajándékként*, tehát Isten szeretete gyanánt fogadják.

– **2. A hit szabaddá tesz!** A fiatalok nagyon igénylik a szabadságot. Sokan azonban a szabadságon a kötöttségektől való mentességet értik, nem az igazság önkéntes szolgálatát. Am a vallás-religio éppen megkötöttséget, kötelességet, sőt ragaszkodást jelent és ezen a módon visz közel Istenhez. Krisztus maga mondja: „Megismeritek az igazságot és az igazság (tettei!) szabaddá tesz titeket” (Jn 8,32). – A feltételes reflexekkel, a gyakran drírel kialakított vallási élet viszont lehetetlenné teszi az értékek szabad választását, a helyes döntéseket. Akik a „szabályokat” csak külsőlegesen tartják (és tartatják) be, nem hatolnak azok mélyére, aligha nőnek fel az isteni értékek átfogó szemléletéhez. Isten nem akarja a lelkeket gúzsba kötni, hanem az Ő szabad szolgálatára hív, hogy egyre gyarapítsák Isten országát.

– **3. Az ifjúság értékei.** A fiatal először még nem képes önmagában mérlegelni az értékeket, hanem azt kérdezi: Mit nyújt ez nekem? Több lesz-e azáltal, ha részeszek a bibliaórán, ha részesülök a szentségekben? Nem helyes ezt – mint gyakran kifogásolják – pusztán „hasznossági szempontnak” nevezni. Végül is az egész kinyilatkoztatás az ember testi-lelki javát szolgálja. Isten az egész ember üdvösségét akarja.

A fiatal számára a legfontosabb érték a *hivatása*, mint előre végiggondolt *életterv*, sőt Istentől való *elhivatottsága*. Minden élethivatás lehet *keresztény hivatás*. „A hivatásról, tágabb értelemben mint élethivatásról szólunk, ami azonos az élettervvel. Miközben a fiatal keresi élettervét, azt olyan hivatásként ismeri fel, amire Isten hívta meg... A fiatalok gazdagsága saját talentumuk is, amelyeket idejében kell felismerniök és munkájukkal megsokszorozniok... A munka révén az ember nemcsak a természetet alakítja át, hanem megvalósítja önmagát... A keresztény hivatás fő területe kétségtelenül a *házasság* és a *család*. „Az ifjúság az a korszak, amelyben felismeritek *testi-lelki* képességeiteket, a fiatal szív megnyílik a szerelem élményére... A fiatalság nagy felelőssége, hogy a szerelmet ne alacsonyítsa le pusztá élvezetté, mert a szerelem gyümölcse a gyermek... Ne engedjétek, hogy ezt a gazdagságot elrabolják tőletek...” (V. Ifj. 10.)

Az egyház *Krisztus közvetlen szolgálatára* szóló hívását is közvetíti: „Kövess engem!” – Az aratnivaló sok, a munkás kevés... Ezért az ifjúsági lelkipásztorkodás feladata az is, hogy életszerűen mutassa be a papi hivatást és egyéb egyházzolgálatok értékeit. – „Ti fiatalok, ti a népek, a társadalom ifjúsága, ti vagytok az egyház ifjúsága is. Bennetek él a remény, az eljövendő és az örök javak várása, melyet Jézus Krisztus ígért az embernek” (Róm 8,19.21).

– 4. Mivel segíthetjük a hit befogadását? Többek között az egyházon belüli *sokféleség* bemutatásával. A keresztény hit *útjelző*, mely a Szentlélek erejével arra ösztönöz, hogy minden helyzetben felismerjük Krisztust, aki maga az Út, Igazság, Élet. – Am mindenkinek a maga módján, a maga élethelyzetében kell útját végigjárnia. Az így keletkező véleménykülönbségeket nyitottan meg kell vitatni, hogy világosan kitűnjék a teljesebb igazság. – Mégis, a hitéletben még kezdő, hiányos ismeretű, bizonytalan keresőknek először általános érvényű, alapvető eligazítást kell adnunk. – Ha ugyanis *túl korán vagy egyszerre* kínálunk fel sokféle lehetőséget, megzavarhatjuk azoknak a fontos döntéseknek indítékait, melyek Istenre, pályaválasztásra vagy egyéb élethelyzetekre vonatkoznak. A bizonytalanság viszont gyöngíti a hihetőség erejét, és az illető könnyen végleg leszámol a hittel, mint életformáló tényezővel. – A lelkipásztor sokat könnyíthet azzal, ha az általános hitigazságokat segíti az illető saját helyzetére lebontani. A személyes beszélgetés, a termékeny vita csiszolja a fiatalok kritikai érzékét, hogy később önállóan is megítélhessék hitük és életük dolgait.

Nagy segítség a hitélet elfogadásában az egyházi vezetők és egyháztagok *személyes példája*. És amint a fiatalok hamarabb észreveszik, ha a vallás valakinél egyfajta kifinomult lelki önzésnek, önbiztosításnak az eszköze – éppen annyira érzékenyek a tettekkel, lemondásokkal tanúsított élet felismerésére. Az élő példa őket is mozgósítja az emberiségre, áldozatra, a keresztény szolgálatra. Jó segítség az is, ha minél több szentnek, elkötelezett kereszténynek ismerik hiteles élettrajzát, hogy hasonló helyzetben mintának tekinthessék. Egyszerűen:

Az ifjúságot a dinamikus, tagjaiban nyíltan tanúságtévő egyház vonzza!

Nem annak van tehát feltétlen tekintélye, aki „fenn” van, hanem annak, aki mindig kész elveiért áldozatot hozni. Péter apostol ezért kéri az egyházi elöljáróktól: „Magam is elöljáró és Krisztus szenvedésének tanúja..., kérem, legeltessétek Isten rátok bízott nyáját, viseljétek gondját, ne kényszerűségből, ne haszonlesésből, ne zsarnokoskodva a választottak felett, hanem mint nyájatoknak példaképei...” (1Pt 5,2–3). „... mint Krisztus szolgái és Isten titkainak megbízottjai...” egészíthetjük ki Szent Pál szavaival (1Kor 4,1). – Láthatjuk, már az egyház indulásánál is lényeges volt az *egyház szolgálói lelkülete*.

– 5. Bölcsen alkalmazzuk korunkhoz a hit életét! – Karl Mannheim gyakran beszél az ifjúság „jelenidejűségéről”, ami azt jelenti, hogy ők közelebb állnak a ma problémáihoz, mint a felnőttek, mert a jelent, mint első élményt élik át és nincs mivel összehasonlíthatniok... A frankfurti iskola tagjai (Horkheimer, Habermas, Adorno stb.)

felismerték a társadalmi gondolkodás „egyidejűségének és különböző idejűségének” a törvényszerűségét. Eszerint a társadalmi intézmények – így az egyház is, ha intézményes arculatát tekintjük – rendszerint jobban ügyelnek a múlt hagyományaira, mint a jelen problémáira. Innen van, hogy az intézmények mintha más nyelvet használnának, mint a mindennapok emberei. A hívekben is létrejöhet a „tudat különböző idejűsége”, ha az evangéliumot, az egyház életét, mint múltat ismerik meg, és nem tudnak mit kezdeni Krisztus tanításával. Vasárnap meghallgatják a szentírási részeket, és hétköznap a mai divatnak és erkölcsnek élnek. Pedig nem a „megboldogultaknak”, hanem a jövő embereinek, elsősorban a fiataloknak kell vonzóan felkínálnunk Krisztust. És ha mi minden erővel munkálkodunk a jövő terméséért, az isteni Gazda bőséges aratással jutalmaz.

Döpfner bíboros, még püspök korában gyakran figyelmeztette lelkipásztorait arra, hogy a mai fiatalokat a konkrét realitások érdeklik: a műszaki dolgok, a számítástechnika, a természettudományok stb. – és ezúton próbálják megoldani saját problémáikat. – Világosan meg kell mondani nekik, hogy ilyen módszerekkel a hitben nem lehet eligazodni. A szerzett tudás ugyanis egy ponton átlép a hit területére, amit csak egzisztenciálisan élhetünk meg. A létkérdések alaposabb vizsgálatával. – Miért élünk? Mit tegyünk a jobb, boldogabb életért? Teljessé tehet ez a világ? stb. – nyilvánvalóbbá, elfogadhatóbbá tehetjük a keresők számára a hit világát. Bízunk kell abban, hogy Isten nem hagyott minket homályban az élet nagy kérdéseiben.

És itt lép be az *élmények és érzelmek* fontossága. A számítógépek, a videoklippek villogásaiból is egyre jobban kitűnik a csupán „technikából, árucikkekből álló világ” üressége és céltalansága. A külsőség, az életnek részekre, elemekre töredezése elfedi annak egészét, értelmét. Olyan ez, mintha valaki Beethoven zenéjét pusztán a partitúra olvasásával akarná megragadni – így vajmi keveset fog fel a IX. szimfónia szépségéből, teljességéből.

A magányosok és mindazok, akik érezhetően szenvednek az élet értelmetlenségétől, a kiüttalan helyzetüktől, azok egyre jobban éheznek-szomjúhozak az Igazságot és Jóságot. És ahol az értelem végleg csődöt mond, ott a képes beszéd minden okoskodásnál jobban kifejezi az egésznek a jelenlétét és a célját. – A mai fiatalok különösen *érzékenyek a szimbólumok iránt*. Tudjuk, hogy az egyház, a liturgia az isteni valóságot jelekkel hozza életközelsébe. Ám arra is gondoljunk, hogy az egyház nyelvezte – még ha anyanyelvünkön is szól hozzánk – a fiatalok előtt ismeretlen. Ezért fordul elő, hogy sokan értetlenül nézik, sőt megmosolyogják a szertartásokat, a hozzájuk tartozó egyházi ruhákat, szent edényeket, gesztusokat. Ha rámutatunk a fiataloknak a saját divatjuk, jelképeik jelentésére, úgy könnyebben vezetjük át őket hitünk szent jeleinek értelmére. Így készségesebben figyelnek az egyházi zene szépségeire, a katedrálisok színes fényhatásaira, majd egyre jobban közelednek a szentségek titkainak megsejtéséhez is.

Igen sokféle úton tárhatjuk fel tehát az egyház jelenlétét. Vannak, akik közösségben, díszes nagykapun közelednek feléje, mintha egy hatalmas bazilikába lépnének be. Mások inkább csendes visszafogottságban közelítenek a Titokzatos felé. A lényeg egy: rátaláljanak Krisztusra, aki jelen van a templomok mélyén az eucharisztikus Kenyér színében – és isteni Valósága felismerhető, látható egyháza misztikus Testében.

Koncz Lajos

AZONOSULÁS AZ EGYHÁZZAL ÉS AZ IFJÚSÁG

Cserháti József püspök a Vigilia 1988/9. számában figyelemre méltó tanulmányban foglalkozott a magyar ifjúság mai helyzetével, lelkiállapotával, transzcendencia-kérésével, szellemi nyitottságával és általános reformlelkületével. Legjelentősebb gyakorlati mondanivalóját az egyik alcím fogalmazta meg: *a fiatalok meghívása cselekvésre*. E programjavaslat szociológiai szinten arra a megokolásra támaszkodik, hogy „a társadalom egésze hiányolja a szélesebb cselekvési teret”. És hivatkozik Pozsgay Imréné az 1987. évi lakiteleki találkozón adott interjújának hasonló megállapítására: „Milyen sokan vagyunk, akik hiányolják az aktívabb közéletet, azokat a lehetőségeket, amelyek a rossz közérzetből segítik kiemelni a társadalmat.”

Ez az analógia óhatatlanul eszünkbe jut akkor, amikor a *világi hívek helyzetét*, lelki közérzetét próbáljuk mérlegelni, értékelni az egyházban, *fokozott figyelemmel az ifjúságra*. Ennél, a koruknál fogva sokkal érzékenyebb rétegnél különösen tapasztaljuk az általános elégedetlenséget, nyugtalanságot. Az elmúlt évtizedekben, a hatvanas évek végétől drámai formában jelentkeztek ezek a megnyilvánulások főképp nyugaton, olyan radikális lázadó formában is, mint kivonulás a társadalomból, terrorizmus, szembefordulás a hagyományokkal, minden tekintéllyel, s ezek sorában természetesen az egyházakkal is. Azóta csöndesedtek a szenvedélyek, de ez nem jelenti szükségképpen azt, hogy fel is oldódott minden feszültség.

Bennünket itt természetesen nem az általános válságjelenségek érdekelnek. Abban szeretnénk tájékozódni, hogy az egyházakhoz, pontosan *egyházunkhoz való viszonyában* alakult-e az ifjúság helyzete, és pozitív irányban-e, és ha igen – mert hála Istennek, ezt lehet megállapítani –, minek köszönhető ez a változás. Meg kell vallani, hogy döntő mértékben az egyházban volt szükség egy szemléleti és magatartásbeli változásra ahhoz, hogy a világiak, köztük különösen az ifjúság, újra *jól és otthonosan* érezze magát az egyházi közösségekben.

A VILÁGIK APOSTOLSÁGA – A fordulat érzékelhetően és látványosan kétségtelesen a II. Vatikáni zsinaton kezdődött, de előzményei jó egy évszázad óta érlelődtek Európában a Szentlélek csöndes munkálkodása nyomán. És minden bizonnyal nem a Gondviselés tudta nélkül történt, hogy ugyanaz a *Róma* lett az új elindulásának színhelye, amely mint „hivatalos Róma” másfél ezer éven át a régít képviselte. Ez a „régí” az abszolút-hierarchikus egyházmodell érvényesülését jelentette, mely egy szűken értelmezett megváltástani felfogás nevében kizárólag a papságot tekintette aktív tényezőnek az egyházban, a laikus csak passzív, befogadó elem lehetett.¹ Ez a szemlélet egyébként jórészt érthető és jogos függvénye volt az európai szellem általános fejlődési állapotának is, és az akkori hívő közösségek számára a passzív állapot természetes volt, nem akadályozta az egyházban való életet és a vele való őszinte azonosulást.

A változás elő jelei a XIX. század közepén tűntek fel, és elsősorban az általános, *egyetemes apostolság* felismerésében öltött testet. Konkrétan egy karizmatikus szent pap, Pallotti Vince római szemináriumi spirituális személyéhez kapcsolódik, akinek hatása – elég kemény egyházi visszafogás ellenére – fokozatosan bontakozott ki. Az eszmei felismerés teológiai népszerűsítője pedig a korszak két nagy teológusa lett: a római jezsuita Perrone († 1876) és az angol konvertita Newman († 1890). Hogy mekkora értetlenséget és ellenállást kellett legyőznie az új eszmének – ezt legjobban a Newman-ellenes, korabeli kritika hangjából érzékelhetjük, mely szerint a világiak apostolsága és az egyházért való felelősségük eszméje nem más, mint az anglikán protestantizmus maradványa. És ha ez az elv uralkodóvá válna az egyházban, bekövetkezhetnék, hogy „az egyház tévedésnek kitett tagjai vezetnék a tévedhetetleneket, ami semmiképp sem lehetséges.”² E kritika – legalábbis Newman személyéhez

kötődően – csak akkor szűnt meg, amikor XIII. Leó 1879-ben – főképp hittudósi érdemeire tekintettel – bíborossá nevezte ki. A világiak apostolságának eszméje pedig fokozatosan meghódította az egyházat, a század végétől kezdve, az Actio Catholica különböző szervezetein keresztül, míg végül a leghivatalosabb elismerést is megkapta a II. Vatikánum egyházfelfogásába építve.

„AZ EGYHÁZNAK MILLIÓ KÉZRE VAN SZÜKSÉGE” – Nekünk, magyaroknak még kifejezetten meg kell említenünk e történeti folyamatban egy lépcsőt, a századforduló isteni ajándékát. Ez pedig *Prohászka Ottokár* életműve, ezen belül is főképp a *„Modern katolicizmus”* című könyve, mely püspöki-főpásztori programjának tekinthető 1907-ből. Ötven évvel korábban Pallotti Szent Vincét IX. Piusz személyes ismeretése megmentette az egyházi elítéléstől, Prohászka 1911-ben főképp e műve miatt indexre került. Amikor a most megjelent Prohászka-válogatásban ismét olvashatjuk a művet, a döbbenet és ujjongás vegyes érzelmei tölthetik el az olvasót, mivel a zsinat korszakváltó eszméivel találkozunk lapjain. Döbbenettel a prófétai előrelátás mélységén, és örömmel, mert pontosan azt halljuk, amit ma hallani kívánunk vagy felismerni immár nem nélkülözhetünk az „idők jeleinek” szorítására. Csak néhány idézet az egyház új látásáról s benne a világiak hivatásáról: „Közelebb kell hozni az egyházat a világhoz... Le kell gyúrni a világiszonyt”, „ne fázzunk a modern élettől s az új viszonyok közt is találjuk fel magunkat!” Prohászka mindenesetre nem zárkózik el a világtól. Nem hagyja vesztébe rohanni az emberiséget, nem tartja Noé bárkájának az egyházat, melynek semmi köze sincs az özönvízben fuldokló világhoz. „Voltunk-e már az elidegenedett kultúrának apostolai, kik égni, fölvilágosítani, megérteni, melegíteni, alkalmazkodni, szálni és szeretni tudnak? Ezekre van szükség!” – olvashatjuk a drámai felhívást a „Modern katolicizmus” első fejezetében. Prohászka reformlelkülete éles szavakkal marasztalta el az egyháziak maradiságát, tehetetlenségét, sürgeti a szociális reformokat, a népnyelvet a liturgiában, a *világiak jogait* az egyház életében (60 évvel a zsinat előtt!). Ime egy idézet az utolsó, „Klérus-laikus” című fejezetből: „A laikus a kereszténységben nem az a profán elem, melytől a klérus borzadjon: a házas nem az a tisztátalan, akire a zárdaszűz sajnálkozva letekintsen; mi mindnyájan – az Apostol szerint – szentek, választott nép, királyi papság, arra van hivatva, hogy apostolkodjunk, buzgólkodjunk, térítsünk, neveljünk, tanítsunk. Kivált a mai világban lesz ez a hivatásunk, mikor a fejlődés a lekipásztorság eddigi keretein messze túlsap... Ne tartsa hát magát a laikus az egyházban másodrendű katolikusként! A XX. század hullámzó tengerén küzdő egyháznak millió és millió szívre s kétszer annyi kézre van szüksége.” E laikusokra vonatkozó értékelésnek – teológián és korszükségetlen túli, általánosabb háttérét is érzékeli Prohászka, mikor az „Egyházi érzületünk” c. fejezetben „az alsó néprétegeknek öntudatra ébredéséről” és „nagykorúsításra való törekvéséről” teljes megértéssel ír s hozzáteszi: „ennek megfelelően kell vezetni és intézkedni hagyni őt is... Ezt értem én itt demokrácia alatt”, mely szerinte be fog törni az egyházba is. Mindezek az eszmék – ismételjük – 60 évvel a zsinat előtt!

„KRISZTUS ORSZÁGÁT TERJESZTENI!” – A II. Vatikánum három okmányban foglalkozott részletesen a világiak helyzetével és hivatásával. A *Lumen Gentium*, a legelvibb egyházokmány, a világban élő hívők teljes értékű egyháztagságát nyilvánította ki, és követelményként hirdette a világiak tudatos és tevékeny részvételét az egyház apostoli munkájában. A missziós vonatkozásokról az erről szóló dekrétum beszél, és a konkrét teendőket a világiak apostolkodásáról egy külön Határozat foglalta össze. Ebből idézzük a legsúlyosabb eszmei mondanivalót a 2. pontból: „Az egyház azért van, hogy Krisztus országát az Atyaisten dicsőségére a föld végső határáig elterjessze, és így minden embert részesítsen a megváltásban és üdvösségben, az emberek által pedig Krisztushoz kapcsolódják a világmindenség. Apostolkodásnak nevezzük a titokzatos Testnek minden tevékenységét, amely erre a célra irányul, s amelyet minden tagja által gyakorol az egyház, jóllehet más és más módon... A világiaknak azon a címen kötelessége és joga az apostolkodás, hogy egységben vannak Krisztussal, a Fővel. A keresztység Krisztus titokzatos testébe oltotta, a

bérmálás pedig a Szentlélek erejével megerősítette őket; maga az Úr adta tehát a világi híveknek az apostoli hivatást. Felszentelésben részesültek; királyi papsággá és szent nemzetséggé lettek (vö. 1Pt 2,4–10)... A világiak – részesei lévén Krisztus papi, prófétai és királyi tisztségének – Isten egész népének küldetésén belül, az egyházban és a világban töltik be a maguk szerepét.”

AZ IFJÚSÁGRÓL, fokozódott befolyásukról, jelentőségükről és hivatásukról a Lumen Gentium 12. pontja szól, mely a zsinati atyák kifejezett kívánságára került be az okmányba: „Megnövekedett társadalmi súlyuk követelménye, hogy azonos fokban egyre jelentősebb legyen apostoli tevékenységük is, amelyre már természetes hajlandóságuk is alkalmassá teszi őket. Személyiségük tudatának növekedtével, meg az életkedv és a feltörő tettvágy hatására felelősséget vállalnak magukra és szerepet akarnak maguknak biztosítani a társadalmi és kulturális életben. Ettől nagy remények beteljesedését várhatjuk, csak Krisztus szelleme hassa át munkakedvüket... Maguk a fiatalok legyenek az ifjúság első és közvetlen apostolai: saját soraikban kell apostolkodniok, jól kiismerve társadalmi környezetüket. A felnőttek pedig tartásuk fontosnak a fiatalokkal való baráti hangú beszélgetést. Ez teszi lehetővé mindkét félnek, hogy áthidalva a korkülönbséget, megismerje a másikat és átadja annak a maga értékeit.”

A tekintélyi érvek után és alapján idézzük föl még egyszer a feltáruló *nagyszerű vízióját az egyházzal*, az egyház hivatásáról, ahogy a zsinat óta látjuk. A kereszténység, az Isten országa döntően és elsősorban egy csodálatos, hatalmas világ-közügy, és csak másodlagosan, bár természetesen következménnyel egyéni üdvözülések kérdése. Ezt a zsinatig kevésbé érzékeltük, mivel a klérus aktív, lélekmezsztelő szerepét túlhangsúlyoztuk. Az eredeti krisztusi örökség azonban igazában az a világra szóló üzenet: Eljött az Isten országa, meg kell térni és hinni az evangéliumnak és Krisztus tanítványává tenni minden népet a hiteles tanúskodás által. Ez a *küldetés az egész egyháznak* szól, és a papság és hívek együttesen aktív tényezői, végrehajtói a nagy világmiszióknak: hiszen az egyház – a zsinat teológiai fogalmazásában – a világ egyetemes, üdvözítő szentsége, mely a világ totális konsekrációját folyamatosan végzi. E szemlélet alapján kell felismernünk – teljes dimenziójában – *igazi és méltó helyünket-helyzetünket, becsületbeli dolgunkat-hivatásunkat az egyházban, az eddigi szűk tudathoz képest...*

AZONOSULÁS AZ EGYHÁZZAL – Ma a nyugati teológia és pasztorális elmélyedés az egyházzal való viszonyt egy új, modern terminussal közelíti meg, ezzel próbálja az ügyet a mai, intézmény-kritikus ember számára vonzóbbá tenni; ez a műszó – az *identifikáció*. A fogalmat és terminust a szociológiából vette át a pasztorális, majd az elméleti teológia. Alapjelentése szerint egyszerűen azonosulást jelent valamilyen eszmével, ideológiával, programmal, céllal, intézménnyel, emberi képviselőkkel, közösséggel.

Az *identitás és identifikáció* egyébként rokon fogalmak etimológiailag és lélektanilag is. Mindkettő a latin „idem” szóból származik, s az első jelentése azonosság, és pedig önazonosság, az egyén sajátos verete, önmegvalósítása, ami szubjektummá, egyszerűvé, összetéveszthetlenné teszi őt a másikkal képest. De ez lehet egészen szubjektív, csak belső adottságokból, ösztönökből, ambíciókból összeadódo képződmény – minden külső valósághoz, eszméhez, értékhez, közösséghez, intézményhez való vonatkozás nélkül. Ha viszont az utóbbi is megvan és kimutatható mint folyamat, törekvés vagy eredmény, ott beszélünk identifikációról, azonosulásról. Mármost az is kétségtelen, hogy az egyéni identitás annál pozitívabb és gazdagabb, minél több és magasabbrendű értéket, eszményt vállal és integrál saját magába, vagyis azokkal azonosul. Ebben a szociológiai értelemben vett kifejezéssel mind gyakrabban találkozhattunk az utóbbi években, még hozzá sajnos egy súlyosan negatív jelenség leírásában. Társadalmunk lélektani elemzői ui. döbbenet állapítják meg, hogy az emberek jelentős része abba a kategóriába esik, amelynek nincs semmilyen azonosságtudata, nem vállal semmivel identifikációt, „nem tudni, hogy jobboldaliak vagy baloldaliak, hívők vagy hitetlenek, konzervatívok vagy radikálisok, helyeslik-e a szocializmus reformját vagy ellenzik azt; egyáltalán alapvető kérdés: van-e a magyar társadalomban

olyan érték, amellyel az állampolgárok túlnyomó többsége azonosulni tud?”³ Sokak felelős megállapítását összegezve úgy tűnik, hogy ezeréves történelmünkben alig volt ehhez hasonló mérvű általános szellemi-lelki kiüresedés, világnézeti vákuum és identitászavar. Hogy itt a vallásoknak és egyházaknak mérhetetlen feladatai nyílnak, most már nemcsak a mi számunkra evidens.

Ilyen perspektívában igen jelentős lélektani és pedagógiai fogalomnak is bizonyulhat az identifikáció, mert az *egyéni identitáskeresés és megtalálás útjának-eszközének is ígérkezik*, főleg a fiatalság számára. *Az ifjúság természeténél fogva kereső, tájékozódó, nyitott szellemiségű korosztály*. Ezmék, eszmények, értékek, az élet értelmének lázas kutatása jellemzik ugyanakkor, amikor látszólag a maga identitását akarja megtalálni és önmegvalósítását megteremteni. Ez tehát nem merő szubjektivitás, ami nagyon is labilis megoldásnak mutatkoznék. Az ifjúság tárgyi értékrend felé tájékozódik, keresi a kapaszkodókat, de csak igazán biztos és szilárd értékvilág képes állandó és odaadó azonosulásra meghódítani. Ilyen érték az igazi és mély egyháztudat a maga mélységi dimenziójában, ha a hívő és világi fiatal eljut az egyház lényegének felismeréséhez.

A felismerés mélysége szerint lehet az egyházzal való azonosulás lélektanilag teljes vagy részleges, ami az utóbbi esetben az egyház egyes funkcióinak, dogmáinak elfogadását, a többinek viszont az elutasítását, mellőzését jelenti.⁴ Az aktív és passzív kategóriák szempontjából ez a magatartás az egyház bizonyos szolgálatainak elfogadásával jár, de az aktivitást igénylő elvárással szemben a fiataloknak már fenntartásaik vannak. E felemáság mögött – a konkrét lélektani adottságokon túl – egy elégtelenül bemutatott egyházkép és egyháztagsági tudat lappang, amit csak folyamatos elmélyítéssel lehet korrigálni.

„EGY VAGYTOK KRISZTUS JÉZUSBAN” – Egy szűk, jogászai, szociológiai, emberi egyház-intézménnyel szemben bárkinek lehetnek fenntartásai. (Nyugaton viszolyogva kiejtett szó az egyházra: „Amtskirche”, hivatal-egyház). Aki azonban igazi hittel iktatódik be Krisztus egyházába, tudja, hogy egy sokkal titokzatosabb és gazdagabb valósággal került kapcsolatba természetfeletti szinten, mint amit láthatóan érezkelhet. *Krisztus titokzatos testének lett a tagja*, identifikációja tehát a legmélyen magának Krisztus misztikus Testének és nem csupán a hordozó emberi intézménynek szól. Erről az identifikációs átalakulásról a keresztény egzisztenciára nézve az Újszövetségnek elég sok kifejezése van, de talán a legmélyebb és legradikálisabb Szent Pálnál található (Gal 3,28): „Ti mindannyian, akik megkeresztelkedtetek Krisztusban, Krisztust öltöttétek magatokra. És nincs többé zsidó vagy görög, rabszolga vagy szabad, férfi vagy nő, mert ti mindannyian *egy vagytok Krisztus Jézusban*.” E kijelentés súlyát még az is növeli – amit a magyar fordítások nem tudnak eléggé visszaadni –, ti. nem csupán anyai történik, hogy a megkereszteltek eggyé válnak lelkiileg vagy erkölcsileg, hanem – egyes számba téve, metafizikailag „egy személlyé” lesznek, ti. Jézus Krisztus-sá. Ezen a ponton az is nyilvánvaló, hogy ez az ekleziológiai titok a legszorosabb kapcsolatot tart a Megtestesülés misztériumával, vagyis az inkarnáció az alapja mindennek. Az ember önerejéből még álmában sem gondolhat Istennel való identifikációra, mert ez véges, teremtett egzisztenciánknál fogva lehetetlen. Isten vállalta az ember-volttal való azonosulást Jézus Krisztus megtestesülésében, s ezzel nyílt lehetőség, hogy a megkeresztelt ember Krisztus testvérévé, sőt Krisztussá váljék titokzatos identifikáció révén. Krisztus búcsúszavai szerint: „Aki szeret engem, megtartja tanításomat, Atyám is szeretni fogja őt, hozzá megyünk és benne fogunk lakni” (Jn 14,23).

MÁSOKÉRT ÉLVE AZ EGYHÁZBAN – Az identifikációnak a kegyelemtani és metafizikai dimenziójához szervesen kapcsolódik a *lélektani következmény*: akivel léttanilag eggyé váltam, annak belső világát, törekvéseit természetesen magamévá teszem. Akarhat-e mást az egyház, Krisztus titokzatos Teste, mint hogy szüntelenül gyarapodjék, növekedjék, mindeneket átfogjon, magához öleljen, Isten üdvözítő szeretetáramába bekapcsoljon? És akarhat-e mást a megkeresztelt Krisztus-hívő – a titokzatos Test részeként –, mint hogy ebben a növekvésben *közreműködjék, részt vállaljon, segítsen?* Határtalan a lehetőség és terület, amelyben az igazán keresztény

hívó a maga áldott Isten-közelségéből és boldog identifikációjából a világot, embertársait segítheti. Kimeríthetetlenek az utak és helyzetek, a hit, remény, szeretet vigasztaló megnyilvánulásainak a lehetőségei... A szolidaritásvállalás, az identifikációra való rásegítés oly mérvű lehet, mint ahogy Maximilian Kolbe egy családapa helyett önkéntesen vállalja a halált. Tehát nem az „intézményesülés” az „igazi” egyház, bár az is az egyházhoz tartozik. Foucauld atya térben és időben a látható egyháztól irdatlan távolságban volt, mikor a vad tuareg törzsek közt sátorát felverte. S mégis ő lett köztük ismeretlenül az egyház és Krisztus, ahogy segítette őket, nem az intézmény eszközeivel (iskola, orvosi segítség, kultúrjavak), hanem azzal, ahogy általa abban a vad, irgalom nélküli, végül is számára is halálos világban jelenvalóvá lett Krisztus alázatos, önfeláldozó szeretete.⁵

A protestáns, vértanú Bonhoeffer híres figyelmeztetése (a hitleri időkből): „Az egyház csak úgy egyház, ha *másokért van.*” A zsinati egyháza teljességében felismerte ezt az igazságot és krisztusi szándékot (gondoljunk a Gaudium et spes világ-szolidáris fejezeteirel). A zsinati egyház hívei legyenek szüntelen tudatában ennek a küldetésnek és hivatásnak, és mindig ennek dinamikája mozgassa őket és készítse szolgálatra jelentkezni, munkát vállalni az eddig passzivitásba kényszerült híveket is. Aki egyébként egyháztudatában a fent vázolt identifikációra eljutott, nem is fog tudni másképpen cselekedni. Ebből a szempontból az egyház legjobban az *ifjúság lelkesedésére* számíthat, mert tapasztalati felmérések igazolják, hogy még a papi hivatást vállaló fiatalok jelentős részét is embertársainak szellemi-lelki ínsége inspirálja a szolgálat vállalására.

Az ilyen egyházkép felismerése nyomán egyre inkább hatástalanná válik minden kifogás és berkenkedés az egyház *emberi gyarlóságai* és arculata miatt. Nem leszünk olyan gyermekek, akik egy napon kiábrándultan „tudókká” válnak, mert rájönnek a rajongva tisztelt szülők emberi gyöngeségeire. (Mondjuk a papok vagy éppen püspök, esetleg az újonnan alkalmazott világi lelkipásztor vagy hitoktató emberi korlátaira, s az egész intézmény nagyon is emberi mozzanataira, időnként indítékaira, pl. anyagiasságban, karrierizmusban stb.)

Osszefoglaló és végső tanácsként szabad legyen ajánlani, hogy kevesebbet kérdezzük, szemlélgessük azt, hogy – *mi, vagy milyen az egyház*; inkább a legmélyebb lényegre kérdezzünk többször rá: *Ki tulajdonképpen és igazában az egyház?* (És erre persze nem az a válasz, hogy a pápa, a püspök vagy éppen a plébánosunk.) *Ki van köztünk igazában az egyház megjelenítése által?* S akkor a hit és szív mélységeiből hangzik majd föl a legigazibb felelet: a titokzatos, továbbélő, velünk lévő Krisztus, akivel szemben nem maradhatunk előkelően tartózkodó distanciában, hiszen egy vagyunk vele. Azt is vállalva és tudva, hogy a krisztusi egyház vagy még mélyebben, a titokzatos Egyház-Krisztus – úgy, ahogy már Szent Pál megállapította – sokszor „kiüresített alakban” (Fil 2,7) jelenik meg a történelem, a világ színe előtt, megcsúfoltan, megvetve, „megalázva önmagát”, ahogy Jézus már földi életében, az inkarnáció állapotában vállalta az emberi megjelenés gyöngeségeit és botrányát. És ezt az arcot, akárcsak egykor a Mesterét, gyakran vér és veríték borítja vagy mint a legszentebb Arcot egykoron emberi szenny mocskolta be, megsebzett volt és „megvetett... a legutolsó az emberek között” (Iz 53,3).⁶ De így is, dicsfény nélkül is Ő a mi Krisztusunk, a mi egyházunkban. Egy vagyunk, eggyé lettünk, Vele kell élnünk és Érte dolgoznunk, hogy bennünk és általunk élhessen és állhasson a világban az egyház, illetve a titokzatos Krisztus.

Az ifjúság meghívása ma ebbe az egyházba történik, amely vallja, hogy nemcsak a fiataloknak van szükségük – identitásuk teljes megteremtéséhez – az egyházra és a vallásra, de az egyház sem nélkülözheti a fiatalok dinamizmusát, reformlelkületét, inspirációit és lelkes munkáját.

Jegyzetek, irodalom: 1. Vö. L. Balter SAC: Das Apostolat der Laien, in Internationale Kath. Zeitschrift Communio 1985/5, 393. – 2. Idézi J. Guittou: L'Eglise et les laïcs, Paris, 1963. 24. – 3. Gicz Gy. összefoglalása, in: Új Ember 1988. aug. 14. – 4. Ratzinger–Lehmann: Mit der Kirche Leben, Freiburg, 1977. 17–18. – 5. Vö. ld. Lehmann-mű, 54–55. – 6. Vö. Suhard kardinális 1947 böjti körlevele.

Tomka Ferenc

SZEKTÁK – NEW-AGE – IFJÚSÁG – EGYHÁZ

Gyakran halljuk, hogy korunkban különösen a fiatal korosztály hatalmas tömegeiben ébred fel újra a *vallásos igény*. Magyarországon, illetve a „glasznosztj országaiiban” ezt a vallási érdeklődést újabban a szociológiai törvényszerűségeknek megfelelően rendkívüli felerősíti az emberek egyfajta elbizonytalanodása, támpontkeresése. A vallásos érdeklődés növekedése örvendetes tény számunkra, de ugyanakkor súlyos *kérdések és feladatok* elé is állítja korunk kereszténységét. Világviszonylatban sok millióra rúg ui. azoknak a száma, akik nem a katolikus egyházban, hanem szektákban vagy új vallási mozgalmakban vélik megtalálni a megoldást vallásos keresésükre. S ennek oka nyilván nem a krisztusi tanok hiányossága, hanem azok hiányos, nem vonzó megélése – ahogyan erre egy, a témával foglalkozó új római dokumentum is rámutat.

I. A SZEKTÁK ÉS ÚJ VALLÁSI MOZGALMAK FOGALMA ÉS TÉNYE

A „szekta” összetett fogalom. Közelítőleg meghatározható, mint valamely nagy egyházzal vagy vallási közösségről leszakadt, annak tanítását felülbíró kisebb elkötelezett csoportosulás, amely saját véleményét általában tévedhetetlennek és egyedül üdvözítőnek tartja, s amelynek tagjait áthatja a megtérés, a világtól való elkülönülés, a kiválasztottság és küldetés élménye. (Sokféle fajtájukról még lesz szó.)

A szekták hazai és világszerte való terjedése tény. Hazai helyzetükről nincsenek átfogó számadataink, de városhelyen működő, illetve különösen az ifjúsággal foglalkozó lelkipásztorok egyre gyakrabban találkoznak velük, mint problémával. Terjedésük arányai legismertebbek az amerikai országokban. Az USA-ban például a pünkösdista egyházak tagjainak száma 1979–82 között megnégyszereződött (számuk ma 7 millió). Dél-Amerika különböző országaiban hasonló sebességgel terjednek. Brazíliában pl. a pünkösdista szekták tagjainak száma évente 15%-kal nő. (Számuk 15 millió felett van; s míg 1910-ben két templomuk volt, ma kb. 15 000.)

Észak-Amerikában és Európában ma a szektáknál nagyobb a hatása a különböző spirituális-vallási mozgalmak, irányzatok előretörésének, amelyekben a buddhizmus, hinduizmus, taoizmus, az asztrológia és okkultizmus, az indiai és keresztény misztika vonásai fedezhetők fel, esetleg keveredve a modern filozófia, fizika, pszichológia vagy ökológia alkalmazott elemeivel.

A vallási-spirituális érdeklődésnek ezt az új jelentkezését, illetve annak számtalan formáját sokan összefoglalóan *New-Age világmozgalomnak* nevezik. A New-Age (Új korszak) szemléletnek számos követője, prófétája van, akik a jelzett vallási-spirituális-ezoterikus érdeklődés megnövekedésére is hivatkozva egy új humanista, transzcendens-spirituális szemléletű világ eljövetelet hirdetik, szemben az utóbbi századokban eluralkodó egyoldalúan technikai-természettudományos szemlélettel (F. Capra; M. Ferguson).

A jelzett irányzatok, szekták, illetve a New-Age hatását (s azon belül a keleti vallások befolyását) jelzi pl., hogy egy a 80-as évekből származó vizsgálat szerint az NSZK lakosainak egyharmada elképzelhetőnek tartja a lélekvándorlást. A New-Age súlyára jellemző továbbá, hogy irodalma (folyóiratainak, könyveinek példányszáma) a nyugati világban meghaladja a keresztény sajtó mennyiségét; s a különböző irányzatok, illetve a New-Age terjesztésében dolgozó főhivatású „munkatársak” (kurzusok, intézetek, elmélkedőközpontok stb. vezetőinek, dolgozóinak) száma szakértő becslések szerint meghaladja a nagy keresztény egyházak papjainak számát (s ennyien meg is tudnak élni ebből!).

Vajon mi legyen az egyház, a lelkipásztorkodás magatartása a jelenség láttán? Útmutató e kérdésben a témával foglalkozó *római dokumentum*, amelyet a Pápai

Egység Titkárság, a Nemhívók Titkársága, a Nemkeresztények Titkársága és a Pápai Kulturális Tanács adott ki közösen 1986-ban, a világ püspöki karainak és a témával foglalkozó egyházi intézeteknek előzetesen megkért véleményei alapján. – Az alábbiakban lényegileg e dokumentum gondolatait követjük. (A külön jelzéssel el nem látott idézeteket ebből vesszük, s a zárójelbe tett számokkal a dokumentum számaira hivatkozunk.)

A dokumentum a püspöki karok beszámolóira hivatkozva bevezetőben leszögezi, hogy a vallási érdeklődés növekedése, illetve ezzel párhuzamban a szekták és új vallási mozgalmak terjedése világjelenség, és hogy e jelenség különösen az *ifjúság körében* tapasztalható. Azt is megállapítja, hogy az egyházon kívüli vallási mozgalmak gyakran őszintén kereső, jóindulatú fiatalokat, embereket érnek el, akiket a nagy egyházak nem tudtak megszólítani, akiknek igényeit nem tudták kielégíteni (1.4; 1.5). Ilyen értelemben arra serkent, hogy elsősorban ne valamiféle apologetikus vagy inkvizítori magatartással közeledjünk e kérdéshez (még akkor sem, ha természetesen rá kell mutatnunk a problémákra és ellentmondásokra), hanem vegyük észre, hogy e mozgalmak ellentmondásai ellenére is elsősorban azért hatnak, mert igazi *emberi és keresztény igényeket is ki tudnak* (vagy látszólag ki tudnak) *elégíteni* (1.6 és 2). Például, ha azt mondtuk, hogy a szekták tulajdonsága az elkötelezettség, s küldetésűdat, a közösség megélése, az optimizmus és a világ megváltoztathatóságába vetett hit stb., s ha ezek a tulajdonságai vonzzák a keresőket, akkor fel kell tennünk a kérdést, hogy keresztényeinkben, plébániáinkon mennyiben élnek ezek az alapvető keresztény tulajdonságok, illetve, ha sokfelé hiányoznak, akkor mit kell tennünk felélesztésükért stb.

II. A SEKTÁK ÉS ÚJ VALLÁSI MOZGALMAK TERJEDÉSÉNEK OKAI

A római dokumentum második, lényegi része az egyházon kívüli vallásos mozgalmak terjedésének, hatásának okait kutatva elsősorban elemzi, melyek azok az alapvető emberi igények, amelyeket ezek a mozgalmak kielégítenek (vagy kielégíteni látszanak). Elemzésében rámutat, hogy miben áll ennek lelkipásztori mondanivalója számunkra. Ezek után szól a manipulált vagy alapjaiban hibás módszerekről.

Ígények és vágyak, amelyeket a szekták kielégíteni látszanak

Közösségi (összetartozási) igény – Ma, amikor a társadalom hagyományos közösségei (család, falu stb.) jelentős arányban szétestek, az emberek magányossá, gyökértelessé váltak. Ebből következően egyre nő a vágy a testvériesség, a közösség után.

A szekták – úgy tűnik –, hogy ezzel kapcsolatban a következőket nyújtják: emberi melegség, biztonság-védettség, testvéri kis közösség, az egyesek tisztelete... (2. 1. 1)

Vágy az elismerésre, értékeltségre, elfogadottságra – A mai világ anonimitásában az ember nem akar névtelen alkatrész maradni a tömegben, az intézmények, az egyház gépezetében. „A nagy plébániák, közösségek, a bürokrácia és a klerikalizmus kevés játékteret hagynak a minden egyes emberrel való törődésre.”

A szekták, úgy tűnik, személyesen törődnek az egyénnel, értéklik őt, felelős szerepet, kibontakozási lehetőséget, a döntésekben való részvételt biztosítanak számára (2. 1. 5).

A mindenség egységének – az Egésznek – keresése. – Sok ember éli meg ma a világ (az egyén és közösség, a test és lélek, a személy és társadalom, a technika, kultúra és környezet) szétszakítottságát. Olyan világnézetet keresnek, amely mindent harmóniában egyesít: olyan vallást, amely helyet ad a testnek és léleknek, értelemnek és érzelemnek, spontaneitásnak és kreativitásnak.

A szekták – úgy tűnik –, helyet adnak a vallási tapasztalatnak, az érzelemnek és spontaneitásnak és kreativitásnak, a test és lélek imájának, s integrálni próbálják az adott kort és kultúrát (2. 1. 3 és 4).

Válaszkeresés – „Elbizonytalanodott nehéz korokban az emberek természetesen válaszokat, megoldásokat keresnek.”

A szekták egyszerű (leegyszerűsített) patent-válaszokat adnak részben ősi keresztény (vagy egyéb) igazságokat (amelyeket azonban a megtérők mint a szekta bölcsességét fedezik fel), részben a (gyakran szinkretista) szekta-teológia vegyes válaszait. S állításait „természetfeletti jelekkel” is igazolják.

A transzcendencia keresése – „Egy mély lelki szükség és egy Isten-adta motiváció fejeződik ki ebben... az érzék a titokzatos, a misztérium iránt... Az érdekeltek gyakran nem tudják, hogy az egyház mit nyújthatna számukra vagy elriasztja őket a véleményük szerint egyoldalú moralizálás vagy az egyház intézményes arculata.”

A szavak, az elméletek válságának, a tudás relativizálódásának korában nő az igény a hiteles vallási *tapasztalat* után. „A kutatások arra utalnak, hogy a népszerűség egy meglepően nagy aránya részesült egyfajta lelki vagy vallási tapasztalatban... De (a vizsgálatok során) legtöbbször hozzáfűzték, hogy erről senkivel nem beszéltek, mert féltek, hogy kinevetik őket; s elmondták, hogy a *lelkészeknél* is nehézségekbe ütköztek, ha ilyen témát érintettek.”

A szekták viszont válaszolnak a jelzett igényre: meditációra, lelki növekedésre, a bibliával való elmélyült kapcsolatra, vallásos tapasztalatra vezetnek, illetve természetnek tartják az utóbbit (2. 1. 6.).

Lelki vezetés utáni vágy – A szektát választók transzcendenciát felfedező, azt kereső vezetésre vágnak. Akik a szektákba kerültek, ezt megelőzően gyakran azt tapasztalták, hogy „egyházi vezetőknek vagy vallásos nevelőknek nincsenek igazi lelkivezető képességeik, vagy nincs türelmük és egyéni elkötelezettségük.”

A szekták viszont rendkívüli súlyt fektetnek az egyéni lelkivezetésre. (Akkor is, ha így módon nemegyszer a szektás vezető – guru, próféta – szélsőséges tisztelete, a tőle való beteges függés bontakozhat ki.)

Vágy a reménytelen jövő után – A mai világ telve van elbizonytalanodásokkal, reménytelenséggel, az emberi erőtlenség megtapasztalásával (világkatasztrófáktól való félelemmel). És gyakran a hétköznapi kereszténységét (a prédikációkat, a katolikus sajtót) sem hatja át a remény.

A szekták viszont – sajátosan a New-Age – a reményről, egy kilátással telt jövőről, új kor eljöveteléről beszélnek (2. 1. 8.).

Vágy a világ megújításában való részvétel után – Az előző gondolatokhoz csatlakozva: az ember nemcsak egy reménytelen jövőre vágyik, hanem részt is szeretne venni annak megteremtésében.

A szekták mindenkit meghívnak a teljes odaadásra, illetve a misszióra, az új világ felépítésében való részvételre (2. 1. 9.).

Összefoglalva tehát – sugallja a dokumentum – a szekták nagyon sok olyan tulajdonságukkal vonzanak, amelyekkel először nekünk, keresztényeknek kellene rendelkezniük.

A toborzás hamis módja

A felsorolt szempontok után a római elemzés vázlatosan szól azokról a toborzási módszerekről, amelyek ugyancsak nem ismeretlenek egyes szektáknál; amelyekben a csalás és különböző pszichikai manipulációk sokféle formája megtalálható; amelyekkel alkalmasint nagyon tudatosan hálóznak be embereket, majd elszakítják őket minden korábbi kapcsolatuktól, hogy kizárólagos hatásuk alá vonják őket (2.2); módszerekről, amelyekkel nemegyszer súlyosan károsítják a személyiséget, esetleg a társadalmat.

III. LELKIPÁSZTORI KÖVETKEZMÉNYEK

A következtetésekkel kapcsolatban a dokumentum még egyszer elemzi az új vallási igény jelentkezésének szociológiai okait, majd utal több püspöki kar véleményére, amelyek szerint az *egyházon kívüli vallási mozgalmak sikerének oka a jelen egyház és lelkipásztorkodás ki nem elégítő volta*. Maga a dokumentum nem akar e kérdéssel bővebben foglalkozni, hanem az iménti elemzésből következő pozitív lelkipásztori következményeket kívánja levonni. Az alábbi szempontokat sorolja fel:

Közösségi érzék növelése – Ezt igényli a Rómába érkezett szinte összes válasz. Hogy a plébániák melegebb testvéri közösséggé alakuljanak, amelyek személyesen törődnek tagjaikkal, és a kívülállókkal (különösen a testi-lelki bajban levőkkel). Hogy a plébániák imádkozó, ünneplő, misszionáló közösséggé váljanak, amelyek kifelé is az élő közösség tanúságtételére képesek (3. 1.).

Élő liturgia – „Vasárnapi istentiszteleteink gyakran idegenek a hétköznapok világitól.” „Újra fel kell fedeznünk Isten igéjét, annak közösségteremtő erejét”. „Helyet kell adni a liturgiában, a vallási életben 'az örömteli kreativitásnak', a 'keresztény lelkesedésnek', a hívek 'alkotó közreműködésének', a 'közösségi ünneplés élményének' (tisztelőben tartva a liturgia lényegét). A prédikációkat, a liturgiát jobban elő kell készíteni „lehetőség szerint team-munkával, *világiak részvételével*”. „S a prédikációkban ne csak elméletekről legyen szó és erkölcsi intelmekről, hanem alapuljon a beszélő életének tanúságtételére.” – „Az ima, illetve a közös imádság ne korlátozódjék csupán az ima hagyományos helyeire” (pl. templom) (3.5).

Inkulturáció – A vallási, egyházi élet ne szakadjon el attól a környezettől, kultúrától, amelyben a hétköznapok embere él. (Vonatozik ez különösen a harmadik világ országaira, de az első világra is.) (3. 4.)

Kiképzés, továbbképzés – Szükséges a fiatalok és felnőttek állandó képzése, továbbképzése, a hitbe való bevezetése-elmélyítése. Ez legyen egyrészt intellektuális képzés (a Szentírásnak, a hit igazságainak, a keresztény életnek, lelkeségnek, s pl. az új vallási mozgalmaknak megismertetése), másrészt a mélyebb lelki és közösségi életre, a keresztény elkötelezettségre való elvezetés (3.2).

Lelkipásztori munkatársak egysége – A szorongató paphiány sürgeti világi munkatársak beállítását és alapos kiképzését. De nem kevésbé fontos, hogy legyen láthatóvá a világi és felszentelt lelkipásztorok egysége, valamint a püspökkel való egységük. Ezzel összefüggésben a püspök és a pap „ne tűnjenek elsősorban managernek, hivatalnoknak, bírónak, hanem inkább testvérnek, vigasztalónak, az ima emberének... az egység és a közösség” karizmáját hordozónak (3. 6).

Élményszerűség és tapasztalat – A lelkipásztorkodás, az igehirdetés bizonyos egyoldalú intellektuális-individuális vonásaival szemben „különös figyelemmel kell a *tapasztalati dimenzió* felé fordulnunk, vagyis Krisztus személyes felfedezése felé az ima és odaadás által (amint ezt pl. a katolikus karizmatikus és egyéb megújulási mozgalmakban tapasztaljuk). Sok keresztény úgy él, mintha soha nem született volna újjá... Lelkipásztorkodásunknak nemcsak a spirituális szempontra kell figyelemmel lennie, hanem a pszichikai, pszichológiai, közösségi, kulturális, gazdasági, politikai szempontokra is” (3. 3).

Megjegyzendő, hogy az új vallási mozgalmak kihívásával szemben a *megéles-megtapasztalás* fontosságát hangsúlyozza ma a legtöbb jelentős katolikus szakember, megállapítva, hogy az *ismeret* és a *titok* fogalma mindig szerepelt a katolikus egyházban, de a *misztika* és a *tapasztalat* az utóbbi korokban kérosan háttérbe szorult. S ez a hiány is összefügg az egyházon kívüli vallásosság sikereivel (vö. Sudbrack).

Egy, a témával is foglalkozó nemzetközi konferencián a vallási megélessel, megtapasztalással kapcsolatban egy előadó így szemléltette, hogy miért tudnak hatni a szekták és új vallási mozgalmak (noha nincs mindenben igazuk), s miért hat sokfelé kevésbé az igehirdetés (noha teljesebben birtokolja az igazságot): Gyakran olyanok vagyunk, mint az az úszómester, aki ismeri az úszás legtokéletesebb technikáját és

erről tart elméleti előadást, de nemcsak hogy nem mutatja meg tanítványainak, hogyan kell úszni, hanem esetleg már maga is alig emlékszik az úzás örömére, s így csak közepes unottsággal tud beszélni arról. Ezért nem csodálkozhatunk, hogy ahhoz az úszómesterhez szívesebben fognak menni úszni tanulni, aki – ugyan közelítőleg nem ismeri úgy az úzás módszerét, elméletét, mint az előző, de – lelkesedik az úzásért, s nem csupán örömmel beszél arról, hanem meg is hívja tanítványait, hogy vele együtt lépjenek vízbe. (FEECA konferencia, 1988. X. 14. Strasbourg.)

IV. A SZEKTÁKKAL VALÓ KAPCSOLATOKRÓL

Milyen legyen a szekták iránti magatartásunk? Erre a kérdésre nem lehet egységes választ adni, mert maguk a szekták is nagyon különbözőek.

Bizonyos, hogy ami a szektáknak a katolikus hívekkel való kapcsolatát illeti, *nem lehetünk naivak*. „Alaposan megvizsgáltuk a szekták működését, s elmondhatjuk – írja a dokumentum –, hogy közülük egyeseknek beállítottága és módszerei bomlasztóan hatnak az egyénre, családra, társadalomra, s hogy irányelveik messze távol állnak Krisztus és az egyház tanításától... Egyes országokban pedig ideológiai, politikai, gazdasági érdekek állnak mögöttük...” (4) A hívőknek, különösen a fiataloknak figyelmét fel kell erre hívni.

Ami a szektákkal való *dialogust* illeti, erre általában elméleti, illetve „magas” szinten sincs mód, az ő részükről való teljes elzárkózás, illetve magabiztosság (párbeszédkép-telenség) miatt. Ami a hívekkel való kapcsolatukat illeti, óvatosnak kell lenni, mert gyakran nincs meg a kölcsönös őszinteség: Magyarországon is ismerős módszer, hogy szektás fiatalok először hangversenyre vagy „ökumenikus imára” hívják meg gyanútlan keresztény ismerőseiket, majd a kezdeti dialogikus hangvétel után – mikor mélyebb kapcsolatot sikerült kialakítaniuk –, megkísérik szembefordítani őket egyhá-zukkal, esetleg korábbi ismerőseikkel, családjukkal. Az is megtörtént, hogy szektás énekkarok katolikus templomi előadásra hívták meg magukat, s így tettek szert „baráti kapcsolatokra” katolikus fiatalokkal, akiket aztán a vázolt módon próbáltak közösségük számára meghódítani.

Mindez azonban *nem akadályozhat meg* minket abban – vallja a római dokumentum –, hogy ne próbáljuk megérteni őket (tiszteletben tartva az emberi szabadságot és a vallásszabadságot), s hogy ne nyújtsuk feléjük a keresztény szeretet segítő kezét. – Nem egy esetben történt meg Magyarországon is, hogy a szektába keveredett katolikus fiatal néhány év múlva kiábrándult abból... S ekkor a korábbi katolikus közösség részéről mindvégig tapasztalt szeretet tette lehetővé számára, hogy vissza- térjen az egyházba.

Összefoglalva tehát: A szekták hibáit látva nem elégedhetünk meg azzal, hogy elítéljük őket, hogy küzdünk ellenük... Terjedésük kihívásának sokkal inkább *saját megújulásunkra, a nagyobb lelkipásztori hatékonyságra kell indítást adnia* (4).

Irodalom

Baadte G., Rauscher A. (Hg): Neue Religiosität und säkulare Kultur, Graz 1988 – Bergeron R.: Zu einer theologischen Interpretation der neuen Religionen, in: Concilium 1983. 75–81. – Bürkle H.: Die neuen Religionen, in: Stimmen der Zeit 1986. 327–338. – Cserhádi J.: A New-Age világmozgalom, in: Vigilia 1988. 2–7. – Capra F.: Wendezeit, Bern–München–Wien 1983. – Ferguson M.: Die sanfte Verschwörung, München 1982. – Kehl M.: New Age oder Neuer Bund? Mainz 1988. – Lehmann K.: Die Kirche vor der neuen Religiosität, in: Communio 1980. 305. – Sudbrack J.: Die vergessene Mystik und die Herausforderung des Christentums durch New-Age, Würzburg 1988 – Szekták és új vallási mozgalmak. Kihívás a lelkipásztorkodás számára. (Római dokumentum) Osservatore Romano (német kiadás) 1986. VI. 13. – Toriser J.: Esoterik und Seelsorge, in: Diakonia 1987. 265–269.

Fodor András

EGY IFJÚSÁGI LELKIPÁSZTOR GONDJAI ÉS ÖRÖMEI

Úgy gondolom, nem valami elméleti eszme-futtatásra van szükség ebben a témában, hanem gyakorlatból kiemelt példákra, hogy tanuljunk egymástól. Tehát nem panasz-ként és nem dicsekvés-ként írom, amit írok, hanem egyszerűen tapasztalat-ként, hogy tudjunk egymás próbálkozásairól és lelkesítsük egymást.

1971-ben kezdtem papi működésemet. A teológián tanítottak minket arra, hogy hogyan foglalkozunk a gyerekekkel, szó esett az öregek, betegek gondozásáról is. Az ifjúsági lelkipásztorkodás azonban nem szerepelt a teológia tantervében. A hatvanas évek második felében már alakultak itt-ott ifjúsági csoportok. 1971-től Nagymaros is sokat emlegetett név lett az ifjúság körében. De ezeknek – úgy látszott akkor – sem egyházi, sem állami vezetőink nem örültek. Voltunk néhányan egyházi iskolában végzetek, akiknek volt bizonyos tapasztalatunk a nyári táborokról, a kirándulások embert, közösséget formáló erejéről. Ezért már a szemináriumi évek alatt a nyári szünetekben teológustársainkkal és más ismerős fiatalokkal elmentünk egy-egy hétre a hegyekbe. – Amikor újmiséis papként az első szolgálati helyemen (Ásotthalom) szorgalmaztam az iskolai hitoktatást és ifjúsági csoportot is alakítottam, a szegedi hatóságok felvilágosítottak – szó szerint idézem: „Fodor úr, tudjuk, hogy csődöt mondott a nevelésünk, de nem hagyjuk, hogy maguk neveljenek.”

Úgy gondolom, nagyon sok ifjúsággal foglalkozó lelkipásztor tudna hasonló élményekről beszámolni. Személyes élménnyel csak azt akartam megmutatni, hogy az elmúlt negyven esztendő alatt sok mindent megtettek azért, hogy ma ne lehessen erről a témáról – az ifjúság és az egyház – beszélni. A magyar egyház kezéből igyekeztek minden eszközt kivenni, amivel elérhette volna az ifjúságot. Így nem csodálkozhatunk azon, hogy jelenleg olyan a kép, amilyen. Az a csoda, hogy még vannak fiataljaink. Ez a tény Isten különös kegyelmén kívül azoknak a lelkipásztoroknak köszönhető, akik a súlyos nehézségek közepette is fontosnak tartották az ifjúsággal való foglalkozást. Ennek érdekében ki kellett menniük a templom falain kívülre, mert az ifjúság a falakon belül nem volt elérhető. Nem beszélve arról, hogy a falakon belüli élet nem is volt olyan vonzó, hogy a fiatalok oda bekíváncsoltak volna. Ezzel kapcsolatban is egy személyes élmény elevenedik fel bennem. – 1975-ben betegség miatt néhány hetet pihennem kellett. Ekkor a saját napi miséimen kívül elmentem néhány szentmisére. A vasárnapi misék alatt azt kérdeztem magamtól: ha nem lennék pap, mit adnának nekem ezek a szentmisék? Végig tudnék-e hallgatni egyet is? Nagyon elszomorító volt a kép. A miséző papok általában ledarálták a miseszövegeket. A beszédek pedig mindennek nevezhetők voltak, csak igehirdetésnek nem. Ez a megállapítás nem paptestvéreim elmarasztalása akar lenni. A személytelen, közösség nélküli élet nem képes sodró erővel bírni. Az a csoda, hogy egyáltalán szolgálatban maradtak ezek a papok, akik hosszú időn át nem tapasztalták a közösség igényét, hogy szükség van szolgálatukra.

Az élmény mintegy látomás erejével hatott rám. Ismertem már érdeklődő, kereső fiatalokat és szinte úgy láttam, hogy az egész magyar ifjúság ilyen. Ismertem az evangéliumot, ami egyedül képes ezt az érdeklődést kielégíteni. És ismertem a magyar egyházat, amelynek feladata lett volna a fiatalok örömeire meghirdetni ezt az evangéliumot. Láttam, valahogyan kapcsolatba kellene hozni egymással a kettőt. Ha a lelkipásztor megtapasztalja a fiatalok érdeklődését, képtelen ellenállni a sürgetésnek, hogy táplálja őket –, és azonnal értelmet nyer papi mivolta. Ha a fiatal úgy ismeri meg a lelkipásztort és az egyházat mint akinek mondanivalója van számára, le se lehet vakarni róla, nem hagy nyugtot neki addig, amíg meg nem találja a maga helyét és feladatát az evangélium szolgálatában.

Ettől kezdve ez a látomás a hajtómotorja lelkipásztori munkámnak. Megtapasztaltam, hogy egy tanyaközpontban is képes kialakulni ifjúsági közösség, ha a fiatalok megtudják, hogy számítanak rájuk, elfogadják őket és szolgálataikat. Olyan fiatalok, akikkel a szüleik nem tudtak mit kezdeni és fájlalták, hogy nem tudják őket elcsalni a templomba, ha meghívtam gitározni vagy dobolni vagy egy ifjúsági misztériumjátékban szántam nekik szerepet – örömmel vállalták. Ha a házszentelések alkalmával egy fiatal családnak – ott fázott a kicsi gyerekük – megjavítottam az olajkályháját, másnak a kerti öntözőszivattyúját vagy egy csökönnyös motorkerékpárt –, a következő vasárnap ott voltak a templomban. Egészen mások lettek számomra is a szentmisék. Már tudtam, hogy kikhez szólok – ők meg érezték, hogy ott vannak a gondoljaik, mindennapi problémáik a szentmisében.

Az ifjúsági összejövetelek, zárandoklatok, kirándulások – mind külön-külön is élmény, de valójában arra szolgál, hogy a résztvevők megismerjék egymást. A közös imák és misék alkalomul szolgálnak arra, hogy felfedezzék bennük Isten válaszát hol egyik, hol másik problémájukra, és éppen ezáltal lesznek ezek közösségivé.

Világossá vált számomra és a fiatalok is egyre jobban látták, hogy akit személyesen elérünk, az csatlakozik hozzánk. Tehát ez a fő feladatunk, hogy komolyan vegyük a személyes kapcsolatokat – missziókat – és aki érdeklődik, azt ne hagyjuk magára. Azt is megértettük, hogy a katolikus egyház liturgiája alkalmas a közösség éltetésére, ha mindenki vállalja belőle a maga részét. Olyan fiatalok, akik korábban, ha szentmise után kezdődött az ifjúsági program, inkább kint várták meg a mise végét – egyszer csak hétköznap is kezdtek megjelenni a szentmiséken. Voltak, akiknek ha úgy alakult a napi programjuk, hogy nem tudtak eljutni szentmisére – hajnalban bezörgettek hozzám, hogy autóbuszuk indulása előtt áldoztassam meg őket.

Táplálásukra minden lehető eszközt igyekeztem bevetni. Vetítés – dia, S–8, video –, magnófelvételek, külföldön megjelenő magyar vallásos témájú könyvek, képek – mindig ott volt számukra valami csemege. 1980-ban a fiatalok egy kis csoportjával nyugati körútra mentünk – ilyen útra sem tudtam már egyedül elindulni, hogy majd én beszámolok, hanem szerettem volna magammal vinni mindenkit –, hogy megfigyeljük, ott hogyan kapcsolódnak be a fiatalok az egyház életébe. Megállapítottuk, hogy nem kell szégyenkezniük. Úgy tűnt, a mi fiataljainkban nagyobb az éhség, a várakozás az egyház felé, mint a nyugati ifjúságban. Erről az útról hazaérkezve várt püspököm áthelyező irata. Szeged környékéről Debrecenbe kerültem a Svetits Gimnáziumba hittanárnak. Eddigi ifjúsági csoportjaim 30–40 fősek voltak. Most közel 300 gimnazista lány „hitoktatása” lett rám bízva. Mire az iskolai év megkezdődött, már tapasztaltam a városi ifjúság igényét is. Szeptembertől kezdve pedig nappal az iskolában, az éjszakába nyúló esteiken pedig a városi ifjúsággal voltam elfoglalva. Az egyetlen templomi ifjúsági hittanon kívül más ifjúsági munkáról nem akart tudni a plébános. Így csak arra volt lehetőség, hogy az érdeklődőkkel 8–12 fős csoportokban házaknál jöjünk össze. Az egyik külvárosi templomban kaptunk lehetőséget, hogy ezek a csoportok egymással is találkozzanak havonta egyszer. Néhány évig ilyen küzdelmesen ment az ifjúsági munka a városban. A plébános nyugdíjba vonulásával lényegesen megváltozott a helyzet. A – sajnos elég gyorsan cserélődő – káplántársaim szinte teljes egészében átvették a városi ifjúsági munkát. 1984 márciusában már megérett az idő arra, hogy megvalósuljon egy évek óta dédelgetett álmom, a debreceni ifjúsági találkozó. Még most is emlékszem, milyen izgalommal vártam a találkozóra érkező fiatalokat. Amikor pedig több mint hatszázan gyűltek össze a kezdetre, a torkom elszorult az örömtől, alig tudtam megszólalni, hogy köszöntsem őket. Pillanatok alatt semmivé vált az a sok kellemetlenség, amit a megszervezés okozott.

Emlegettem már a nyári kirándulásokat, zárandoklatokat. Nagyon valószínű, hogy a legtöbb, fiatalokkal foglalkozó káplán hasonló helyzetben van, mint én. Eddig papi életem minden szabadsága szinte ezekre ment el, mert az apátfalvi éveket kivéve a plébánosok ezt a munkát nem sorolták a lelkipásztori munkák közé. Kateketika és ifjúság csak az ottani költségvetésben szerepelt. E témát most csak elgondolkodtatás végett említettem – így vissza is térek a debreceni tapasztalatokra.

A gimnazista lányok és a városi fiatalok részéről is nagy érdeklődést, nyitottságot tapasztaltam. Láttam, hogy itt nem elég csak valami tananyagot leadni. Élő, eleven kapcsolatra kellene elvezetni őket az egyházzal, Jézussal. Ez az iskolai kereten belül kicsit nehezebb, mint a szabadon szerveződő csoportokban. Igaz, nagyon elenyésző a lányok között azoknak a száma, akiket egyáltalában nem érdekel az egyház. De az órákra csengetnek, az egyéb programokat pedig csak a nem lévő szabadidő rovására lehet besorolni. Olyan utakat kellett hát keresnem, amelyek nem túl időigényesek – mégis segítenek a fiatalnak, hogy személyessé váljék az egyházzal való kapcsolata. Azon túl, hogy a hittanórákon, szentmiséken mindig az élet aktuális kérdéseire keressük az evangélium választát, sikerült más alkalmakat is feltárnom.

Már több alkalommal jártam Taizében, és elég gyakran meglátogat egy-egy testvér a közösségből vagy a hosszabb ideig ott levő fiatalok közül valaki. Ilyenkor mindig összehívom az érdeklődőket egy találkozásra. Így a taizei lelkiesség az egész iskola számára hamarosan ismerős lett. A különböző találkozókon több diákunk részt vett és „beszózott” lett, hogy ízesítse a többiek életét. – Ugyancsak korábbi ismeretségem alapján hónapról hónapra megkaptam Chiara Lubich „életigés” elmékedéseit. Minden hónap elején legépeltem olyan méretben, hogy beférjen a Békés-Dalos Szentírásba. A kis 8 oldalas füzetke elejére rajzoltattam valamit, a végére pedig egy kotta vagy valamilyen szép vers került. Ezt a kis „kiadványt” minden érdeklődőnek a kezébe adtam, hogy a bekövetkező hónapban próbálja életté váltani. Az osztályon belüli „életigések” külön is szervezhetnek maguknak programot. Havonta egyszer minden „életigéssel” van egy közös találkozónk élménybeszámolóval, vetítéssel, közös énekléssel, imával. Amíg az Új Emberben meg nem jelent a havi elmékedési anyag, az elballagott ígéseknek is küldtük az ígés lapokat. Nyaranként pedig az életigés táborokban a közös misék, beszélgetések, imák teszik személyesebbé az egymással és Istennel való kapcsolatunkat. Természetesen nemcsak az én munkám eredménye mindez. Az osztályfőnökök is mindent megtesznek azért, hogy az osztályok közösséggé formálódjanak. A közös imák, egymás ünnepeinek közös megtartása, osztálykirándulások – mindig arra is irányulnak, hogy megismerjék az Istenben való öröm szépségét és azokat az embereket, közösségeket, akikben él ez az öröm. Ha például Kalkuttai Teréz Anya Budapesten jár, akkor biztosan ott van minden osztályból egy-két képviselő, hogy utána megossa az élményt a többiekkel. Minden elérhető ifjúsági találkozón jelen vannak a diákjaink igen szép számmal. Lengyelországi zárandoklaton, fogytékos gyerekek nyári gondozásánál, tehát minden jó dolgon, aminek a híre eljut hozzánk, képviseltetjük magunkat. Azt hiszem, ennek is köszönhető, hogy egyre több végzett diákunk található a világi lelkipásztori segítők között.

Ebben a tanévben kezdhettük el a hittan fakultációt, amely kifejezetten a világi lelkipásztori segítő szolgálatra készít elő. Tizenegy harmadikos jelentkezett, és a negyedikesek közül többen méltatlankodnak, hogy számukra ez miért nem lehetséges.

En tehát azt tapasztalom – de a nálunk lelkigyakorlatokat vezető paptestvéreknek is ez a meglátása –, hogy hatalmas aranybánya az ifjúság a magyar egyház számára, csak ki kell aknázni. Arra még nem elég érettek diákjaink, hogy önállóan kezdeményezzenek, de ha az egyházközségek odahaza is befogadják őket, feladatokat adnak nekik, biztosan szívesen vállalják. Az a meglátásom, hogy éppen ez az egyik komoly gondja az egyházi iskoláknak: nincs háttér a diákjaink mögött, az iskola befejezése után nincs megtartó közösség a számukra. Mindig nagy öröm a számomra, ha megkeres egy-egy fiatal, mert azt a biztatást kapta eddigi lelkiatyjától, hogy Debrecenbe kerülve keressen fel. Jó lenne, ha többet tudnánk egymásról, egymás közösségeiről, hogy tudjuk odairányítani a fiatalokat. Ezen a gondon is sokat segíthetne egy óhajtvá óhajtott katolikus ifjúsági lap. De addig is, amíg nincs, nagyon fontos lenne, hogy az egyházközségek, ahonnan van egyházi iskolás, komoly gondot fordítsanak a megtartásukra, foglalkoztatásukra.

Minden jel arra mutat, hogy egyre több lehetőséget és feladatot kap a magyar katolikus ifjúság. Minden egyházközségnek és minden egyes lelkipásztornak nagyon komolyan kell vennie a velük való foglalkozást. Csak így leszünk képesek élni a gyülekezési szabadság lehetőségeivel. Színvonalas ifjúsági találkozók is csak akkor

várható, ha van ifjúságunk, amely szívvel-lélekkel az egyházban él. A közelgő pápalátogatás előkészítésében is nagy rész kell hogy jusson az ifjúságnak.

A sürgető feladatok ellátására kevés a képzett emberünk. Ezért is indítja az Országos Ifjúsági Pasztorális Bizottság a vezetőképző tanfolyamot.

Az egész magyar egyház megújulása – amiért a fiatalok közösségeiben már évek óta imádkozunk – íme itt áll előttünk. Feladat van bőven, tettekész fiataljaink is vannak, csak rá kell ébreszteni őket, hogy felelősséggel cselekedhetnek.

Én azt hiszem, valamennyi lelkipásztor, akinek érintkezése van a fiatalokkal – gyakran hálát ad Istennek, hogy éppen ebben a korban élhet, amikor kézzelfoghatóan tapasztaljuk Gandhi meggyőződését: „Végső fokon úgysis csak a szeretet győz.”

Sulyok Elemér

AZ ÉLET ÉRTELME ÉS ISTEN KERESÉSE (Európai hittanárok 3. találkozója Luxemburgban)

1988. október végén immár harmadszor találkoztak Európa gimnáziumi hittanárai közös megbeszélésre és kölcsönös tapasztalatcserére. Ilyesfajta együttlétre először 1984-ben az elzász-lotaringiai Klingenthalban került sor, majd két évvel később, 1986-ban a bajor főváros, München látta vendégül a csoportot. Már Münchenben eldőlt, hogy a soron következő 3. konferenciának Luxemburg biztosít otthont. *Jean Hierzig* abbé, luxemburgi professzor és hittanár ugyanis nagylelkűen felajánlotta a lehetőséget, mely 1988 őszén vált valóra a 11 országból (köztük Lengyelországból, Jugoszláviából és Magyarországról) érkezett résztvevők számára.

A hittanári találkozó főleg *Gerhard Ott* müncheni tanügyi igazgató kezdeményezéséből jött létre. A kezdeti útkeresés után egyre világosabbá vált az az irányvonal, melyet az európai hitoktatás tarka hagyományait képviselő elméleti szakemberek és gyakorló hitoktatók közösen vállalhatnak és követhetnek. Így az elmúlt 4 év alatt a fórum egyre nagyobb jelentőségre és tekintélyre tett szert. Olyannyira, hogy az elméleti kérdéseket taglaló előadások és az egyes országok kateketikai helyzetéről számot adó ismertetések után 1988-ban megfogalmazódott az igény: a jövőbeli hatékonyabb jelenlét érdekében ki kellene lépni az eddigi névtelenségből, és keresni kellene a kapcsolatot az illetékes európai szervekkel.

A 3. hittanári összejövetel azt kutatta, *miként függ össze az élet értelme Isten keresésével az európai fiatalok életében.* Az értekezlet *Hubert Hausemer* luxemburgi filozófus és gimnáziumi hittanár előadásával kezdődött (*Die Gottesfrage im Horizont der Sinnfrage*). H. Hausemer szerint ma nagyon sokan megkérdik: mi az élet értelme? A kérdés gyökerét a modern ipari társadalomban vélte felismerni, mely alig mutat azonosságot a korábbi hagyományörző társadalmakkal. A folytonosság megszűntével a régi válaszok elbizonytalanodtak. Am e helyzet egyrészt új lehetőséget kínál a hitvédelem (apologetika) számára, hogy akár hagyományosan, akár az ún. „új vallásosság” csoportjainak felfogásában Istenre hivatkozva adjon választ. Másrészt lendületet ad bizonyos lélekzongoró irányzatoknak, melyek elsősorban a lelki egészség szemszögéből hangsúlyozzák az élet értelmének fontosságát. S végül a bölcséletet is arra sarkallja, hogy a kérdést úgy vizsgálja, mint az emberi lét elidegeníthetetlen és legsajátosabb vonását.

E szellemi körkép – mondta az előadó – nem ringathat bennünket illúziókba, hanem ellenkezőleg, kritikai elemzésre kell hogy ösztönözzön. Hiszen az ateizmusnak az Isten létét emberi kivetítéssel magyarázó elméleteit (*Feuerbach, Marx, Freud*) az előbb említett lehetőségek nem „szerelik le”. Eztán kortársaink az emberi élet értelmében inkább emberi alkotást látnak, mintsem isteni ajándékot. Továbbá alaposan meg kell gondolnunk: ha az apologetika az értelmes élet emberi szükségletéből közelít Isten felé, ill. Isten létével igazolja az élet értelmét, akkor e törekvés buktatókat

is rejt magában. Mert ha egyfelől az Istenbe vetett hitet az ember szükségleteibe horgonyozzuk le, akkor egyáltalán nem lehet kizárni annak esélyét, hogy eme igények másképpen is kielégülhetnek. Másfelől, s ez a végzetesebb, Istent eszközzé silányítjuk egy elérendő cél érdekében, ami a keresztény istenkép teljes meghamisítását jelentené.

A kritikai észrevételek után H. Hausemernek mégis az a véleménye, az élet értelmének keresése járható utat mutat Isten felé, ha Istent és az értelmet kiemeljük a hasznossági megfontolások köréből, és az ingyenes ajándékozás területén szemléljük. Más szavakkal, pl. a francia perszonalista bölcselet és teológia kifejezéseivel, ha Istent és az értelmet a szükséglet és a vágy (*besoin-désir*) dialektikus kapcsolatának szempontjából világítjuk meg. Összegezve: Isten és értelem mindent elveszít, ha csupán hasznossági szerepkörre zsugorodik. Viszont mindent megnyer, ha bennük az emberi vágy és törekvés célját ismerjük fel. Mindkettőjük csak így, végső soron a szeretet közegében nyerheti el hiteles helyét és kapcsolatát. E felismerésből adódott a valláspedagógiai következtetés: a hittanár ne engedjen a különben jogosnak elismert szükségletek „lefelé húzó” vonzerejének, hanem próbálkozzék meg az ember „fölfelé lendítő” vágyainak és törekvéseinek felkeltésével. Az utóbbi vállalkozás már művészet, mivel nincsenek lemásolható és közkézen forgó receptjei.

Bernhard Grom müncheni jezsuita professzor az előző előadás gondolatmenetét a gyakorlat irányába fejlesztette tovább (Glaube als Sinnantwort im Religionsunterricht des Gymnasiums). Ő is, akárcsak H. Hausemer, elméleti fejtegetésekből indult ki. Miután elhatárolta magát az „értelem” logikai-szemantikai és funkcionális jelentésétől, megállapította: gondolatai kifejtésében axiológiai szempontokat akar érvényesíteni. Vagyis az „értelmet” mint elfogadható, netán elutasítható értéket kívánja szem előtt tartani. Hogy „ennek értelme van”, azt fejezi ki: „ez a valami” olyan kívánatosan elérendő és megvalósítandó, hogy érdekében erőfeszítésekre vagyunk hajlandók, mert felkeltette érdeklődésünket és vágyakozásunkat, mert kitöltheti életünket, és kitartást adhat szenvedésünkben.

Annak tisztázása, hogy mi értelmes és mi nem, gondos tudományközi megközelítést igényel. A szociológiának és lélektannak meg kell vizsgálnia, hogy az emberek milyen feltételek megvalósulása esetén érzik életüket ténylegesen és szubjektíve kiteljesedettnek. A bölcseletnek és teológiának viszont azt kell kutatnia, hogy objektíve mi számít értelmesnek és értelmetlennek. Noha a vizsgálódások és kutatások az előbb említett tudományágakban figyelemre méltó eredményekkel jártak, mégsem alakult ki olyan szolid és megbízható – elsősorban – bölcseleti és teológiai elmélet, melyre a valláspedagógia feltétlenül ráhagyatkozhatna. Ha a „teljes” elmélet még várat is magára, a sok-sok „részlet” eredmény már kedvezően hat a gimnáziumi hitoktatásban.

B. Grom megemlítette: a legtöbb nyugat-európai hittan-tantervben helyet kapott az élet értelmének kérdése. Nem véletlenül. A statisztikai felmérések és J. Piaget fejlődés-lélektani kutatásai szerint ugyanis e kérdésre a 15–17 évesek a legfogékonyabbak. A fiatalok éppen ebben az életkorban keresik a legnyugtalanabbul azokat az értékeket, melyek hosszú távra, tán élethossziglan meghatározzák életüket. És éppen ebben az életkorban kell szembesülniük a közvetlen és tágabb környezetükből érkező legkülönbözőbb intellektuális, szociális, szexuális kínálatokkal. A feladat nagy, mivel e néhány év alatt kell megteremteniük belső önazonosságukat belső bizonytalanságuk legyőzésével és lelki egyensúlyuk kiépítésével. Szerteágazó törekvéseiket az egyes szám első személyben vállalt értékrendszernek kell alárendelniük. Csak ez a vállalás nyithat olyan jövőt a fiatalok elé, melyért érdemes lelkesedni, akár áldozatot is hozni.

Csakhogy ehhez a munkához a modern társadalom mostoha körülményekkel szolgál. Az iskolai képzés meghosszabbodott, az elhelyezkedési lehetőségek szerényebbek, a politikai élet áttekinthetlenebb, a felnőttek értékrendszere hiányos. Következésképp a fiatalok a tanácstalanság elől oda menekülnek, ahova tudnak; a társadalomban a különböző színű ökológiai, feminista, emberjogi stb. mozgalmakba, a vallásban pedig az intézményes egyházak peremén vagy azon kívül létező zártabb-nyitottabb ezoterikus csoportosulásokba.

A hitoktatónak azonban mégis szembe kell néznie a kérdéssel: hogyan beszéljen az élet értelméről. Az előadó felhívta a figyelmet V. Franklra, aki nem ad ugyan vallásos útmutatást, de nem is hallgatja el, hogy az élet értelmének keresése gyakran átlép a lélektan, az etika határain, és „metaklinikai” meggyőződést feltételez. Valamikor ugyanis minden emberben megszülethetik a kérdés, vajon meggyőződhet-e tevékenysége és élményei objektív értékéről, van-e életének végső értéke, mely független az emberi véletlentől. S. Freud az életet „meglehetősen érthetetlen komédia”-nak („ziemlich unverständliche Komödie”), J.-P. Sartre pedig „haszontalan szenvedély”-nek („passion inutile”) tartotta. Aki viszont ezzel szemben hisz a teremtő Istenben és Jézus Krisztus kinyilatkoztatásában, az minden emberben istenadta önértéket lát. És az emberi kapcsolatok, a lelki egyensúly, a technika, a tudomány és a politika érdekében kifejtett fáradózásaiban kegyelmet és feladatot ismer fel. Ha a kereszténységnek ezt a válaszát sikerül megértetni a fiatalokkal, vagy legalábbis megsejtetni, akkor olyan kritériumokat és motívumokat adunk nekik, melyekről különben alig van tudomásuk.

Gyakorlati tanácsait az előadó a következőképpen összegezte. Az élet értelméről szóló tanításunk akkor járul hozzá tanítványaink fejlődéséhez, ha az életnek nemcsak lélektani és antropológiai, hanem etikai és vallási vonatkozásairól is merünk beszélni. Persze nem arról van szó, hogy gondolatainkat rövidre zárjuk, pl. így: „Isten nélkül nincs értelme az életnek”, hanem arról, hogy szegődjünk diákjaink mellé, adjunk nekik emberi segítséget, tárjuk fel előttük azt a távlatot, melyet egyedül a hit adhat meg. Megint csak nem az a cél, hogy lemondjunk szolid ismeretek közléséről, hanem az, hogy légmentes biztossítsunk: merjenek a fiatalok előhozakodni legszemélyesebb nehézségeikkel. És ha már alkalmunk van beszélgetni, akkor ne elméletekre hivatkozzunk, hanem tapasztalatokra. Továbbá az *értelmes élet* lehetőségeiről szóljunk. És végül mutassuk meg: nem egy, hanem sokféle tapasztalat teszi értelmes egésszé életünket. Így arra is fény derülhet, a szerencsétlenség, a szenvedés sem teszi szükségszerűen értelmetlenné az életet.

A számos hozzászólást kiváltó két előadás után *Gerhard Ott* müncheni tanügyi igazgató a konferencia témáját az elvilágiasodott európai kultúra látókörében elemezte. Kritikus és kiutat kereső gondolatait „Inkulturation als Inkarnation im Religionsunterricht an Gymnasien heute” címmel foglalta össze. Mivel az inkulturáció (= a hitnek a kultúrába való beültetése) – teológiai nyelven – az inkarnáció (= megtestesülés) folytatása, ezért egyfelől éltető erő az egyház üdvösségtörténeti útján, másfelől viszont a hit továbbadásának módszertani elve az iskolai hitoktatásban. Ha kultúra és hagyomány – a hit közvetítésének szűkebb értelmében – kölcsönösen feltételezi egymást, akkor az *evangélium és kultúra között támadt szakadék*nak, melyet VI. Pál korunk drámájának nevezett, *messze ható következménye van mind az evangélium, mind a kultúra számára*.

Az *evangélium számára* elsősorban az, hogy az örömhír nem testesül meg az életben, a nyelvben és korunk szimbólumaiban. A *kultúra számára* viszont az a következmény, hogy egészen más lesz, mint amelyben felnevelkedtünk. Ezt a helyzetet, mely mindnyájunk számára ismerős, az előadó néhány példával szemléltette. Renata Köcher nyomán a hitgyakorlatban bekövetkezett drasztikus visszaesésről beszélt. 1968 és 1973 között, tehát rövid 5 év alatt az istentiszteleteken részt vevő katolikusok száma Nyugat-Németországban 51 százalékról 35 százalékra apadt. A 80-as évek elejére a vallásosság az idősek ügyévé vált, a rendszeresen templomba járók fele 65 éves, ill. annál idősebb. Hollandiában a harlemi egyházmegye, melynek Amszterdam világváros is része, a jelenlegi 65 templomból 2000-re 53-at szándékozik eladni, s az ezredfordulóra már csak 12 istentiszteleti épülete lesz. A változások velejárója, hogy a fiatalok félénk idegenekként mozognak a keresztény fogantatású európai kultúrában.

De az ímént említett példák azt jelzik-e, hogy az inkulturáció folyamata véget ért Európában? A kérdésre adandó választ – hangsúlyozta a tanügyi igazgató – nem szabad egyoldalúan értékelni. Mert egyrészt igaz, hogy az evangélium és kultúra együttélésének elenyészése okot adhat a szomorúságra, másrészt azonban egy új

kezdet lehetőségét is megnyithatja. Örök például szolgál az Ige megtestesülése. Jézus Krisztus teljesen azonosult a zsidó kultúrával, de amikor evangéliuma átlépte Palesztina határait, akkor testet öltött a görög nyelvben és gondolkodásban. És később, amikor az egyház örökségül kapta a római birodalmat, átvette jogi, közigazgatási és irodalmi hagyományait. A példákat tovább lehetne sorolni. Am a lényeg mégiscsak az, hogy az inkulturáció nem az Ige megtestesülésének tetszőleges módja, hanem olyasvalami, ami a Logosz biblikusán igazolható lényegi immanenciájához tartozik. Bár meg kell állapítanunk, a Logosznak a zsidó kultúrában való megtestesülése és az evangéliumnak a későbbi korokban történt inkulturációja között csak szerény analógia áll fenn.

Az inkulturáció kifejezést jobbra a harmadik világgal kapcsolatban szoktuk emlegetni, miközben teljesen megfeledekezünk Európa hagyományos értelemben vett keresztény országairól. De ha az egyház és a kultúra elkülönülésének főtebb említett példaira gondolunk, s egyfajta exkulturációról beszélünk, akkor sürgető igényként jelentkezik egy új inkulturáció feladata Európában. S a feladatot két területen kell vállalni: egyrészt a hagyomány leglényegesebb elemeinek átadásában, másrészt azoknak a fogódzópontoknak a felfedezésében, amelyek lehetővé teszik a modern élet tapasztalatainak és szimbólumainak összekapcsolását az evangéliummal. G. Ott szerint erre jó alkalmat kínál a konferencia témája, nevezetesen az ember értelemkereső igyekezete, mely megnyílik a transzcendencia előtt.

Az élénk figyelemmel kísért és vitázó kedvvel követett előadásokat az egyes európai országok kateketikai körképéről tartott beszámolók egészítették ki. A résztvevők alapos értesüléseket szerezhettek *Jan Charytanski* jezsuita professzortól a lengyel, és *Emilio Alberich* szaleziánustól a spanyol hitoktatás jelenlegi helyzetéről. E két beható elemzést rövidebb jelentések követték, melyek hírt adtak a belga (Monique Foket és Henri Derroite), a francia (Vincent Ayel), a jugoszláv (Franc Skrabl) és a magyar (e sorok írója) hitoktatás időszerű kérdéseiről. Ezt követően a fórum kuratóriumot választott, és a két év múlva esedékes találkozó helyéül Svájcot vagy Magyarországot (Pannonhalmát) ajánlotta, s témájául a hitoktatás elvi megalapozását tűzte ki. A témaválasztás jelzi, a fórum az európai nyilvánosság színe elé kíván lépni, s kapcsolatot akar teremteni az Európai Püspöki Konferenciákkal, valamint az Európataács e kérdésben illetékes szervével. Mégpedig azzal a szándékkal, hogy felismerésével és tanácsaival hozzájáruljon az európai katekézis hatékonyságához. Mert a segítségül hívott Lélek erejében világossá vált az ősi elkötelezettség: nem a lemondó elcsüggedés, hanem a *közös összefogás segítheti elő az evangelizációra szoruló mai európai ifjúság szolgálatát*. A tét nem csekély, hiszen a legifjabb nemzedék valláserkölcsei felelősségétől függ az öreg Európa jövője. Mi, hittanárok az ifjúság szellemi-lelki újjászületését csak egy módon mozdíthatjuk elő: a „semper idem” és a „tempora mutantur”, az evangéliumi üzenet változatlanságának és az idők változásának egyidejű vállalásával.

Somorjai Ádám

GONDOLATOK AZ IFJÚSÁGI HIVATÁSTISZTÁZÓ LELKIGYAKORLATRÓL

Hazánkban az utóbbi években jelentékenyen bővült az ifjúsági lelkigyakorlatok köre. A legrégibb típus az egyházközségi, kisközségi, kirándulással egybekötött, legtöbbször nyári időben tartott néhány napos, egyhetes lelkigyakorlat, amelyről talán a legkevesebb a visszajelzés, de sokunknak vagy talán mindannyiunknak beépült

ifjúkori élményvilágába. A nyolcvanas évek elején megindultak az egyházmegyei szervezésű, általában hivatásébresztő jellegű lelkigyakorlatok, amelyeknek szemináriumok vagy egyházi internátusok adtak helyet. 1988 nyarán indult meg Pannonhalmán a hivatástisztázó lelkigyakorlat, amelynek tapasztalatai még távol sem elegendőek arra, hogy összegezésükre kelljen gondolni, de néhány továbbvezető gondolat ébresztésére alkalmasak lehetnek. Pasztorális szempontból fontos volna kialakítani egyfajta tapasztalatcserét, netán „lelkigyakorlat-szociológiát” is lehetne összeállítani.

Honnan jönnek a lelkigyakorlatozó fiatalok?

Bármelyik típus esetén az egyházközség az, ahonnan a fiatalok jönnek, s a lelkigyakorlat befejeztével oda is térnek vissza. Az egyházközséget azonban átfogó értelemben kell vennünk, hiszen az is rész-közösségekből épül fel. A kisközösségekről esik ma a legtöbb szó, de ideális esetben azok hitélete is integrálódik az egyházközség hitéletébe, amelynek mind papjai, mind helyi adottságai kijelölnek egyfajta keretet. A lelkigyakorlat legyen tehát olyan alkalom, amelynek során az egyházközséget erősítjük, az oda visszavezető utat egyengetjük, hogy egyházfogalmunk ne absztrakció legyen csupán, hanem élő, eleven, konkrét személyekből felépülő valóság. Ennek előmozdítása elsődleges feladat, miközben a lelkigyakorlatozók hitét és felkészültségét kívánjuk növelni.

Miért jönnek a lelkigyakorlatozó fiatalok?

Erre vonatkozóan is hiányzanak a pontos felmérések és megbízható személyes tapasztalatok. Idáig az egyik legerősebb vélemény azt hangsúlyozza, hogy a hivatásébresztő lelkigyakorlatokra érkezők nem mindig vannak annak tudatában, mire is vállalkoztak. Lelkipásztoraik küldik őket, sok esetben csak a helyszínen értesülnek arról, hogy őket is leendő kispapoknak tekintik. A pannonhalmi ifjúsági lelkigyakorlat „hivatástisztázó”, egyrészt azért, mert „itt nem kell feltétlenül papnak lenni”, másrészt azért, mert – ha kevésbé is hangsúlyozzuk, mégis – a családi életre is hivatást kapnak a fiatalok, amely kimondottan nehéz és embert próbáló feladat, s erre alaposan kellene felkészülni, felkészíteni. Szent Ignác lelkigyakorlatos eszménye is a hivatás tisztázása, az isteni hívás személyre vonatkozó átélkedése, átímadkozása. Tisztáznom kell, mire hív engem Isten, hogy hűen engedelmesskedhessem a hívó szónak és vállalhasam küldetésemet.

Mi az, amit maguk a fiatalok fogalmaznak meg? Legtöbben azt mondják, szükségük van csendre, néhány napos elvonulásra, Istennel és egyházzal való kapcsolatuk rendezésére; vannak olyanok, akiket a kíváncsiság hoz, vannak, akiket lelkipásztoruk küld – esetleg hoz – el. Motívumaik nem egységesek, személyre szabottak. Mindannyian rendelkeznek azonban azzal, ami a legfontosabb: nagy nyitottsággal, várnak valamit a lelkigyakorlatot szervezőktől és tartóktól, továbbá követelményeket támasztanak magukkal szemben: saját döntésük meghozatalára készülnek igen komolyan. Hitük megerősödését, Isten-kapcsolatuk elmélyítését is említik, továbbá olyan eszközöket, módszereket, netán könyveket vagy más, amelyhez másutt nem jutnak hozzá.

Hová érkeznek a lelkigyakorlatozó fiatalok?

Egy ifjúsági – hivatástisztázó – lelkigyakorlat előkészítése mindig bizonytalan: a résztvevők előtte nem nagyon ismerik egymást, a lelkigyakorlatot vezető(k) is ismeretlenre vállalkoznak. Az első és legfontosabb feladat az összeismerkedés [a lelkigyakorlat vezető(i) már előtte ismerkedjenek meg legalább az ismert adatokkal, amelyek mögött személyek fognak jelentkezni], továbbá a közösséggé formálás. Ennek különböző lehetőségei vannak, de fontos az arányos, életkor szerinti bontás, kisebb csoportok kialakítása. Az életkor szerint kialakított program is törekedik arra, hogy ne zsúfolja túl egyoldalúan a lelkigyakorlatos napokat sem előadásokkal, sem túl sok (!) imádsággal, hanem arányosan alakítsa ki a napirendet, amelyben legyen játék, zárandoklat, esetleg imavirrasztás stb. A hitélmény az, amely hosszabb távon

jobban megmarad. Intellektuális jellegű kérdéseink elavulnak, mihelyt tudjuk rájuk a választ. Gyermekkori, ifjúkori lelkigyakorlatainkból nem annyira azok tartalma marad meg, inkább a közös élmény, az egyház életközösségének élményszerűsége. Ennek kell leginkább növekednie fiatal életkorban is, hogy egyházfogalmunk fokozatosan tágulhasson – akár a világegyház méreteiig.

Sajátos előnyt élvez a kolostori lelkigyakorlat, amelyben be lehet kapcsolódni egy adott imádságos közösség liturgiájába is. Főleg a lelkiélet elején ad ez élményt és kicsit mintát is, amelyet máshol is keresni, vagy talán megteremtteni igyekeznek a résztvevők.

Hogyan távoznak a lelkigyakorlatozó fiatalok?

Kevés a tapasztalat arról, mit is visznek magukkal a távozók. Néhány levél, néhány személyes kapcsolatkeresés, egy ideig nagy lelkesedés, amely megkopik a hétköznapok során.

A visszajelzés igen fontos, megerősít a helyes irány megtalálásában. Egy emberért is érdemes, de itt tudnunk kell, hogy a visszajelzések csekély száma jelzésszerű: gazdagabb tartalmat hordoz, mint egy ember véleményét.¹

Bizonyosra vehetjük tehát: egy-egy lelkigyakorlatról minden résztvevő visz magával valamit, talán nem is keveset, s ez tovább építi egész egyházunkat valamilyen módon. Fontos volna azonban az utólagos kapcsolattartás, esetleg annak bővítése – pl. levelezés útján. Alkalmanként (advent, karácsony, húsvét stb.) körlevéllel lehet jelentkezni, amelyhez elég pár személyes szót mellékelni.²

Néhány továbbvezető kérdés, gondolat

Külföldi, főleg NSZK-beli tapasztalatok alapján elmondható, hogy igen fontos az iskolai szünetek, hétvégék lelki programokkal való „ellátása”. Bizonyos tapasztalatok szerint, ezek mintha még fontosabbak volnának, mint meglévő intézményhálózatunk fenntartása, akár bővítése. Így pl. a bencés apátságok egyre inkább átállnak az ifjúsági (és felnőtt) lelkigyakorlatokra, s olykor leépítik gimnáziumaikat. Hiszen az egyházi iskolákat az a gyakorlati szükség hozta (részben) létre, hogy az egyházmegyék és/ill. a szerzetesházak valamilyen apostoli munkához segítőtársakat, „utánpótlást” akartak kinevelni. S mivel a nevelést egyre kevésbé nyújtja az iskola (és a szülői ház), egyre inkább az egész társadalom megfelelő korosztálya, rétege, azért az egyházi gimnáziumok, amelyek nagy anyagi és személyi ráfordítással működnek, egyre kevesebb hivatást tudnak biztosítani. Ugyanakkor a lelkigyakorlatos alkalmak sokkal több hivatást ébresztenek. Hangsúlyoznunk kell, hogy „utánpótlás”-ról nem lenne szabad beszélnünk, főleg nem szerzetesházak esetében, amelyeknek intézményei nem elsődleges célúak, fenntartásuk – a mai hivatásválság közepette – sokszor aránytalan terheket ró az azokat fenntartó, általában csökkenő létszámú közösségekre. A megfelelő hangsúly, a hivatás és az Isten-keresés az elsődleges, ezt kell érvényesíteni lelkiéletünkben, még inkább az ifjúsági munkában. Senki sem akar felszállni egy süllyedő hajóra. Egy fiatal inkább vállalja Krisztus szorosabb követését, ha látja az evangéliumi következetességet, ha lát benne „fantáziát”. A nehézségektől a mai fiatalok sem riadnak vissza. S intézményeinket is akkor tudjuk bővíteni, ha azt a hivatásukat felismerő fiatalok vállalják.

A trieri egyházmegye 1988. évi ifjúsági lelkigyakorlatos programfüzete 40 nyomtatott oldalon sorolja az év programjait, rekollekciós alkalmait.³ Ezeknek fele szünidei, hétvégi rendezvény, további rovatok: húsvéti szent három nap, lelkigyakorlatok, „Kloster auf Zeit” (néhány nap egy-egy monasztikus közösségben). Mindezeknek nagyobb részét szerzetesházak hirdetik, kisebbik részét lelkigyakorlatos házak, ill. más (kirándulás, természetjárás, zarándoklat). – Vajon hasonló programfüzet összeállítására Magyarországon mikor vállalkozunk? Vajon a lelkigyakorlatokat tartók számára van-e információs és tapasztalatcserét biztosító összejövétel, fórum, netán alkalmi folyóirat?

Megjegyzések

1. Nagy rádióállomások – így a Vatikáni Rádió is – ezerral szorozzák meg a beérkező hallgatói levelek számát, hogy hallgatóik tényleges nagyságrendjéről képet alkothassanak. – 2. Sokunknak a levelezés okozza a legnagyobb gondot. Személyes kapcsolatot nehéz fenntartani kiterjedt kapcsolatok esetén. Segítségünkre siethet a kereskedő, könyvterjesztő, és egyéb cégek tapasztalata. Ők körleveleiket előre sokszorosítják, címjegyzéküket személyi számítógéppel tartják nyilván, nyomtatják öntapadós címkékre. – A technikai feltételeket hazánkban is lehet biztosítani. Számítástechnikai szakkörök egyházi gimnáziumainkban is bizonyára szívesen segítenek. – 3. *Tage der Stille und Begegnung für Jugendliche 1988*, Hrsg. Ordensreferat der Diözese Trier – Diözesanstelle „Berufe der Kirche” im Bistum Trier, 1988. „im Bistum Trier”, 41 1.

Frenkl Róbert

IFJÚSÁG, EGÉSZSÉG ÉS KERESZTÉNYSÉG

Ifjúság és egészség

Ifjúság és sport. Sport és egészség! – Gondolkodásunkban hagyományosan összefüggő fogalompárok. Teljes joggal. Hiszen a fiatal nemzedék erősebb, egészségesebb, mint a felnőtt és nyugdíjas korosztályok. – Ifjúság és sport is összetartozó fogalmak. Bármennyire is igaz és öröndetes, hogy „sportot mindenkinek”, hogy minden életkorban szükség van a testedzésre, a sport elsősorban mégis az ifjúságé. Sport nélkül nem lehet egészséges ifjúságot nevelni. Ma is hangsúlyos ez az ősi tapasztalat. – És összetartozik a sport és az egészség is. Még akkor is, ha éppen a sport legmagasabb régióiban ma torzulások jelentkeznek, veszélyeztetve a legjobbak példaadó szerepét. Hiszen az egészséget károsító élsport nem lehet minta.

Mindez önmagában is indokolja, hogy az Egészségmegőrző Program elsőrendű célcsoportja az ifjúság legyen. Az eddigieken túl azért is, mert az úgynevezett nem fertőző epidémiák – a szív-érkeringési rendszer betegségei, a fekélybetegség, allergiás kórképek, neurózisok... – a fiatal korosztályokat is érintik. Még lényegesebb és csaknem a teljes fiatal populációra kihat, hogy a felnőttkori egészségtelen életmód gyökerei a fiatal korban kialakult életvitelben található meg. Jogosnak látszik tehát a feltételezés, hogy távolilag is csak úgy remélhető életmódváltás, ha a fiatal nemzedékeknl sikerül fordulatot elérni. Hiszen a fiatal években megszokott életmódon sokkal nehezebb felnőttkorban változtatni.

Érdekes az a megfigyelés is, hogy míg korábban úgy véltük: a családok, a szülők befolyásolásán keresztül változtatható meg a gyermekek, ifjak életmódja – a gyakorlati tapasztalatok arra mutatnak, hogy a fiatalok életmódjának a megváltoztatása – különösen a rendszeres sportolásba, testedzésbe való bekapcsolódásuk – hat vissza kedvezően a család, a szülők életvezetésére.

Nincs tehát arról szó, hogy az Egészségmegőrzés Programja nem számol a felnőttek és az úgynevezett harmadik életkorban lévő idős emberek gondjaival, de kitüntetetten kezeli a fiatalok egészségvédelmét.

A már leírható kevés pozitívum egyike, hogy nálunk is kezd ismertté válni nemcsak a szakmai körökben, hanem a közvélemény előtt is a korszerű egészségmeghatározás. Az egészség nem egyszerűen a betegség hiánya, hanem testi, lelki és szociális jólét. – Más megközelítésben az egészség egyensúlyi állapot. Egyensúly a szervezeten belül és egyensúly a szervezet és az állandóan változó külső környezet között. Ez utóbbit nevezzük alkalmazkodóképességnek is. A szilárd egészség magas fokú alkalmazkodóképességet jelent. A testedzés, sport fontos hatása, hogy erősíti az egészséget jelentő egyensúlyt, fejleszti az alkalmazkodóképességet. Ezt az állapotot

nevezzük edzettségnek. Az edzettség tehát a szervezet pszichofiziológiai harmóniája, amely a magas szintű teljesítőképesség alapja.

A sport minden életkorban nemcsak a testi egészséget erősíti, hanem a lelki egészségnak, szakkifejezéssel a mentális higiéniének is fejlesztője. Túlzásnak tűnik, ha úgy fogalmazunk, hogy a sport hatásában elsődlegesen a humán lényre, a homo sapiensre ható effektusok, és ha megfelelő a tevékenység, akkor másodlagosan, evidenciaszinten érvényesülnek a szomatikus hatások. Természetesen nem állítjuk szembe a sport biológiai és pszichikai hatásait, hanem azt szeretnénk kiemelni, hogy a sport a teljes embert, a bioszociális lényt érinti.

A sport elsősorban az ifjúságé. Serdülőkorban különösen szemléletes a sport szükségessége. A növekedés, érés nagy biológiai folyamatai rendszeres testedzés nélkül nem optimálisak. Azaz gyermekeink elmaradnak örökletes lehetőségeiktől. Ezért is hangsúlyos az ifjak testkultúrája, mert a szellemi tanulás terén elkövetett mulasztások később valamennyire pótolhatók, de a növekedés, érés befejezte után a biológiai lehetőségek már behatároltak.

A sport pedagógiai-pszichológiai hatásai azok, amelyek teljessé teszik a képet. A fiatalok számára életkoruknak megfelelően releváns a sportban kapott visszajelzés. Amennyire elhárítják a szülői vagy pedagógusi véleményt, annyira elfogadják a sport révén kapott impulzusokat. Itt nincs mellébeszélés. Az ifjú ember szembesül a teljesítményével, ő fut lassabban vagy gyorsabban, mint a társa, ő talál a kapuba vagy rúgja mellé a labdát stb.

A sportban átéli mindazokat a helyzeteket, amelyek az életben is várnak rá. Sikert és kudarcot, a közösség erejét, az egyedülét, a magáramaradottság gondját. És talán a legfontosabbat: a tehervállalást, terheléstűrést. A sportközösségekben óhatatlanul adódó konfliktusok kapcsán felkészülhet a konfliktusok kezelésére, megoldására.

Amikor az Egészségmegőrző Program létrejöttét indokló betegségcsoportok, a mögöttük meghúzódó társadalmi méretű gondok – alkoholizmus, öngyilkosságok nagy száma, balesetek, válások nagy száma és talán legjellemzőbben aggasztó népesedési adataink – okait keressük, akkor az előbbieken, más összefüggésben említett tényezőkhöz jutunk. Nevezetesen, ijesztően alacsony lakosságunk terheléstűrése, siker- és kudarc toleranciája, konfliktuskezelő, -megoldó képessége. Túlzott leegyszerűsítés lenne azt állítani, hogy minden említett gond közvetlen összefüggésbe hozható ezekkel a faktorokkal, ebből adódóan a talajvesztéssel, bizonytalansággal, sodródással, máról holnapra éléssel..., de az bizonyos, hogy legalább közvetve ezek alakítják ilyen kedvezőtlené a képet.

Az is bizonyos, hogy gyökeres változás csak hosszabb távon érhető el. Ezért is hangsúlyozott, hogy az Egészségmegőrző Program távlati program, amelyben a mai teendők rendkívül lényegesek. Legkevesebb húsz év hátrányba kerültünk a feladatok tekintve. Észre kell vennünk, hogy egyelőre – sok ok miatt – az egészség érdekében hozott, a további romlás megelőzését célzó intézkedések hatása egyelőre még gyengébb, mint a kedvezőtlen trend, többek között a mozgásszegény életmód. Azaz az inaktív életmód, amely az urbanizációs robbanással függ össze, erősebb, mint az aktivizálást célzó erőfeszítések.

Civilizáción jellemzően Janus-arcú. Áldásainak sok mindent köszönhetünk. Jobb életkörülményeket, fehérjedúsabb táplálkozást, kényelmesebb életet, fejlettebb egészségügyi ellátást. Ezeknek köszönhetően emelkedett az átlagéletkor. Jelentős eredmény a korszerű anya- és csecsemővédelem. Úgy is fogalmazhatunk, hogy a korábbi természetes szelekciót felváltotta a mesterséges szelekció, azok a gyermekek is megmaradnak, akik korábban nem lettek volna életképesek. Itt jelentkezik a humán gond. Hiszen a megmentett, a meghosszabbított élet csak akkor igazi adomány, ha egészséges élet, nem betegségekkel való kényszerű együttélés, mely teher egyénnek és társadalomnak.

Ahhoz, hogy a civilizáció, urbanizáció révén adott jobb életkörülmények valóban az élet minőségét is javítsák, emberhez méltó életmódkultúra kell. Egészségkultúra, lelki kultúra, életmódkultúra, testkultúra összetartozó, egymást feltételező, kiegészítő, átfedő fogalmak.

Ifjúság és az értékek

Gondjaink mélyén a társadalom gondolkodását meghatározó értékrend torzulása, súlyos értékválság, értékvesztés húzódik meg. Lehet ezt a torzulást magyarázni, mentegetni két világháború, sok egyéb szenvedés erkölcsromboló, elkeseredést szülő, indulatokat felszabadító hatásával, egyéb elméletekkel – de ez nem változtat azon, hogy a kialakult helyzet immár népünk jövőjét veszélyezteti. Csak az értékrend helyreállítása, az ifjúság számára követhető eszmények, ideálok nyújtása, az alkotó energiák felszabadítása és helyes mederbe terelése vezethet ki a válságból.

Az ifjúság elfordulása a testkultúrától, a sport értékvesztése a fiatalok között diagnosztikus jelentőségű. Jelzi a terhelés, a tehervállalás elutasítását. Bármennyire nagy gondot jelent ugyanis, hogy az állam és társadalom a kultúra, a tudomány, a művelődés különböző területeihez hasonlóan a testkultúra feltételeinek a fejlesztését sem végezte kielégítően, azért is tehetta ezt meg, mert az igény sem volt átütő a fiatalok részéről. A két oldal természetesen összefügg. A feltételek javítása nélkül nehezen képzelhető el az igények ébresztése; az ifjúság sport (kultúra, művelődés...) iránti igényének a növekedése viszont serkentheti a feltételrendszer fejlesztését.

A sport természetesen nem oldja meg a fiatalok értékválságát. De a testkultúra fejlődése fontos indikátora lehet a kedvezőtlen folyamat megfordulásának. Jól ismert a sport és az életmód egyéb tényezőinek kedvező kölcsönhatása. Nemcsak a fiatal korosztályokban, de az idősebbek között is akkor lehetett valóban életmódváltást elérni, ha az életmódba bekerült a rendszeres testedzés, akár csak hosszabb-rövidebb napi séták formájában. – Fiatal asszony mesélte: „Férjemmel – más lehetőségünk nem lévén – elhatároztuk, hogy naponta sétálunk egyet. És azóta újra beszélünk egymással.” – Igen, ilyen frappáns következménye is lehet annak, hogy emberek képesek kiszakadni megszokott körülményeikből, újat kezdeni. A sport megszakítja az életmód hibás köreit. Egészséges táplálkozásra, pihenésre, alvásra készítet, csökkenti a gyógyszerek szedését, az életmód káros összetevői ellen hat. És mint az említett eset is mutatta, segít felfedezni vagy újra felfedezni a humán értékeket, barátságot, szeretetet, hűséget, tehervállalást...

Ifjúság és kereszténység

Ma egyre gyakrabban kerül ismét szóba, hogy az ifjúság egészséges életmódra való serkentésében, nevelésében *szükség van az egyházakra, szükség van a keresztény mondanivalóra.*

Ez két metszetben is igaz. *Horizontálisan*, amennyiben a keresztény ideál a teljes emberi életet élő, az élet minden értékét megbecsülő, az értékeket helyesen rangsoroló fiatalokat igényli. És *vertikálisan*, amennyiben a kereszténység spirituális üzenete az immanens értékek vállalásában, keresésében a transzcendens hitet tartja meghatározónak. Nem sajátítja ki magának az említett erkölcsi értékeket, nem állítja, hogy magas erkölcsi normák szerinti, a közösség érdekeit a saját érdek elé helyező életvezetés kizárólag keresztény meggyőződés alapján képzelhető el, de azt vallja, hogy a keresztény fiatalok (természetesen az idősek is) számára a hit próbája életvezetésük, életmódjuk.

Az Egészségmegőrző Program elsőrendű célcsoportja az ifjúság. Talán soha ennyire nem volt igaz, hogy a nemzet jövőjének a kérdése: milyen lesz ez az ifjúság, milyen lesz az egészsége a szó teljes értelmében. Sajnos, egyelőre még a saját érdekét szolgáló, egészségét erősítő sportot is többnyire elutasítja, jelezve, hogy nem kíván terheket vállalni, inkább lemond azokról a testi-lelki értékekről, örömeikről, amelyeket a sport közvetít. Fáradság nélkül nincs siker, munka nélkül nem lehet igazi értékekhez jutni. – Ugyanakkor terjed a fiatalok között a dohányzás, alkoholizálás, kábítószer-fogyasztás, növekedőben van a fiatalok bűnözés.

Amikor azt fejtegetjük, hogy *a társadalomnak, a fiataloknak szükségük van a kereszténység által közvetített értékekre*, akkor természetesen gondolunk a már

említett, tárgyalt erkölcsi értékekre, a tisztességre, munkaszeretetre, tehervállásra, barátságra, hűségre, mások megbecsülésére..., de elsősorban azt kell látnunk, hogy *az új nemzedéknek is az evangéliumra van szüksége.* Az evangélium, Isten szeretetének a megnyilvánulása az az üzenet, amely jó irányba fordíthat, segíthet egyént és közösséget az igazi értékrend megtalálásában, vállalásában, megélésében.

Nem „ünnepelehetik” a keresztények, hogy íme az Istentől elfordult világ hová jutott, milyen értéktorzulásba, értékvesztésbe került. Hiszen ebben az ő mulasztásuk is benne van. Ma hazánkban újraéledt, erősödött az igény a sokszínűség, a különböző meggyőződésű emberek által közvetített értékek iránt. Új lehetőség, új távlat ez az egyházak számára is és nagy felelősség az egészséges nemzedék munkálásában. A legnagyobb erő ebben a tevékenységben az isteni szeretet közvetítése lehet. Mert minden említett hiánynál, értékvesztésnél nagyobb hiány van ma szeretetben. És a fiatalok, a látszólag gögös, makacs, az igazi értékeket elutasító fiatalok is mindennél jobban igénylik a szeretetet. Elutasítani a bűnt – az életmódot rossz, egészségtelen irányba befolyásoló minden komponenst –, de szeretni a bűnöst, az esendő embert, akár az önpusztító életet élő fiatal is, ez az a sajátos magatartás, amivel a keresztény emberek és közösségek segíthetnek kikerülni a válságból. Minden más tiszteletré méltó irányzatnak vannak határai a ráció jegyében, egy ponton túl nem segíthetnek, egyedül a kereszténység sajátja az irracionális szeretet, amely nem szab feltételt a segítségnek.

Ifjúság és egészség klasszikus összefüggésében is a keresztény mondanivaló egyetemes, minden fiatalhoz szól. A kiválókhöz, jó egészségűekhez is, hogy teljes legyen az életük, hogy adottságaikat ne csak az oly divatos önmegvalósítás jegyében, hanem másokért is élve kamatoztassák, így önmegvalósításuk is teljesebbé válik. De szól az üzenet a gyengébbekhez, az utat tévesztettekhez is. És ebben döntő a keresztény fiatalok életvezetése, mintája, annak a szeretetnek a közvetítése, amit megtapasztaltak.

Végül még egy igen lényeges kérdésről, egészség-összefüggésben. Minden megújulás záloga a tiszta, igaz beszéd. Sok gondunk, egészségkárosodásunk mélyén hazugságra szocializálódott életünk nyomorúsága áll, amelyet sokszor már nem is érzékelünk. Az ifjúság különösen érzékeny a hazugságra, vágyik az igazság után. E téren is van oka keresztény embereknek, egyházaknak szembesülni saját mulasztásaikkal, bűneikkel, passzív és aktív hazugságokkal. Vállalni a tiszta, igaz beszédet, olykor fájdalmas igazságok kimondását: alapvető lépés az egészségérték helyreállítása felé.

A papír- és nyomdaköltségek közismert emelkedése miatt a Teológia folyóirat árát is kénytelenek voltunk emelni:

1989. év januárjától:

az egyes számok ára: 60 Ft

az évi előfizetés: 240 Ft

Kedves Olvasóink és Előfizetőink szíves megértését és további támogatását kéri

**a Teológia kiadója
H-1053, Budapest, Kossuth L. u. 1.**

KINCSKERESŐK

Máres egyik találkozásunkon egy hernyóval jelent meg. Szép nagy példány volt, barna szőröcsomókkal. Különös érdeklődést váltott ki egymásból a csoport és a hernyó, mégis furcsának találtam jelenlétét, amikor épp a gyónásról kezdtünk el beszélni. Ebben a véleményemben a hernyó is osztozott, mert a téma iránt érezhetően kisebb érdeklődést mutatott. Máres elmagyarázta: azért gyűjtötte be az állatot, hogy nála bebábozódjék és tavasszal kikeljen belőle egy gyönyörű medvelepke. Megint rám tört a csodálkozás, mint mindig, amikor közelről találkozom a természet titkaival. Honnan tudja egy ilyen hernyó, hogy most tél jön? Mi állította be a bábozódás idejét pont ilyen hosszúra? Hogyan alakult ki ez a bonyolult program, ami által a hernyóból lepke lesz?

A másik gondolatom az volt, hogy ez a kis lepke a mi közösségi életünket is szemléltetheti. Mi sem látjuk a jövődőt, nem tudjuk, mit és hogyan kell tennünk, de ha hűségesekek vagyunk, a Lélek bennünket is megőriz az Úton. A mi emberi erőfeszítéseinket is felhasználja az Úr, hogy átalakítson a kegyelem gyermekeivé. Az Úr megadja a növekedést, oktalannak látszó igehirdetésünk ellenére.

I. EMBERI ALAPOK

A szolgálat: A II. Vatikáni zsinat a Lumen Gentium konstitúcióban írja: „Az Egyházat nem fűti földi becsvágy; egyetlen célja csupán az, hogy a Vigasztaló Szentlélek segítségével folytassa Krisztus munkáját, aki azért jött el a világra, hogy tanúságot tegyen az igazságról. Azért jött, hogy üdvösséget szerezzen, nem pedig hogy elítéljen, azért, hogy szolgáljon, nem pedig hogy neki szolgáljanak.” – Ugyanezt a gondolatot Szent Ágoston a gyakorlatban is megélte: „Értetek vagyok püspök, veletek vagyok keresztény.” – Szolgálatunk az ige szolgálata. Szeretnénk rábukkanni a kincsre, amelyről Jézus beszél.

A papnak lehetnek képességbeli hiányai, fogyatékoságai. Ezek azonban háttérbe szorúlnak, hiszen nem ő a fontos személyiség, hanem Krisztus és tanítása. Tapasztalatom szerint ez a szolgálat egyáltalán nem torkollik az ifjúsági csoport részéről tiszteletlenségbe vagy szeretetlenségbe.

Együtt haladás: Az eddigiekből már következik is, hogy a hittanccsoport nem egymás felé néz, hanem egyfelé – Jézus felé. Tarkovszkij híres filmjében Stalker, a vezető maga is keresi azt, amire a többieket el akarja vezetni. Voltaképpen együtt keresnek. – Nekünk még ezen a hasonlaton is túllépve kell közösen keresnünk, fölfedeznünk Jézust az életünkben. Engednünk kell, hogy valóban felnőtté váljanak tanítványaink, akik érzik, hogy vezetőjükkel egy hegycsúcs felé kapaszkodnak, s éppúgy izzadnak, dolgoznak eközben, mint az.

Munkamódszerünk ezért megbeszélő. Az előadást követi egy elmélyítő találkozás, ahol kis csoportokra oszolva ki-ki elmondja észrevételeit, meglátásait. Ezeket aztán – ha szükséges, egy harmadik alkalommal – összegezzük, kiértékeljük. Így próbáljuk megvalósítani Szent Ignác megjegyzését: „Nem a sok tudással lakik jól és eléggül ki a lélek, hanem ha a dolgokat bensőleg érzékeli és ízleli” (Lelkigyakorlatos könyv 2. bek. Megj.)

Emberi kapcsolatok: Fontos ezenkívül, hogy személyesen is kapcsolatban legyünk egymással. Ismerjük egymás gondjait, örömeit. Együtt sírjunk, nevéssünk egymással. Enélkül lelki közösségeink az imában, szentmisében is valahogy alapjukat veszítik. „A természetfölötti nem rontja le, hanem feltételezi a természetet.” Az emberi kapcsolatok részint a közös találkozások alkalmával (misék, foglalkozások, nyári táborok)

fejlődnek. Igyekezünk azonban más módon is elősegíteni. Például külön megbízottak vigyáznak az újonnan jöttekre, sok közös munkát végzünk az egyes fiatalokkal, sokan külön kis hatfős imacsoportba tömörülnek, ahol sokkal több alkalom van az egymással való személyes törődésre.

II. A CSOPORT ÉLETE

Hiszek abban, hogy a Szentlélek vezet bennünket egyéni és csoportos életünkben egyaránt. Igyekszünk tehát minél nyitottabbak lenni a Szentlélek indításai iránt. Ennek talán legfontosabb segítője közös imádságaink. Sokat imádkozunk közösen. Minden találkozásunk egyik pontja az ima. Van közös misénk, legújabbban van lehetőség a héten a miséken kívül a közös zsolozsmára és rózsafüzérezésre is. Ezekben még csak kevesen vesznek részt, de így is komoly imaháttérrel jelentenek a munkánkban. Az „ima emberei” az ima vérkeringésével hálózzák be kis helyi egyházunkat, míg mások másfajta módon épülnek be az egy testbe. Fontosnak tartom a szerves építkezést. Ezen azt értem, hogy a lassan érkező új emberek valóban beleépültek az egészbe. Az egy testnek váltak tagjaivá.

Az egyes részfeladatok közül néhányat említenék még. A mai világban, amikor az emberiség annyira nem talál rá igazi értékeire, s ezért válságba jut, mi „kincskeresőknek” álltunk be. Sorra megpróbáltuk kiánsni azokat a kincseket, amelyeket Krisztus bízott ránk.

A *szentmise* talán az elsők között volt, melyet megpróbáltunk felfedezni magunknak. Liturgikus bizottságot állítottunk fel, Jungmann könyve nyomán részletesen átbeszélggettük a szentmisét. Megállapodtunk bizonyos feladatokban, melyeket a szentmisében a fiatalok láthatnak el. Öröm lett a miseszolgálat. Kis énekkarunk népénekes, gregorián, taizé-i és gitáros énekekkel szebbé teszi hetenkénti váltásban a liturgiát. A mise kezd közös találkozásunkká válni az Úrral és egymással is. Közös munka, közös alkotás. S talán azt is egyre többen érzik, milyen jó együtt az Úrral, mennyire fontos, hogy belekerüljünk az Ő szeretetének felemelő sugárzásába.

Táborozásaink vezettek egyre közelebb keresztény életünk megértéséhez. Az ilyen alkalmak mindig át vannak szőve közös imádságokkal, elmélkedésekkel. Egyre inkább ráérzünk a csönd jelentőségére. Megértjük, mennyire fontos csöndben várakozni az Úrra. Ilyenkor érezzük meg, hogy a Lélek valóban vezet, ha figyelünk rá. Leginkább itt tudjuk megvalósítani az egyfelé nézést. Ezért ezeket az együtt töltött időket érzem életünk egyik lendítő erejének. Természetesen ez is közös alkotás eredménye. A különböző feladatköröket a csoport tagjai töltik be, így van lehetőségem a lelkiekre is figyelni.

Az *egyház titkába* is megpróbálunk behatolni. Az Apostolok Cselekedeteiből friss levegő árad. Az első keresztények közösségeinek élete ennyi idő távlatából is vonzó. Nagyobb egyházi közösségeinkből sokszor hiányzik az a látható szeretet, melyre így lehetne rámutatni: „Nézzétek, mennyire szeretik egymást.” – A személyes kapcsolatok, a hatékonyság a legjobb 6–7 fős csoportokban (a jókedvű Parkinson törvénye szerint is). Ezek a csoportok az egyházközösségi, egyházi életben is gyümölcsözőek. Az egyházközösségi iroda tapasztalatai mindannyiunkat megtanítanak arra, hogy milyen széles skálában mozog híveink elkötelezettsége. Az évenként egyszer-kétszer be-benézéssel egészen a tudatosan vállalt hitéletig. A kis egyházi közösségek alakítására csak az utóbbiak alkalmasak. Az egyéni döntés nem kerülhető meg, nem mellőzhető. Meg kell adnunk mindenkinek a szabadságot, hogy döntsön szívében Jézus mellett. A döntésben mond ki-ki igent a keresztségére és kezd eleven tagjává válni a Krisztus-közösségnek.

A közösségi életben a leglényegesebb a készséges és együttes odaállás az Úr elé, hogy a Szentlélek az egész közösséget vezetni tudja. Ez leginkább az imában, a

Szentírás olvasásában valósulhat meg. Fontos az is, hogy legyen időnk egyéni gondjaink kicserélésére, megbeszélésére is. – Az ilyen közösség a plébánián keresztül szoros egységben van az egyház egészével, valóban sejtjeivé válhat.

A *megtérők*, akik felnőtt korban jelentkeznek, szép és munkaigényes feladatot jelentenek. Úgy gondolom, vissza kell állítanunk a katekumenátus intézményét. Hosszabb idő, kb. 6 hónap–1 év szükséges ahhoz, hogy az ember elsajátítsa az Örömhír alapelemeit és a szívében csatlakozzék hozzá. Külön foglalkozásban hetente egyszer beszélgetek azokkal, akik szeretnék Jézust és tanítását megismerni. Vonalvezető a „Hitünk és életünk” hittankönyv. A beszélgetések nyílt, szabad légkörben folynak. Bármit szabad felvetni, megkérdezni. Nem is annyira meggyőzésre töreksem, mint inkább arra, hogy a Szentírás olvasása és imádság által lelkünkben meghalljuk Isten hívását, megtapasztaljuk jelenlétét.

A keresztelő vagy az elsőáldozás nemcsak jelképes bevezetése a megtérőnek a templomba. A közösség élő tagjaivá is válnak azáltal, hogy részt vesznek annak életében. Külön kis csoportban is együtt imádkozunk velük, hogy így gyakorolhassák is, amit az oktatásban átbeszélgettünk.

Az eddigiekből eléggé nyilvánvaló, hogy mindezt a munkát a lelkipásztor egyedül nem képes elvégezni. Ha azonban a közösség tagjait valóban testvéreinknek tartjuk a hitben, hamarosan lesz megfelelő számú lelkes segítők, akik ötleteikkel is segítik közös munkánkat. Ezáltal leszünk mindnyájan meghívottak és munkások Isten országában.

III. AHOGY A CSOPORTTAGOK LÁTJÁK

Néhány személyes élmény

Huszonegy éves koromban tértem meg. Hét évig tartó tudatos keresés után – érdemtelenül – kegyelmet kaptam. Elsőáldozásom után néha-néha a Rókus templomban is részt vettem a szent áldozatban. A kápolna közösségébe úgy kerültem, hogy az egyik mise után odajött hozzám a liturgiát vezető pap és meghívott. Fenntartásokkal, de elfogadtam a felém nyújtott segítő kezét. A Pásztor megmentésem végleges megerősítését is elhatározta, szolgálja által. Magányos, imádságos életem megváltozott. – Megérkezve az első együttlétre, szinte fájdalmas volt az érdeklődés, nyitottság, amellyel fogadtak. Nem voltam ehhez szokva. Régi életem fájdalmai még erősen éltek bennem. A közösség szeretete lassan kiengesztelt és meggyógyította sebeimet. Néha nehéz volt elviselni, hogy ismét nem nekem van igazam. Máskor nálam fiatalabbak oktattak ki a szeretet titkaiból – egy mozdulattal, mosollyal, testvéri öleléssel. Hosszú hónapokig tartott a gyógyulás.

Hetek múlva vettem észre, hogy fontos lettem, hogy hiányoznék, ha nem lennék. Fontosak lettek szavaim, tetteim, könnyeim és szükség lett mindarra, amitől hét évig szenvedtem. Kellott a többieknek a tapasztalatom, a tudásom, a könyvek, amiket olvastam, a zsákutcák, melyekbe belebonyolódtam. A megélt, átszenvedett életszakasz tanulságai kellettek, hogy tanuljanak belőle, belőlem. Örömmel osztottam meg velük tapasztalataimat, mert éreztem bennük az éhséget a jóra, a vágyat, hogy elkerüljék a rosszat; és a szeretetet, melyben együtt tudtak érezni azzal, aki én voltam egykoron. Végre egy lehettem a sokból – a szeretet erejében. Első imaélményeim megerősítését a közös imádság közvetítette felém. Növekedhettem a Lélek valóságában, hiszen az Ő örömeiben, békéjében mindannyian átélhetjük a minket örökké szerető Jézus valóságát. A közösségben találkoztam igazán az egyház misztériumával, az egy test boldogító örömeivel. Egyházszeretetem egyik gyökere innen táplálkozik.

Jelenleg a Hittudományi Akadémia II. éves világi hallgatója vagyok. Magamon érzem az egyház anyai kezének védelmező melegét abban az iskolában is, mely tanít, nevel, felkészít. A tanulás méltó kiegészítője a templomi közösség imádságos élete,

személyes szeretete. Az ifjúsági hittanon a tanult igazságok közvetítője lehetek. Tapasztalom az éhséget, amellyel a fiatalok várják a tanító Jézust, hogy termékenyvé tegye, megfelelő határok közé terelje, óvja, nevelje növekedni akaró szeretetüket. Az ifjúsági csoport mellett tagja vagyok egy kisközösségnek is, ahol mi heten egészen személyes, közvetlen módon élhetjük meg hitünk üzenetét. A Jézusra tekintő kisközösség Jézus szeretetének melegét közvetíti a csoport tagjaira. Ebben a forrásban nem fiatalos szentimentalizmus jelentkezik, hanem megélt, megtapasztalt valóság, a Lélek öröme. A közösséget munkálni kell türelemmel, figyelemmel, okosan, áldozatot nem számolgatva „... Úgy ők is legyenek egyek bennünk”. Így legyen.

Néhány hónapja kerültem a közösségbe az atya és a fiatalok kedves, nyílt hívására. Nagyon megragadott a viszonylag nagy létszám ellenére is a mély, Istent kereső beszélgetés. Igazi közösségformáló erőt látok az Urban élő valódi közösséggé alakulás vágyában, amit az első perctől tapasztaltam. Ebből következik az is, hogy a felmerülő problémákat mindannyian azonnal őszintén feltárjuk, új, építőbb megoldásokat keresünk, és rugalmasan meg is valósítjuk. Ez megakadályozza a közösségi életünkben a rutinszerű ellaposodást. – Örömmel fogadjuk, szerető gonddal vesszük körül az újonnan érkezetteket. – Egész életünket átfogja az ima, amely minden együttlétet az Úrnak ajánl.

Életem a plébánia közösségében

1985 tavaszától kezdődően veszek részt a Szent Rókus plébánia és egyházközség belső életében. Eleinte felolvasással és ministrálással kezdtem, majd 1985 őszén egyik káplánnak áthelyezése kapcsán csatlakoztam az ifjúsági hittancsoporthoz, mint kiegészítő hitoktató. A csoport létszáma ekkor 25–26 fő volt, ebből állandó, a közösség magjául szolgáló tagok száma kb. 15 fő volt. Korosztály szerinti megoszlásban a 18–23 évesek alkották a gerincét (mintegy 85%-ot), a maradékot a 18 év alattiak és 18 év felettiak tették ki. Elmondom, hogyan is alakult munkám a közösségben:

A hitoktatási tevékenységünk: A hitoktatás kezdettől fogva hétfőn este zajlott, kb. 2 óras foglalkozás keretében. Hetente rendszeresen találkoztunk hétfőn. A hittani ismeretek átadására kb. 3/4 óra szolgált, amit – tapasztalataink miatt, például kifáradás, kimerülés, figyelmetlenség – inkább bő 1/2 óra felé toltunk el. A keretet bevezető imádság, ének, illetve hosszabb, 1/2 óras befejező imádság adta. Utóbbit a templomban tartottuk, az elmélkedő imákból, adorációból, énekekből, szentírási részletekből tevődött össze.

1988 őszétől kezdődően a hosszú imádságot összejöveteleink elején tartjuk. – A hitoktatás jellege és tematikája akkor is, és azóta folyamatosan apologetikus célú, felnőtt hittan jellegű volt. A három év alatt nagyjából a Rk. Hittudományi Akadémia Levelező Tagozatának tantárgyaiból súlyozottan kivonatolt tematikát adtunk le, beszéltünk meg közösen. Ebben helyet kaptak a biblikus tárgyak: Ó- és Újszövetség bevezetés-exegézis lényege, erkölcsstani alapismeretek, az egyháztörténet néhány, kiemelkedően pozitív, illetve negatív korszaka. Jelenleg ezt a fundamentális teológia, illetve később a dogmatika lényeges fejezeteivel folytatnánk. Ennek a stúdiumnak a célja kettős: egyrészt a meglévő hittani alapokra építeni apologetikus ismereteket,

melyek evangelizációs célra, de emellett az ateista környezettel való dialogizálásra, hitvédelemre is felkészítenek.

Közösségi élet, szentmisék, a plébánia életébe való beilleszkedés. – A közösség, bekapcsolódásom időpontjában meglehetősen zárt, kifelé passzív és a hittani ismeretanyag befogadására épült leginkább. Egy vezető köré csoportosult, a kezdeményezések innen indultak ki. A plébánia életéhez való kötődés laza kapcsolat volt, a hívektől – viszonylag elkülönülten –, saját szentmisénk volt, mely helyében és időpontjában is elvált a templom liturgikus rendjétől. Ugyanakkor mélyen átélte, átadott jellegű volt. A három év alatt jelentős szám- és összetételbeli változáson mentünk át. Lassan megfogalmazódott az igény a hívekkel való kapcsolatra. Ezzel egyidejűleg változott a szolgálati papsággal való viszonyunk is.

Fokozatosan beépült szentmisénk a templom liturgikus rendjébe, és hogy a hívekkel, főként az idősebb testvéreinkkel létrejőjön a közösség, a szentmisét már együtt tartjuk kb. két éve. Az eleinte zömmel gitáros, illetve taizé-i énekes szentmisék mellett – és ez a zenei igényesség növekedését is jelzi – helyet kapott a gregorián, illetve a népének is. Főleg ez utóbbi, valamint a taizé-i felépítésű misék váltak elevenítő kapocssá, mert ezek megélése, éneklése közös liturgikus élményt adott.

Igyekeztünk a II. Vatikáni zsinat reformjai által szabaddá, illetve változtathatóvá tett helyekkel, így a lelkiismeret-vizsgálatnál, szempontokkal, saját könyörgésekkel, közbenző csendekkel, kézenfogva mondott Miatyánkkal, a béke kézfogásos átadásával élni. Áldozás után vers vagy rövidebb felolvasás épültek be az énekes részek reformja mellé.

Hogy a szentmise olvasmányainak megértése a templomot látogatók, főleg a frissen megtértek részére is lehetővé váljék, szükségesnek láttuk egy rövid, az olvasmányok előtti két-három perces kommentár beiktatását. Célja, hogy megmagyarázza az egyes biblikus fogalmakat, szimbólumokat, ezek értelmét, másrészt rámutasson az öszövetési részek előkép jellegére, az olvasmányok és az evangélium összefüggésére.

Lassan kialakult szentmisénk liturgikus rendje is, sok hagyományos elem beépülésével. Legalább két fő beöltözve végzi az oltárszolgálatot, perselyezést és áldoztatási segítséget. Ez utóbbit az áldozók magas létszáma indokolja. Az ehhez szükséges felhatalmazást az érseki helynök úr megadta. Úgy találtuk, hogy az egyes miserészek közös éneklése a bensőséges és imádságos átélést jobban biztosítja. Az állandóan formálódó miseliturgia jelentősen hozzájárult a plébániai hívőközösség és az ifjúsági csoport tényleges ima- és szentségi közösségének kialakításához.

Fokozta ezt, hogy néhány, főleg idős, egyedülálló vagy beteg testvérünknek külön-külön, de csoportosan is segítséget ajánlottunk fel, több alkalommal meghívtuk őket közösségünk ünnepi rendezvényeire, vagy részükre rendeztünk néhány ünnep táján agapét. Természetesen ez még csak az örömdetes kezdet, amit tovább szándékozunk mélyíteni, erősíteni.

A plébánia életébe, főként az egyházi év jelentősebb ünnepein, bekapcsolódunk oltárszolgálattal, felolvasással, énekkari közreműködéssel, a körmenetekre való aktív, ösztönző részvétellel. Bár ezen a területen is még számos kiaknázatlan lehetőségünk van.

**Budapesti Szent Rókus Plébánia
Ifjúsági Közössége**

**Számunk írói: Bán Endre plébános, Pécs – Blanckenstein Miklós lelkész, Budapest – Fodor András hittanár, Debrecen – Dr. Frenkl Róbert orvos, a Testnevelési Főiskola professzora, Budapest – Gyulay Endre megyéspüspök, Szeged – Koncz Lajos teológiai tanár, Eger – Korzenszky Richárd OSB gimnáziumi igazgató, Pannonhalma – Mészáros István egyetemi tanár, Budapest – Somorjai Ádám OSB főiskolai tanár, Pannonhalma – Sulyok Elemér OSB főiskolai igazgató, Pannonhalma – Szent Rókus plébánia, Budapest – Széll Margit tanár, szerkesztő, Budapest – Tomka Ferenc, a Pázmány Péter Hittudományi Akadémia magántá-
nára, Eger**

INHALT

AUFSÄTZE

RICHÁRD KORZENSZKY: Eine vaterlose und mutterlose Generation?

ENDRE BÁN: Gläubige Jugendliche in der veränderten Wirtschaftslage

ENDRE GYULAY, Bischof von Szeged-Csanád: Unsere Verantwortung für die Jugendlichen

GESPRÄCH DER „TEOLÓGIA“ MIT PFARRER MIKLÓS BLANCKENSTEIN

Im Dienste der Jugend (aufgezeichnet von *Margit Széll*)

UMSCHAU

ISTVÁN MÉSZÁROS: Erzieherische Tätigkeit in den katholischen Schulen zwischen 1920 und 1948

MARGIT SZÉLL: Eine zeugnisegebende Kirche und die Jugend

LAJOS KONCZ: Identifikation mit der Kirche und die Jugend

FERENC TOMKA: Sekten – New Age – Jugend – Kirche

THEOLOGISCHE-SEELSORGLICHE FRAGEN

ANDRÁS FODOR: Sorgen und Freuden eines Jugendpfarrers

ELEMÉR SULYOK: Der Sinn des Lebens und die Suche Gottes

(Drittes Treffen der Religionslehrer in Luxemburg)

ÁDÁM SOMORJAI: Gedanken über die Exerzitien zur Klärung des Berufes

DR. RÓBERT FRENKL: Jugend, Gesundheit, Christentum

DIE GEMEINDE „ST. ROCHUS“ (BUDAPEST): Die den Schatz im Himmel suchen

Ára: 60 Ft

SOMMAIRE

ETUDES

RICHÁRD KORZENSZKY: Génération sans père, ni mère?

ENDRE BÁN: Jeunes croyants parmi les changements de la vie économique

ENDRE GYULAY, évêque diocésain de Szeged-Csanád: Notre responsabilité pour la jeunesse

ENTRETIEN DE TEOLÓGIA AVEC PÈRE MIKLÓS BLANCKENSTEIN

Au service de la jeunesse (confiée par Margit Széll)

TOUR D'HORIZON

ISTVÁN MÉSZÁROS: Travail d'éducation dans les écoles catholiques
entre 1920 et 1948

MARGIT SZÉLL: L'Eglise témoin et la jeunesse

LAJOS KONCZ: L'identification avec l'Eglise et la jeunesse

FERENC TOMKA: Sectes – New Age – Jeunesse – Eglise

QUESTIONS THÉOLOGICO-PASTORALES

ANDRÁS FODOR: Soucis et joies d'un pasteur d'adolescents

ELEMÉR SULYOK: Le sens de la vie et la quête de Dieu

(3e Rencontre de l'Equipe Européenne de Catéchèse à Luxembourg)

ÁDÁM SOMORJAI: Réflexions sur les exercices spirituels destinés aux jeunes en vue
du discernement de leur vocation

DR. RÓBERT FRENKL: Jeunesse, santé, christianisme

COMMUNAUTÉ PAROISSIALE „SAINT ROCH” (BUDAPEST): Chercheurs de
trésors

TEOLÓGIA negyedévi folyóirat, megjelenik február, május, augusztus és november
közepén. – Laptulajdonos: Actio Catholica Országos Elnöksége. – Szerkesztőség:
1053 Budapest, Károlyi M. u. 4–8. III. lép. II. em. 9. (a kéziratokat kizárólag ide kell
küldeni),

Kiadóhivatal: 1053 Budapest, Kossuth Lajos u. 1. I. em. 1. –

Felelős szerkesztő: dr. Szennay András. – Főmunkatárs: dr. Gál Ferenc.

– Felelős kiadó: Magyar Ferenc. – Egyházi jóváhagyással. – Előfizetési díj
1 évre 240 Ft. Egyes szám ára: 60 Ft. Előfizetés és egyházi terjesztés a kiadóhivatalban.

Utcai árusítás a Posta Hirlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál. – Csekk száma
száma: 324–VII–1. – Külföldön előfizethető a Kultúra Könyv és Hírlap Külkereskedelmi
Vállalat útján (P. O. B. 149. – Budapest, 1389).

Külföldi előfizetési díj: 1 évre 10,50 USA dollár, vagy ennek megfelelő összegű
más pénznem. Átutalható a Magyar Nemzeti Bankhoz (Budapest 54.)

a Kultúra 024/2 számú számlájára az összeg rendeltetésének (Teológia előfizetés)
a feltüntetésével. – Terjeszti a Magyar Posta. – Minden jog fenntartva. –

Készült: 88 82475 Pannon Nyomda, Veszprém – Felelős vezető: Danóczy Balázs

Index szám
25 821

HU-ISSN 0133-1779